

**ERGENLERİN EBEVEYNLERİ TARAFINDAN MARUZ
KALDIĞI DUYGUSAL İSTİSMAR İLE SOSYAL MEDYA
BAĞIMLILIĞI ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ**

Şule Şeyma DENİZ

**HEMŞİRELİK ANABİLİM DALI
Halk Sağlığı Hemşireliği Programı**

**Tez Danışmanı
Prof. Dr. Rukuye AYLAZ**

Yüksek Lisans Tezi-2023

**T.C.
İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

**ERGENLERİN EBEVEYNLERİ TARAFINDAN MARUZ KALDIĞI
DUYGUSAL İSTİSMAR İLE SOSYAL MEDYA BAĞIMLILIĞI
ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ**

Şule Şeyma DENİZ

**Hemşirelik Anabilim Dalı
Halk Sağlığı Hemşireliği Programı
Yüksek Lisans Tezi**

**Tez Danışmanı
Prof. Dr. Rukuye AYLAZ**

**MALATYA
2023**

T.C.
İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ
Sağlık Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğüne

ETİK BEYANI

İnönü Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Tez Yazım Kurallarına uygun olarak “Prof. Dr. Rukuye AYLAZ” danışmanlığında hazırlayıp sunduğum “Ergenlerin Ebeveynleri Tarafından Maruz Kaldığı Duygusal İstismar İle Sosyal Medya Bağımlılığı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi” başlıklı Yüksek Lisans tezim içinde elde ettiğim verileri, bilgileri, belgeleri akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu, tezimde yararlandığım eserlere bilimsel kurallara uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi, tezimin özgün olduğunu, tezimin çalışma ve yazımında patent ve telif haklarını ihlal edici bir davranışımın olmadığını, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim. 24/03/2023

Şule Şeyma DENİZ

İÇİNDEKİLER

ÖZET	x
ABSTRACT.....	xi
SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ	xii
TABLolar DİZİNİ	xiii
1. GİRİŞ.....	1
2. GENEL BİLGİLER	4
2.1. Ergen.....	4
2.1.1 Ergenlik Dönemi Genel Özellikleri	4
2.2. İstismar.....	6
2.2.1 Ergen İstismarı Nedir?	6
2.2.2 Aile İçi İstismar	7
2.2.3 Duygusal İstismar ve İhmal	8
2.2.4 Duygusal İstismar ve İhmale Neden Olan Başlıca Ebeveyn Davranışları.....	10
2.2.5 Ergen İstismarının Sonuçları	12
2.2.6 Ergen İstismarı Önleme Faaliyetleri.....	13
2.3. Sosyal Medya.....	15
2.3.1 İnternet	15
2.3.2 Sosyal Medya.....	17
2.3.3 Sosyal Medya Araçları.....	20
2.3.4 Bağımlılık	21
2.3.5 Sosyal Medya Bağımlılığı ve Ergenlik.....	22
2.4. Halk Sağlığı Hemşiresinin Ergenlerde Sosyal Medya Bağımlılığını ve Duygusal İstismarı Önlemedeki Rolü	23
3. MATERYAL VE METOD.....	26
3.1. Araştırmanın Türü.....	26
3.2. Araştırmanın Yapılacağı Yer ve Zaman	26
3.3. Araştırmanın Evren ve Örneklemi	26
3.4. Çalışmaya Katılma Kriterleri.....	26
3.5. Çalışmaya Alınmama Kriterleri.....	27
3.6. Verilerin Toplanması	27
3.7. Uygulanan Anketler	27

3.7.1 Tanıtıcı Özellikler Formu	27
3.7.2 Ergenler İçin Algılanan Duygusal İstismar Ölçeği.....	27
3.7.3 Ergenlerde Sosyal Medya Bağımlılığı Ölçeği	28
3.8. Verilerin İstatiksel Analizi.....	28
3.9. Araştırmanın Değişkenleri	29
3.10. Araştırmanın Etik Boyutu.....	29
3.11. Araştırmanın Güçlükleri ve Genellenebilirliği	30
4. BULGULAR.....	31
5. TARTIŞMA	67
6. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	74
KAYNAKLAR	76
EKLER.....	86
EK-1. Özgeçmiş.....	86
EK-3. Tanıtıcı Özellikler Formu.....	88
EK-4. Ergenlerde Sosyal Medya Bağımlılığı Ölçeği.....	90
EK-5. Algılanan Duygusal İstismar Ölçeği: Anne-Baba Formu	91
EK-6. İl Milli Eğitim Müdürlüğü İzni	92
EK-7. Klinik Araştırmalar Etik Kurul İzni	93
EK-8. Ergenlerde Sosyal Medya Bağımlılığı Ölçeği Kullanım İzni	94
EK-9. Algılanan Duygusal İstismar Ölçeği Kullanım İzni.....	95

TEŞEKKÜR

Tüm teşekkürlerin başında öncelikle bana her daim yol gösteren, çıkmaza düştüğüm her anda beni çözüme ulaştıran, titiz çalışma disiplini, bilgi ve birikimi ile bir hocadan çok daha öte olan kıymetli danışman hocam Prof. Dr. Rukuye AYLAZ hocama çok teşekkür eder minnetlerimi sunarım. Her daim desteklerini ve inancını benden esirgemeyen, her zaman motivasyonumu diri tutmak için elinden gelen tüm desteği sunan kıymetli hocam Doç. Dr. Ümmühan AKTÜRK'e teşekkür ederim. Mesleki bilgi ve birikimiyle istatistik konusunda desteğini esirgemeyen kıymetli hocam Prof. Dr. Süleyman Nihat ŞAD'a teşekkür ederim.

Bana bütün hayatım boyunca yol gösteren. Eğitimci kimliğiyle eğitim hayatıma yön veren, ebeveyn kimliği ile ömrümü güzelliklerle geçirmeme vesile olan canım annem Aşkın KAYADUMAN ve babam İbrahim KAYADUMAN. Hiç eksilmeyin ömrümden daha nice güzel zamanları beraber görelim inşallah.

Mesleki bilgi ve birikimiyle her daim bana destek olan, merhameti ile birlikte bütün stresleri beraber göğüslediğim, eşim, hayat arkadaşım Öğr. Gör. Hüseyin DENİZ varlığına sonsuz şükürler.

Bütün tez döneminde mesleki bilgi ve birikimi ile yanımda olan kıymetli aile dostumuz Öğr. Gör. Ahmet Emre DERİNKÖK ve kıymetli eşi biricik arkadaşım Azize ALHAN DERİNKÖK ve yanımda olup bana destek olan tüm ailem ve arkadaşlarıma sonsuz teşekkürler...

Şule Şeyma DENİZ

ÖZET

Ergenlerin Ebeveynleri Tarafından Maruz Kaldığı Duygusal İstismar ile Sosyal Medya Bağımlılığı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Amaç: Ergenlerin Ebeveynleri Tarafından Maruz Kaldığı Duygusal İstismar ile Sosyal Medya Bağımlılığı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi amacıyla yapılmıştır.

Materyal ve Metot: Araştırma kesitsel olarak yapılmıştır. Araştırmanın evrenini Malatya İli Yeşilyurt ilçe merkezinde bulunan liselerden kura yöntemiyle seçilen beş lisede Ekim 2021 ile Mart 2023 tarihleri arasında yürütülmüştür. 13-18 yaşları arasında 428 ergen katılmıştır. Veriler; tanıtıcı özellikler formu, Ergenler için Algılanan Duygusal İstismar Ölçeği ve Ergenlerde Sosyal Medya Bağımlılığı Ölçeği kullanılarak toplanmıştır. Verilerin analizinde (SPSS) 26.0 paket programı, değerlendirilmesinde normallik varsayımı Kolmogorov- Smirnov, Shapiro- Wilk testleri, mann-Whitney U testi, Kruskal Wallis testi, Dunn- Bonferroni çoklu karşılaştırma testi kullanılmıştır ve Sperman Brown korelasyon katsayısı hesaplanması için kullanılmıştır.

Bulgular: Araştırmada algılanan duygusal istismar–Anne formu düzeyinde (57.85 ± 19.14) toplam puan, algılanan duygusal istismar–Baba formu düzeyinde (56.98 ± 20.09) toplam puan, sosyal medya bağımlılık düzeyinde ise (5.68 ± 2.40) toplam puan değeri elde edilmiştir. Ayrıca sosyal medya bağımlılığı ile anneden algılanan şiddetli ret, Gizli ret, Gerçekçi olmayan beklentiler, aşağılama alt boyutları ve toplam duygusal istismar puanları arasında negatif yönde, Kabul saygı alt boyutu ile pozitif yönde istatistiksel olarak önemli ($p < 0.05$) ilişkiler saptanmıştır. Sosyal medya bağımlılığı ile babadan algılanan şiddetli ret, gizli ret, gerçekçi olmayan beklentiler, aşağılama alt boyutları ve toplam duygusal istismar puanları ile arasında negatif yönde, kabul saygı alt boyutu ile pozitif yönde istatistiksel olarak ($p < 0.05$) önemli ilişkiler saptanmıştır.

Sonuç: Bu çalışmada ergenlerin ebeveynleri tarafından maruz kaldığı duygusal istismar ile sosyal medya bağımlılık düzeyleri arasında şiddetli ret, gizli ret, gerçekçi olmayan beklentiler, aşağılama ve kabul/saygı alt boyutlarında istismar arttıkça sosyal medya bağımlılığı azalıyor olduğu saptanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Algılanan Duygusal İstismar, Ergen, Halk Sağlığı Hemşireliği, Sosyal Medya Bağımlılığı.

ABSTRACT

Investigation of the Relationship Between Emotional Abuse of Adolescents by Their Parents and Social Media Addiction.

Aim: This research was conducted to examine the relationship between emotional abuse of adolescents by their parents and social media addiction.

Material and Method: The research was done by cross-sectional. The universe of the research consists of five high schools selected by lot between November 2021 and December 2022 in Malatya Province Yeşilyurt district center. 428 adolescents between the ages of 13-18 participated to the study. Data were collected using the descriptive characteristics form, the Perceived Emotional Abuse Scale for Adolescents (ASDS), and the Adolescent Social Media Addiction Scale (SMDS). The 26.0 package program (SPSS) was used in the analysis of the data, the normality assumption Kolmogorov- Smirnov, Shapiro- Wilk tests, the mann-Whitney U test, the Kruskal Wallis test, the Dunn- Bonferroni multiple comparison test were used in the evaluation, and the Sperman Brown correlation coefficient was used for calculation.

Results: The total score at the perceived emotional abuse–mother form (57.85 ± 19.14), the total score at the perceived emotional abuse–father form (56.98 ± 20.09), and the social media addiction level (5.68) A total score of $\pm 2,40$ was obtained. In addition, negative correlation between social media addiction and perceived severe rejection from the mother, covert rejection, unrealistic expectations, humiliation and total emotional abuse scores and ($p < 0.05$) positive correlation with acceptance respect sub-dimension statistically significant relationships were detected. There was a negative correlations between social media addiction and perceived severe rejection from the father, covert rejection, unrealistic expectations, humiliation sub-dimensions and total emotional abuse scores, on the other hand, statistically significant ($p < 0.05$) correlations were detected on positive direction with the acceptance-respect sub-dimension.

Conclusion: In this study, it was determined that social media addiction decreases as the abuse increases in the sub-dimensions of severe rejection, hidden rejection, unrealistic expectations, humiliation and acceptance/respect between the emotional abuse that adolescents are exposed to by their parents and their social media addiction levels.

Key Words: Perceived Emotional Abuse, Adolescent, Public Health Nursing, Social Media Addiction.

SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ

ADİÖ	: Algılanan duygusal istismar ölçeği
SMBÖ	: Sosyal Medya Bağımlılık Ölçeği
DSÖ	: Dünya Sağlık Örgütü
ANA	: Amerikan Hemşireler Birliği

TABLÖLAR DİZİNİ

<u>Tablo No</u>	<u>Sayfa</u>
<u>No</u>	
Tablo 2.1. Sosyal Medyanın Olumlu ve Olumsuz Yönleri.....	19
Tablo 4.1. Araştırmaya Katılan Ergenlere Ait Sosyo-Demografik Özellikler (S=428). 31	
Tablo 4.2. Ergenlerin Sosyal Medya Bağımlılığı Ölçeği (Smbö) ve Algılanan Duygusal İstismar Ölçeği (Adiö) Puan Ortalamaları	33
Tablo 4.3. Ergenlerin Sosyal Medya Bağımlılık Düzeyleriyle Bağımsız Değişkenlerin Karşılaştırılması (S=428)	35
Tablo 4.4. Algılanan Duygusal İstismar Ölçeğinin (Adiö) Anne Formundan Alınan Puan Ortalamaları ile Bağımsız Değişkenlerin Karşılaştırılması (S=422) ...	42
Tablo 4.5. Algılanan Duygusal İstismar Ölçeğinin (Adiö) Baba Formundan Alınan Puan Ortalamalarının Bağımsız Değişkenler ile Karşılaştırılması (S=409) 53	
Tablo 4.6. Algılanan Duygusal İstismar Ölçeğinin (Adiö) Anne ve Baba Formundan Alınan Puanlar ile Sosyal Medya Bağımlılığı (Smbö) Puan Ortalamaları Arasındaki İlişki (S=406).....	65

1. GİRİŞ

İnsan gelişimi için önemli olan iki evreden biri çocukluk diğeri ise çocukluktan erişkinliğe geçişi içeren ergenlik evresidir. Bu iki evrede de aile önemli bir faktördür. Ebeveyn davranışları çocuğun gelişimini olumlu yönde etkilediği gibi olumsuz yönde de etkileyebilmektedir. Ailesi tarafından istismar edilen kişilerde sorunlar meydana gelmektedir. Aile içi istismara uğrayan kişi hayatı boyunca psikolojik yaralar taşımaktadır (1). Bu çalışmaya konu olacak olan istismar türü ise duygusal istismardır. Duygusal istismar etkileri ve sonuçları itibariyle tanımlanabilmesi çok zor olan ve bir o kadar da yaygın görülen bir istismar türüdür (2). Duygusal istismar; çocuğun gelişimsel sürecini kesintiye uğratan, duygusal ve davranışsal problemlere alt yapı oluşturabilen, çocuğun beden ve ruhen iyilik halini ortadan kaldıran davranışlar olarak tanımlanabilmektedir (3).

Yapılan araştırmaya göre, Türkiye’de 7-18 yaşlar arasındaki bireylerin %56’sının fiziksel istismara, %49’unun duygusal istismara ve %10’unun ise cinsel istismara maruz kaldığı belirtilmektedir. 7-18 yaş grubu genelinde her iki çocuktan biri duygusal istismara maruz kaldığı görülmektedir (4).

İnternet kullanımı gün geçtikçe daha fazla artmaktadır. İçinde bulunduğumuz Covid-19 virüsüne bağlı pandemi sürecinin beraberinde getirdiği toplumsal yasaklar, sosyal olarak izole olmamıza neden olmuştur. Bununla birlikte yalnızlık duygusu, virüs hakkında bilgi edinme isteği, sevdiklerimizle iletişim halinde olabilme isteği gibi ihtiyaçlarımızdan dolayı internet kullanımı ve buna bağlı olarak da sosyal medya araçlarında zaman geçirme süresi artmaktadır (5, 6).

İnternet günümüzde, özellikle gençlerde sosyalleşmenin en güçlü araçlarından biridir (7). İnsanların interneti daha çok sosyal amaçlı kullandıkları görülmektedir (8). Yayımlanan “*Digital 2021 in Turkey*” raporuna göre; Ocak 2021’de 84.69 milyon nüfusa sahip olan Türkiye’de 65.80 milyon (%77.7) internet kullanıcısı, 60.00 milyon (%70.8) sosyal medya kullanıcısı ve 76.89 (%90.8) milyon mobil bağlantı olduğu görülmektedir (9).

Sosyal medya kullanımının sunduğu çok sayıda farklı kanal olması yetişkinleri, gençleri ve çocukları kendine çeken bir cazibe oluşturmaktadır. Ergenlik döneminde ortaya çıkan görünür olma isteği, duygusal ihtiyaçlar, çevrim içi ortamda ebeveyn ve

otorite baskısının az olmasına bağlı verdiği özgürlük hissi gibi nedenlerden dolayı yetişkinlere oranla ergenlerin sosyal medya kullanımı daha fazladır (10, 11). Ayrıca ergenlerin yeni teknoloji konusunda öğrenmeye ve kullanmaya daha açık olması sosyal medyayı daha fazla kullanmalarına sebebiyet verebilmektedir (12). Yapılan çalışmalara göre Türkiye’de ergenlerin internet kullanımı yetişkinlere oranla daha fazladır (13). Ancak gençlerin sunulan içeriği seçme yetisi yeterli olmadığı için sunulan içeriğe doğrudan maruz kalmaktadır. Bu sebeple içeriğe bağlı tehditler olabileceği gibi aşırı kullanıma bağlı tehditler de oluşturabilmektedir. Bu tür aşırı kullanıma bağlı oluşan tehditlerden biri de internet bağımlılığıdır (14). Kullanımı günden güne artan sosyal medya, yoğun ve bilinçsiz kullanıma bağlı hayatın her alanına nüfuz etmektedir. Bununla birlikte iş ve sosyal hayatı da olumsuz anlamda etkilemektedir (15). Gençlerin artık bazı okullarda kolayca internete ulaşabilmesi, cep telefon ve tablet kullanımının yaygın olması, ebeveynleri ve eğitimcileri kaygılandıran bir konu haline gelmektedir. Uzmanlar bu gelişmeleri göz önüne alarak sosyal medya bağımlılığını ciddi bir sağlık sorunu olarak değerlendirmektedirler (16). Yapılan araştırmalara göre sosyal medya kullanımının olumsuz etkileri: yalnızlık, utangaçlık, yaşamdan doyum alamama, akademik anlamda olumsuz etkilenme olarak sıralanabilmektedir (17-19).

Ergenler üzerine yapılan bir çalışmaya göre; *“ergen bireyler ile ebeveynleri arasında ki ilişkinin sosyal medya bağımlılığını yordadığı görülmektedir.”* Ergen bireyin ebeveyn ile çatışma düzeyi artıp, aile içinde genel stres düzeyi yükseldikçe ergenin sosyal medya bağımlılık düzeyinin de arttığı görülmektedir (20).

Ergenlik dönemi bireyin fiziksel, duygusal ve mental olarak kendini geleceğe hazırladığı bir süreç olduğu için son derece önem arz etmektedir. Bu dönemin daha sağlıklı geçirebilmesi adına sosyal medya bağımlılığına itici unsurların araştırılıp, risk faktörlerinin belirlenmesi, ergen bireylerin sağlığının korunması ve geliştirilmesi açısından halk sağlığı hemşireliğine katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Bireyin kişiliği ve benliği gelişirken ebeveyn tutumları önemli bir etkiye sahiptir (21). Bu nedenle bu çalışmada ergenlerin ebeveynleri tarafından maruz kaldığı duygusal istismar ile sosyal medya bağımlılığı arasında ki ilişkinin incelenmesi amaçlanmıştır.

Literatürde ergenlerin ebeveynleri tarafından maruz kaldığı duygusal istismar ile sosyal medya bağımlılığı arasında ki ilişkinin incelendiği bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu çalışmanın ilgili literatüre bu yönüyle katkı sağlaması amaçlanmaktadır.

Araştırmada şu sorulara cevap aranmıştır:

Soru 1: Ergenlerin ebeveynleri tarafından maruz kaldığı duygusal istismar düzeyi nedir?

Soru 2: Ergenlerin sosyal medya bağımlılığı düzeyi nedir?

Soru 3: Ergenlerin sosyodemografik özellikleri ile ebeveynleri tarafından maruz kaldığı duygusal istismar arasında ilişki var mıdır?

Soru 4: Ergenlerin sosyodemografik özellikleri ile sosyal medya bağımlılığı arasında ilişki var mıdır?

Soru 5: Ergenlerin ebeveynleri tarafından maruz kaldığı duygusal istismar ile sosyal medya bağımlılığı arasında ilişki var mıdır?

2. GENEL BİLGİLER

2.1. Ergen

Ergen sözcüğü Batı literatüründeki “adolescent” karşılığı olarak kullanılmaktadır. Latince “adolescere” fiilinin kökünden gelmekte olup, büyümek olgunlaşmak anlamında kullanılır ve bir durumu değil bir süreci ifade etmektedir (22).

Ergenlik çocukluktan erişkinliğe geçiş sırasında yaşama hazırlık dönemi olarak tanımlanan; biyolojik, fizyolojik ve sosyal açıdan gelişimsel farklılıkların meydana geldiği bir süreçtir. Cinsel ve psikososyal olgunlaşma ile başlayan, bireyin sosyal üretkenliğini ve bağımsızlığını kazandığı, ruhsal ve bedensel değişimlerin hızla yaşandığı fırtınalı bir süreç olmaktadır. Her bireyin süreç içerisindeki değişim ve gelişim hızı farklılık gösterebileceği için bu dönemi takvimsel olarak sınırlamak zordur. DSÖ’ye göre; 10-19 yaş grubuna ergenlik dönemi, 15-24 yaş arası ise gençlik dönemi olarak ifade edilmektedir (23, 24). Ülkemizde sağlık bakanlığı verilerine göre ise ergenlik dönemi 10-21 yaş aralığını kapsamaktadır (25).

Bireyin sosyal üretkenlik ve bağımsızlığını kazandığı, kendini her anlamda geliştirmeye çalıştığı bu dönemde aileye bağlı bir birey olmaktan çıkıp tek başına ayakta durmaya çalışan özerk bir birey halini almaya başlamaktadır (26).

2.1.1 Ergenlik Dönemi Genel Özellikleri

Ergenlik dönemi biyolojik bilişsel ve sosyoduygusal değişimleri içerisinde barındıran çocukluktan yetişkinliğe geçiş dönemi olarak tanımlanmaktadır. Ergenlik bireyi yetişkinliğe hazırlayan önemli bir görev üstlenmektedir ve buna bağlı olarak da toplumların geleceği bu hazırlığın ne kadar doğru ve etkin yapıldığına bağlı olmaktadır (27).

Ergenlik döneminin yaş aralığı kültürel ve tarihsel koşullara göre değişkenlik göstermesine karşın ülkemizde ve çoğu ülkede 10-13 yaşlarında başlamaktadır ve kızlar bu döneme erkeklere göre bir/iki yıl daha erken girer (27, 28). Erken ergenlik 10-14 yaş aralığını kapsar (29). Erken ergenlik boy uzaması, yüzde sivilcelenme, tüylerin çıkması, seste kalınlaşma ve cinsiyete özgü beden görünüşünün oluşması gibi pubertal değişimin büyük bir bölümünü içerir. Bireyin bedeninde dıştan gözlemlenebilecek değişimler meydana gelmektedir ve bedeninde ki değişimlerin farkında olan birey kendine karşı

yabancılaşma hisseder. Fizyolojik değişikliklere ek olarak sinirlilik halleri, sebepsiz ağlama, öfke patlaması gibi duygu durum değişiklikleri de meydana gelmektedir (30, 31).

15-17 yaş aralığına ise orta ergenlik ismi verilmektedir (29). Ergenin fiziksel büyüme hızı azalarak devam etmektedir. Bireyin bedeninde cinsiyete özgü meydana gelen değişimleri kabul etmesiyle birlikte oluşan yeni kimliğiyle toplumda yerini almaya başlar. Arkadaş gruplarına verilen önem artmaktadır buna bağlı olarak okul başarısında düşüşler meydana gelebilir bu da aile ile birey arasında çatışmaya sebep olmaktadır. Bireyin bağımsızlık duygusu üst düzeydedir. Aileden ayrılmak ister ama ailenin sevgisine ihtiyaç duyar veya eğlence ile sorumlulukları arasında kalmak gibi çelişkili duygular içerisinde. Soyut düşünme yeteneği artmaktadır (29, 32).

Geç ergenlik 18-21 yaş aralığını kapsayan sürece verilen isimdir. Ergenliğin bitiş yaşı ekonomik kültürel ve eğitsel faktörlere göre değişkenlik gösterebilir (29, 33). Bireyde kimlik arayışı, kariyer ve karşı cinse karşı ilgisinin artmasıyla birlikte flört daha önemli bir konu haline almaktadır (27). Soyut düşünme ve problem çözme becerisi oluşmuştur. Geleceğe yönelik yetişkinliğe geçilen bu dönemde birey artık kendisinin de yetişkin olduğunu ispatlamak isteğiyle sigara, alkol, gece geç saatlere kadar dışarıda kalma, makyaj yapmak gibi tutumlara başvurabilir (31, 34).

Bunlara ek olarak ergenliğin başlangıç ve bitiş süresi zamanla meydana gelen toplumsal değişimlere ayak uydurmaktadır. Örneğin bundan 30 yıl öncesine bakacak olursak yetişkinliğe geçiş liseyi bitirip üniversiteye başlama, işe girme, askere gitme gibi günümüze kıyasla daha basit seçeneklere bağlıyken bu net tanımlanmamış yollar zamanla etkinliğini yitirmiştir ve ergenliğin bitiş zamanı giderek karmaşıklaşmaktadır. Bunlara bağlı olarak ergenliğin bitiş ile ilgili farklı görüşler oluşmaktadır. Bunlardan biri Sawyer ve ark. yaptığı çalışmada ergenlik döneminin yaş aralığını 10-19 olarak almaktansa 10-24 yaş aralığını kabul etmenin yeni bakış açısına daha uygun olacağını öne sürmektedir. Yaş aralıklarının net bir sınırının olmaması bu durumun bireysel etkenlere bağlı değişim gösterebileceğini göstermektedir (35-37).

Sonuç olarak birçok değişimi içerisinde barındıran çocukluktan ergenliğe geçiş dönemi karmaşık ve çok yönlüdür. Bu süreci başarılı bir şekilde tamamlamak için ebeveynlerin uyumu ve desteği gerekmektedir (27).

2.2. İstismar

2.2.1 Ergen İstismarı Nedir?

Ebeveynler veya çocuğa bakmakla yükümlü olan kimseler tarafından çocuğa yöneltilen, uzmanlar ve toplumsal kurallar nedeniyle uygunsuz veya çocuğun sağlığında ve gelişiminde olumsuz rol oynayan eylem ve eylemsizliklerin tümüne çocuk istismarı adı verilir. Bu tür eylem ve eylemsizliğe maruz kalan çocuklarda sağlık güvenliğini tehlikeye atan fiziksel, ruhsal, cinsel ya da sosyal açıdan problemler meydana gelmektedir (38).

İstismar tanımı kolay olmayan kavramlardan biridir. Buna neden olan etkenlerden birinin istismar ve çocuk kavramlarının toplumların sosyokültürel yapısına göre değişiklik gösterebilmesidir. Örneğin uzmanlar tarafından istismar olarak değerlendirilebilecek bir eylemin ebeveynler tarafından çocuğun ahlaki yapısına katkı sağlayan, çocuğun saygılı ve terbiyeli yetiştirebilmek adına yapılan bir eylem olduğu ifade edilebilmektedir. İstismar tanımını güçleştiren bir başka neden ise toplumlarda çocuklara verilen değer ile yakından alakalı olmasıdır (39).

Dünya Sağlık Örgütü'nün 1999 yılında gerçekleştirmiş olduğu Çocuk İstismarını Önleme Toplantısı'nda çocuk istismarına yönelik yaptığı tanım şu şekildedir: “Çocuk istismarı veya çocuğa karşı kötü muamele, çocuğun sağlığını, hayatta kalımını, gelişimini, itibarını (sorumluluk, güven, güç) olumsuz etkileyen veya olumsuz etkileme potansiyeli bulunan her türlü fiziksel ve/veya duygusal kötü davranış, cinsel istismar ihmal veya ihmalkâr davranışlar, ticari veya başka türlü sömürülmeyi içerir”(40).

Çocuk istismarı kavramı; yapılan eylemin çocukta bıraktığı etkiler, bu eylemlerin sebepleri ve türü açısından üç boyutta incelenmektedir. Bunlar:

Fiziksel istismar, cinsel istismar ve duygusal istismar olarak sıralanmaktadır (41).

Fiziksel İstismar

18 yaşından küçük bireylerin ebeveynleri ya da bakımından sorunlu olan başka kişiler tarafından sağlığına zarar verebilecek şekilde yaralanması veya bu riski taşımasına fiziksel istismar adı verilir. Bu yaralanma elle veya bir nesneyle vurularak oluşabileceği gibi itilerek ısırılarak ya da yakılarak da oluşabilmektedir (42).

Fiziksel istismara maruz kalan çocuklar da araştırmalara göre diğer çocuklara oranla daha fazla davranım bozukluğu görülmektedir. Ayrıca bu kişilerde intihar düşüncesi ve girişimine daha yüksek oranlarda rastlanmaktadır (43, 44).

Cinsel İstismar

Bir erişkinin cinsel istek ve ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla çocukları araç olarak kullanmasına verilen isimdir. Çocuklarda en zor saptanan istismar türüdür. Kısa ve uzun dönem de bıraktığı ruhsal etkiler açısından önemli olmaktadır. Eylem olarak özel bölgeler olarak adlandırdığımız cinsin bölgeleri elleme, teşhircilik, pornografide kullanım, ırza geçme gibi çok geniş bir alanı kapsamaktadır (45).

Cinsel istismara maruz kalan çocuklarda kaygı bozuklukları kısa süre de kendini göstermektedir. Kabuslar, fobiler ve korku tepkileri kaygı bozukluğunun kliniğe yansımaları olarak gözlemlenebilir (45).

Duygusal İstismar

Duygusal istismarın diğer istismar türlerine nazaran etkileri ve sonuçları itibarıyla tanımlanması daha güçtür. Çocuğa ihtiyacı olan sevginin yeterli miktarda gösterilmemesi, değerli ve önemli olduğunun hissettirilmemesi, tehdit etmek veya çocuğu reddetmek duygusal istismarda görülen olgulardır. Duygusal istismar tek başına görülebileceği gibi fiziksel veya cinsel istismarın eşlik ettiği durumlar daha sık görülmektedir. Duygusal istismara maruz kalan çocuklar her zaman fiziksel istismara da maruz kalır demek doğru olmasa da fiziksel istismara maruz kalmış çocuklar her zaman duygusal istismara da maruz kalmıştır demek doğru olur (46).

2.2.2 Aile İçi İstismar

Ailenin temel fonksiyonlarından biri çocuğun bakımı ve yetiştirilmesidir. Çocuğun ilk sosyal deneyimlerini yaşadığı ailesi tarafından gösterilen tavır ve davranış gelecekteki yaşantıların örülmesinde büyük önem taşır. Çocuğun sağlıklı bir aile ortamında yetişmesi hem sosyalleşebilmesi açısından hem de ruhen ve bedenen sağlıklı yetişmesi açısından önemlidir. Yeterli ve dengeli sevgi gören, duygusal ve toplumsal etkileşimin güçlü olduğu aile ortamında büyüyen çocuklar gelişimleri açısından gerekli deneyimler kazanabilmektedir. Anne babadan birinin kaybı veya ayrılıklarıyla da çocuklarının gereksinimlerine karşı ilgisiz kalması, aile içerisinde duygusal etkileşimi azaltan unsurlardandır ve bu durum da çocuğun duygusal dünyasına zarar vermekte ve

aynı zamanda çocuğun fiziksel, zihinsel ve toplumsal gelişimi üzerinde olumsuz etkilere sebep olabilmektedir (22, 47).

Birey yetişkinlik döneminde olumlu bir benlik algısı oluşturmayı, kendi yaşantısında ve kişilerle olan sosyal ilişkilerinde duygu tutum ve davranışlarında tutarlılık sağlamayı ve insanlarla olan sosyal ilişkilerini sürdürmeyi çocukluk döneminde öğrenir. Çocuğun bu gelişimsel öğretilerinde ebeveyn rolü büyüktür. Fakat istismarın olduğu aile ortamında çocuğun sağlıklı gelişimi için gerekli olan fiziksel ve duygusal bakım ve güvenliği yeteri kadar sağlanamaz. Duygusal istismarın olduğu ailelerde çocuğa ilişkin davranış ve tutumların doğasında olumsuzluk vardır. Bu ebeveynler genel olarak çocuğu onlara zarar vermek isteyen bir düşman olarak görür ve çocuğa karşı olan algıları düşmanca, ilgisiz ve reddedicidir. Bu sebeple çocukla arasına duygusal anlamda bir mesafe koyar, çocuğa karşı kullandığı dil aşağılayıcı, zedeleyici ve serttir. Korku yaratan tehdit edici cümleler sarf etmektedir. Çocuğa aile de değersiz, sevgisiz ve hiçbir işe yaramayan biri olduğu sürekli olarak ima edilmektedir (3, 48).

Ailedeki ilişkilerin bozuk olması çocukların psiko-sosyal açıdan sağlıklarını olumsuz etkilemektedir. Karı koca ilişkilerindeki problem, çocuklara yönelik kötü davranışlar, istismar ve şiddet gelecekte birer yetişkin olup toplumda farklı rol ve sorumluluklar üstlenecek çocukların büyüme ve gelişmesini olumsuz etkilemektedir (49).

Yapılan bir çalışmaya göre aile içi istismarın diğer istismar türlerine göre daha zedeleyici olduğunu ve bunun nedeninin güç ve otoritenin kötüye kullanımı ve bireylerin travmatik olaylara daha uzun süre maruz kalması olduğunu göstermektedir. Uzun süre maruz kalınan travmatik olayların etkileri 3' e ayrılır: 1. Psikiyatrik Bozukluklar, 2. Psikoseksüel Bozukluklar, 3. Kişilerarası ilişkilerde ağır Bozukluklardır (50).

2.2.3 Duygusal İstismar ve İhmal

Duygusal istismar kavramı olarak incelendiğinde çok sayıda kavramın birbirleri yerine kullanıldığı görülmektedir ancak en sık psikolojik istismar kavramı ile karşı karşıya kalınmaktadır (51). Bu çalışmada ise duygusal istismar kavramı kullanılacaktır.

Duygusal istismar tüm istismar türlerini kapsayan “psikolojik zarar” olarak değerlendirilmektedir. Çocuğun psikolojik anlamda gelişimini negatif etkileyecek

ifadeler ve fazlasıyla emir içeren ifadelerin kullanılması, ihtiyaç duyduğu sevgi, şefkat ve bakımdan yoksun kalarak benlik kavramını olumsuz etkileyen problemli davranışlar olarak adlandırılan “anksiyete, depresyon, gerileme ve/veya agresif” davranışlara sebep veren, çocuğun hayatındaki olumsuz davranış ve tavırların nedeni olan psikolojik/duygusal yaralanma olarak ifade edilmektedir (2, 52-54).

Duygusal istismarın altında yatan temel çocuğun psikolojik anlamda zarar görüp, yıpranmasıdır. Ve bu zarar ise kendilerine bakmakla yükümlü olan kişiler tarafından olumsuz tavır ve davranışlara maruz bırakılmak ve/veya sevgi, şefkat ve merhametten yoksun bırakılmaları temel iki sebebidir. Duygusal istismarı saptamak için ise çocuğa karşı yapılan olumsuz davranışlar ile ihtiyaç ve gereksinimleri için yapılması gereken ancak yapılmayan şeyler toplumsal yargılar ve uzmanlar tarafından uygunsuz veya zarar verici olarak saptanmaktadır (48).

Glaser 2002 yılında yaptığı çalışma ile duygusal istismarın tanımı için aşağıdaki öncülerin bulunması gerektiğini belirtmektedir.

- “Duygusal istismar anne-baba ve çocuk arasındaki bir ilişkiyi tanımlar.
- Ebeveyn-çocuk ilişkisinde meydana gelen bir olay veya tekrarlanan bir dizi olay söz konusudur.
- Etkileşimler, çocuğun psikolojik/duygusal sağlığına ve gelişimine zarar vererek fiilen veya potansiyel olarak zararlıdır.
- Duygusal istismarda ihmalin yanı sıra eylemde (omission as well as commission) bulunmaktadır.
- Duygusal istismar ve ihmal, fiziksel temas gerektirmez” (55).

Miller ve arkadaşları 2007 yılında yazdığı kitapta duygusal istismarın 8 alt boyutu ve tanımlarından bahsetmiştir. Bunlar:

- Reddetme: çocuğun kendisini istek ve düşüncelerini sözler veya davranışlarla reddetmek.
- Aşağılama: çocuğu sürekli eleştirmek, herkesin içinde lakaplar takmak gibi eylemlerle aşağılayıcı tavırlarda bulunmak.
- Terörize etmek (terrorizing): çocuğa karşı tehditkâr tavırlarda bulunup, kendisine veya sevdiklerine zarar vermekle tehdit etmek veya çocuğun korkularıyla oynayıp çocukta aşırı korku ve anksiyete meydana getiren davranışlar da bulunmak.

- İzole etmek: çocuğun aile üyelerinden başka insanlarla iletişime geçmesine izin vermemek bir odaya veya eve kilitleyerek normal aktivitelerden mahrum bırakmak.
- Suça yöneltme (corrupting/missocializing): çocuğun madde bağımlılığı, saldırgan veya ırkçılık gibi anti-sosyal davranışlarının desteklenmesidir.
- Sömürme: çocuğa bakmakla yükümlü olan kişinin herhangi bir ihtiyacı veya hayalleri için çocuğu kullanması. Çocuğun pornografi gibi nedenlerle kullanılması vb.
- Duygusal tepki vermeyi yadsıma (denying emotional responsiveness): çocuğu sevgi şefkat ve merhamet konusunda eksik bırakma, sevgi ifadeleri kullanmama, ihtiyaç olmadıkça çocukla iletişime geçmeme, çocuğa bakmayı reddetme gibi davranışlarla duyarlı duygusal davranışlardan mahrum bırakmak.
- Hapsedilme/sınırlandırılma (confinement): çocuğu yatak veya sandalye gibi yerlere bağlayarak fiziksel anlamda kısıtlamak (56).

Yukarı da bahsettiğimiz alt boyutlara dahil olmayan fakat duygusal istismar olarak kabul gören başka eylem ve tutumlarda bulunmaktadır. Bunlardan bazıları çocuğun gelişimsel özellikleri dışında beklentiler içinde olmak, aşırı otoriter davranmak, bir cezalandırma yöntemi olarak gıda uyku gibi yaşamsal gereksinimlerinden mahrum bırakmaktır (56).

2.2.4 Duygusal İstismar ve İhmale Neden Olan Başlıca Ebeveyn Davranışları

İstismar kuşaktan kuşağa geçmektedir. Ebeveynlerin kendi çocukluk dönemine ait olan yaşantılarının duygusal istismar üzerinde önemli bir etkisi vardır. Bir annenin bebeği ağlarken verdiği tepki kendi büyütülme şekliyle ilişkili olabilmektedir (48). Ebeveynliğin kalitesi genellikle ebeveynlerin çocukken yaşadıkları deneyimlerin bir aynasıdır. Bu tür ebeveynler çocukların hayatlarını huzurlu ve tatmin edici kılmak için çocuğun gelişimsel ihtiyaçları ve becerileri hakkında yeterli bilgiden yoksundur. Ergenler kendi ebeveynlerini ya da içinde yaşadığı toplumda bulunan yetişkin insanların davranışlarını örnek alma eğiliminde olduklarından dolayı duygusal anlamda destekleyici bir ebeveyn modelini öğrenemeyip, gözlemleyememektedirler. Ancak bu durum çocukken duygusal anlamda istismar ve ihmale uğrayan her çocuğun istismarcı

ya da ihmalci bir ebeveyn olacağı anlamına gelmez (3). Genel olarak çalışmalara bakıldığında istismarcı ebeveynlerinde çocuklarının kötü muameleler görekerek sevgisiz, güvensiz, değer görmeden ve huzursuz bir ortamda büyüdüğü görülmektedir (48).

Annenin kişisel nedenlerle istenmeyen bir hamilelik yaşaması, kimseden destek ve yardım görmemesi, bebeğin veya annenin sağlık durumunun iyi olmaması veya bebeğin prematüre doğmasının beraberinde getirdiği yoğun üzüntü, kaygı ve ayrılık, yaşama ihtimali düşük olan bir bebekle duygusal bağ kurulması gibi nedenler duygusal istismar için risk teşkil edebilmekte ve istismar olasılığını arttırmaktadır (48).

Anne-baba tutumları ile istismar arasında ki ilişkinin incelendiği Arslan tarafından 2012 yılında yapılan bir çalışmada aile içinde baskıcı-otoriter duygu durumu ve hareketleri tutarsız ve çocuğa karşı duyarlı olmayan ebeveyn tutumları ile istismarın beraber arttığı görülmektedir (40). Yapılan başka çalışmalarda ise intihara eğilim, ruh sağlığı bozukluğu, sosyal izolasyon, depresyon, özgüven eksikliği ve madde kullanımı gibi özelliklere sahip bireylerin çocuklarını istismar etme riskinin daha fazla olduğu belirtilmiştir (2).

2006 yılında yapılan bir çalışmada annelerin %87.4'ünün çocuklarına karşı fiziksel istismar/ihmalde bulunduklarını, %93'ünün ise çocuklarını duygusal anlamda istismar/ihmal ettikleri gösterilmektedir. Ayrıca annelerin çocuklarına fiziksel istismar göstermesinde çocuk sayısının ve eşi tarafından fiziksel şiddete uğramanın etkisinin de önemli olduğu belirtilmektedir (57, 58).

Başka bir açıdan bakacak olursak istismarcı ebeveynlerin birçoğunun problemlerle başa çıkma konusunda gerekli yeterliliğe sahip olmadığı ve genellikle olgunlaşmamış kişiler olduğu görülmektedir. Yapısal olarak öğrenme güçlüğü, sosyal nedenler veya diğer sebeplere bağlı olarak okula gidememe/ilgisizlik, bunların dışında erken yaşta evlilik ile birlikte gerekli eğitimi alamama ve iş sahibi olamama da istismarcı ebeveynlere sebebiyet verebilmektedir. Bir işe sahip olmayan herkes istismarcı olur demek veya bir işe ve sosyal statüye sahip olan ebeveynler istismarcı olmaz diye genellemek doğru bir tanım olmamaktadır. Bu bahsettiğimiz sebeplerin hepsinin dışında duygusal istismara sebep olan diğer etkenler “*ebeveyn zeka kapasitesi, sağlık durumu, sosyoekonomik ve kültürel düzeyi, psikolojik durumu, eşler arası ilişkiler, aile içi ilişkiler, eşlerin destek mekanizmaları ve birbirine destek olmaları*” gibi kavramların da duygusal istismar üzerine etkisi olabilmektedir (48).

2.2.5 Ergen İstismarının Sonuçları

1987 yılında Hart ve meslektaşlarının yaptığı bir çalışma da duygusal istismarın neden olduğu sonuçlar şu şekilde sıralanmıştır; *“iştahsızlık, yalan ve hırsızlık, enürezis ve enkoprezis, düşük benlik saygısı ya da olumsuz benlik kavramı, zihinsel, duygusal ve sağlık faktörleriyle açıklanamayan öğrenme güçlükleri, akranlarla ve öğretmenlerle tatmin edici kişilerarası ilişkiler kuramama veya sürdürememe gibi antisosyal işlevsellik, normal şartlar altında uygunsuz tarzda davranışlar ve duygular gibi içsel, düşünceler, hisler ve davranışlar, genel bir mutsuzluk hali veya depresyon gibi duygusal problem semptomları, kişisel veya okulla ilişkili sorunlara yönelik fiziksel semptomlar veya korku, geliştirme eğilimi gibi fiziksel sağlık sorunları, duygusal dengesizlik ya da duygusal uyumsuzluk, azalmış duygusal tepki, bağımsız olma yetersizliği, başarısızlık, insanlara güvenme yetersizliği, depresyon, fuhuş, büyüme geriliği, izole olma, intihar ve cinayet”* (59, 60).

“The Minnesota Longitudinal Study of Parents and Children” projesinden elde edilen verilerin değerlendirilmesiyle önemli sonuçlara varılmıştır. Duygusal istismara maruz kalma ile *“kaygılı bağlanma, öfkeli ve uyumsuz davranışlar, olumsuz duygulanım, dürtü kontrol yetersizliği, hiperaktivite ve dikkat dağınıklığı, öğrenme güçlükleri, yetersiz problem çözme becerisi, sebat eksikliği, düşük düzey yaratıcılık, özgüven düşüklüğü, bağımlı davranışlar ve psikopatoloji”* aralarında bağlantı olduğu görülmüştür (60).

Duygusal istismara uğrayan ve uğramayan ergenlerin *“kaygı düzeyi”* ve *“denetim odaklarının”* üzerine çalışıldığı bir çalışmada, istismara maruz kalan ergenlerin yaşantı ve davranışlarını kendi kendine yönlendiremeyeceğini, içinde bulundukları olumsuz durumu değiştiremeyeceklerini düşünürler, anksiyete düzeyi daha yüksek/ daha çok kaygılı oldukları, duygusal istismara maruz kalmamış ergenlerin ise olayların sonuçlarının kendi denetimi altında olduklarını, kendi çapalarına bağlı hayatlarını kontrol edebileceklerini, olumsuz durumların üstesinden gelebileceklerini düşünmektedirler, anksiyetelerinin daha düşük olduğu/ daha az kaygılı oldukları saptanmıştır. Bunların yanı sıra istismara maruz kalmanın cinsiyete göre değişmediği ancak *“ebeveynlerin eğitim düzeyi”*, *“gelir durumu”* ve *“aile tutumlarına”* göre değiştiği görülmektedir (61).

Yaşamın her evresinde duygusal istismara maruz kalmanın farklı sonuçlar doğurduğu görülmektedir. Ergenlik döneminde duygusal istismara maruz kalmanın ise sosyal duygusal uyumsuzluğa yol açtığı saptanmaktadır (62).

2.2.6 Ergen İstismarı Önleme Faaliyetleri

Literatür incelendiğinde istismar önleme çalışmalarının önceliğinde aileleri hatta anne ve çocukları eğitmek gelmektedir. Güler ve ark., 2002 yaptıkları çalışmada ebeveynlere özellikle annelere çocuk istismarının tanımı ve olduğu takdirde doğuracağı sonuçlar hakkında bilgilendirilmesini, istismarı ortaya çıkaracak nedenler hakkında ailenin bilgi sahibi olması ve danışmanlık hizmetinde faydalanmaları sağlanması öngörülmektedir (57).

Çocuk istismarının tedavisinden daha öncelikli durum bunları önlemeye çalışmaktır. Literatür incelendiğinde ise istismar önleme çalışmalarının üç aşamadan meydana geldiği görülmektedir. Bunlardan ilki primer önleme yöntemleridir. Primer önleme yöntemleri daha çoğunlukla ön koşullara odaklanmaktadır, ebeveyni ve halkı bilinçlendirmeye yöneliktir. Sekonder önleme yöntemleri yüksek risk altında olan çocuklar içindir ve istismar olma ihtimalini arttırıcı bu risk etmenlerinin azaltılması amaçlanmaktadır. Üçüncü grup önleme yöntemi ise istismara uğramış çocuklar içindir. İstismar olduktan sonra tekrarlamasının önüne geçmek için alınması gereken önlem ve uygulamaları kapsamaktadır (63).

Keskin ve Çam tarafından yapılan çalışmada istismarı önlemek için yapılan uygulamaları üç bölümde ele almaktadırlar. Birincisi Primer önleme yöntemleri istismar nedir, istismarın doğuracağı sonuçlar nelerdir gibi konular üzerine topluma eğitim vermek, sağlık ekibinin kriz durumları konusunda eğitmek, istismar konusunda risk altında olan grupların tanımlanması “*danışmanlık*” ile “*koruyucu hizmetlerin*” sağlanması ve “*stres yönetimi*” eğitimi içermektedir (64).

Sekonder (ikincil) önleme çalışmaları ise olay meydana geldikten sonra çocukla ilk karşılaşacak olan hemşire veya diğer ekip elemanları, okulda ise rehberlik hocası veya diğer ekip arkadaşlarının yaptığı gözlemler önemli olmaktadır. Çocuk yaşadığı olaydan utanabilir ve bir başkasına anlatmaktan çekinebilir. Bu konu da uzman olan yetkili kişilerden (psikolog vb.) yardım alınarak çocuğun kendisini ifade etmesi sağlanır. Çocuğun yaşadığı utanma hissinin sonucunda kâbus gibi travmatik belirtiler görülebilir. Bu dönemde çocuğun yaşadığı, korku, kaygı, utanma, güvensizlik hissinin

üstünde durulması ve yaşadıkları şeylerin suçlu veya sorumlusunun o olmadığını ifade etmek gerekmektedir (64).

Çocuğa istismarın ne olduğunu ve hangi hareket ve davranışların istismara sebebiyet verdiği konusunda eğitim verilmelidir. Kendisine istismar uygulayabilecek kişiler tanımlanır. Çocuğa karşı olan bu bilgilendirmelerden sonra aile de istismar hakkında eğitilir ve istismara maruz kalan çocuğa karşı nasıl tutum ve davranış sergileyecekleri hakkında konuşulmalıdır. Ailenin gerçekte yüzleşip, olayı inkâr etmemeleri ve çocuğun suçlanmaması yönünde eğitimler verilip danışmanlık hizmeti almaları sağlanmalıdır. Gelecekte oluşabilecek herhangi bir istismar olayına karşı çocuk korunmalıdır (64).

Üçüncül önleme çalışmaları ise istismar sonrası oluşan psikososyal ve fiziksel travmalarının etkilerinin en aza indirilip, etki süresinin azaltılmasını amaçlamaktadır. Çocuğun yaşadığı olaydan sonra duygu durum sağlığının korunması ve özgüveninin tekrar düzelmesini sağlayacak girişimler yapılmalıdır (64).

Önleme konusunda yaygın olan çalışmalardan biri ev ziyaretleridir. Ev ziyaretleri aileyi yaşadığı ortamda görerek olumlu ve olumsuz yön ve davranışların, hatalı uygulamaların tespit edilmesine daha kolay bir ortam sağlar. “*Ailenin işlevselliğini arttırıcı*”, “*ebeveynlik tarzlarını geliştirici*”, “*istismarı önlemeye yönelik*” amaçları içinde barındıran bir uygulamadır. Bu uygulamanın etkinliğini ölçmek için yapılan bir çalışmada ailelerdeki risk faktörlerini belirlemişler ve ev ziyaretlerinin bu risk faktörlerini azaltmadaki etkinliğini ölçmüşlerdir. Risk faktörleri “*annenin mental sağlığı, madde kullanımı, eşi tarafından şiddet görmesi*” ve “*risk faktörlerini bildirmek ve yardım almak amacıyla sosyal destek servislerine başvurma sıklıkları*” gibi maddeler incelenmiştir. Çalışma sonucuna bakıldığında ev ziyaretlerinin risk faktörleri üzerinde anlamlı bir etkisinin olmadığı, fakat ailelerin sosyal destek almak için danışmana başvurularında anlamlı bir artış görülmüştür (65).

Ev ziyaretlerinin etkinliğinin araştırıldığı başka bir çalışmada ise şiddet olaylarının fazla görüldüğü bir toplum da ailelerin ev ziyareti programına devam etmeye sıcak bakmadığı hatta çocuğunun devam etmediği ve yaşlı annelerin genç annelere nazaran ev ziyareti programına daha çok devam ettikleri görülmektedir (66).

Çocuk istismarını önlemek tedavi etmeye nazaran daha basit ve başarı oranı daha yüksektir. Çocuk istismar ve ihmalini önlemek için çocuk ve ailenin eğitimi birincil

olarak çok önemlidir, ardından sağlık çalışanları ve öğretmenlerin bu konuda eğitim ve farkındalığının artması da önem arz etmektedir. Erken yaşta farkındalık eğitimlerinin toplumsal ve bireysel baz da verilerek bilinç düzeyini yükseltmekte koruma önlemleri açısından önemli olacağı düşünülmektedir (67, 68).

2.3. Sosyal Medya

2.3.1 İnternet

Bilgisayarlar modern çağın teknolojik gelişmeleri ile birlikte iletişimin ve etkileşimin çok hızlı olduğu bir ortam oluşturmuştur. Bu ortam özellikle iletişim ve ulaşım alanlarında büyük kolaylıklar sağlamaktadır. Bu kolaylıklardan ve imkanlardan daha fazla faydalanmak isteyen insanlar, hayatlarında teknolojik gelişmelere ve internet ortamının olanaklarına daha fazla yer vermektedir (69).

Günlük yaşantımızın önemli bir parçası olan internet, tarihsel süreç olarak 1960'lı yılların başında Amerika Birleşik Devletleri'nde ortaya çıkmıştır. Soğuk savaş döneminde Sovyetler Birliği ile girilen rekabet sonucu Amerika Birleşik Devletleri Savunma Bakanlığı tarafından kurulan “*Gelişmiş Araştırma Projeleri Ajansı*” internetin temellerini atmıştır (70). İnternetin ortaya çıkması ve yaygınlaşması ile birlikte bilgisayar ve haberleşme teknolojileri büyük oranda etkilenmiş ve gelişmeye başlamıştır. İnternetin dünya çapında Telefon, Telgraf, Radyo ve Bilgisayarların icat edilmesi ve ilerlemesiyle bütün bu cihazların birbirileri ile bağlantılı olmalarını sağlayan bir ağı oluşturmuştur (71).

Tanım olarak bakıldığında ise “*İnternet eş zamanlı olarak dünya çapında bir yayın yeteneği, bilgi yayma mekanizması ve coğrafi konum gözetmeksizin bireyler ve bilgisayarları arasında iş birliği ve etkileşim için bir ortamdır.*” şeklinde ifade edildiği görülmektedir (72). Kelime anlamına bakıldığında ise “*ortak, karşılıklı, çift taraflı anlamına gelen Inter ve şebeke, iletişim ağı anlamına gelen Network*” kelimelerinin birleşiminden meydana gelmektedir (73).

Sosyal, kültürel ve iş hayatının önemli parçası olan internet kullanımı ortaya çıktığı ilk günden bu yana katlanarak gitmektedir. Bunun en önemli sebebi hiç şüphesiz ki teknolojik gelişim bilgiye ve internete ulaşımın kolaylığının etkisi büyüktür. Dünya genelinde internet ve sosyal medya kullanımını üzerine çalışma yapan “We Are Social” 2022 raporuna göre; 2019 yılında 4.38 milyar olan internet kullanıcısı sayısı 2022

yılında 4.95 milyara yükseldiği 3.48 milyar olan sosyal medya kullanıcı sayısının ise 4.62 milyara ulaştığını ifade etmektedir (74).

İnternet Türkiye içindeki kullanım durumuna bakıldığında ise internete erişim imkânı olan hane oranı 2017 yılında %76.3 iken bu sayı 2021 yılında %92.0 olduğu aktarılmıştır. Yurt içinde internet kullanan bireylerin istatistiğindeki değişim inceliginde 2017 yılında %61.2 iken, 2021 yılında bu sayının ciddi bir oranda artarak %82.6'ya yükseldiği görülmektedir (75). İfade edilen veriler doğrultusunda, internet kullanımının özellikle genç nesille birlikte ciddi oranda arttığı ve bu artışın da hem olumlu hem de olumsuz sonuçlar doğuracağı söylenebilir.

Hayatımızın bu denli önemli bir yerinde olan internetin hiç şüphesiz ki olumlu olduğu kadar olumsuz etkileri de bulunmaktadır (69). Tuncer, 2001 yılında yapmış olduğu çalışmada internetin çocuklar üzerindeki olumlu ve olumsuz etkilerini şu şekilde açıklamaktadır;

- *“İnternet çocuklara özellikle bilgilenmede ve eğitimde büyük yararlar sağlamaktadır.*
- *Çocuklar, e-posta, sohbet odaları aracılığıyla kendilerine yeni arkadaşlar edinmekte, değişik ülkelerden kişileri tanımaktalar.*
- *Ayrıca uzmanlarla yazışarak, ilgilendikleri konuda bilgi edinebilmektedirler. İnternet, çocukları yaratıcılığa da özendirilmektedir.*
- *Gördüklerinden veya okuduklarından etkilenen/bilgi edinen çocuklar, kendileri de birşeyler yapmak isterler” (76).*

Olumsuz yönlerine baktığımızda;

- *“Uzun süre bilgisayarda oturmak, az hareket ve bozuk oturuş nedeniyle, kas ve kemik ağrılarına, göz rahatsızlıklarına neden olmaktadır.*
- *Giderek artan tolerans (bilgisayarda daha fazla zaman harcamayı arzulama olgusudur). İnternet kullanma ya da kullanmamanın yarattığı stres, titreme, endişe, İnterneti sürekli düşünme, parmakların istemsiz hareketleri ile kendini göstermektedir.*
- *İçe kapanma eğilimi artmaktadır.*
- *Öğrencilerde notların düşmesi saptanmıştır.*
- *Arkadaş edinme sıkıntısı çektikleri saptanmıştır” (76).*

Bu maddelerden yola çıkarak internetin olumlu ve olumsuz yönlerinin aileler tarafında çok iyi anlaşılması ve buna uygun gerekli önemlerin alınması gerekmektedir. İnternetin son yıllarda özellikle çocuklar tarafında aktif bir şekilde kullanıldığı 2021 yılı TÜİK verilerine göre; interneti aktif bir şekilde kullanan çocukların %90.1'i neredeyse her gün, %8.5'i haftada en az bir kere, %1.4'lük kısmı ise haftada bir kereden bile az internet kullandığını ifade etmiştir. Düzenli internet kullandığını ifade eden çocukların oranları 2013 ve 2021 yılı TÜİK verileri ile karşılaştırıldığında 2013 yılında %91.8 iken bu oranın 2021 yılında %98.6'ya yükseldiği görülmektedir. Yine aynı verilerden yola çıkarak çocukların internet kullanım amaçlarına bakıldığında ise %86.2'lik kısmının interneti çevrim içi derslere katılmak için kullandıkları, ikinci sırayı %83.6 ile ödev veya araştırma amaçlı kullandığı, üçüncü sırayı ise %66.1 ile oyun oynama ve oyun indirme amacı ile kullandığı saptanmıştır (77).

2.3.2 Sosyal Medya

İletişimin teknolojik gelişmeler ile hızlandığı ve kolaylaştığı günümüzde, sosyal medya araçlarının bireyler arası iletişimin büyük bir kısmını online ortama taşıdığı görülmektedir. Tanım olarak bakıldığında sosyal medya; insanların kişisel bilgilerinin, ilgi alanlarının, günlük yaşamlarının, fotoğraf, video vb. paylaşımları yapabilecekleri bir profil oluşturdukları internet ortamı olarak ifade edilmektedir. Ayrıca insanların bu ortamlar aracılığıyla, arkadaşlık kurma, yeni insanlar tanıyıp onları takip edebilme veya daha önceden tanıdıkları kişiler ile iletişim kurma imkânı sağlamaktadır (78). Bunlara ek olarak, kişilerin oluşturmuş oldukları açık ve yarı açık profillerinde paylaştıkları resim, video, duygu ve düşünceleri ifade yazılar gibi paylaşımları diğer kullanıcıların ve onların etkileşimde bulunduğu kişiler ile ortak bir alanda görüntülenebilmektedir (79).

Son yıllarda sosyal medya birçok farklı amaç için kullanılan bir iletişim aracı olarak görülmektedir. Öyle ki bu kapsam her geçen gün genişlemektedir. Başlarda sosyalleşme yeni insanlarla tanışma, eğlenme vb. amaçlarla kullanılırken günümüzde reklam, pazarlama, finansal işlerden sağlık hizmetlerine kadar birçok farklı amaçla kullanılmaktadır. Bu durum her geçen gün sosyal medya kullanımının artmasına güdülenmektedir (80). Çömlekçi ve Başol gençlerin sosyal medya kullanımının amaçları hakkında yapmış oldukları çalışmada kullanım amaçları arasında en çok; “eğlenmek,

iletişim kurmak, gündemi takip etmek, birbirileri ile mesajlaşma ve boş zamanlarını değerlendirme” amacı ile kullandıklarını saptamışlardır (81).

Sosyal medya kullanımının son yıllarda artması hiç şüphesiz ki kullanım alanlarının farklılık göstermesine ortam yaratmaktadır. Bu durumda sosyal medya kullanım amaçlarının ifade edilmesinde belli başlı kalıplara sığdıramayacağını göstermektedir. Sosyal medya kullanım amaçlarının ifade edildiği bir başka çalışmada ise amaçlar şu şekilde sıralanmaktadır (82);

Gözetleme ve denetleme amacı ile kullanım; sosyal medyayı paylaşımlarını merak ettikleri insanları takip etme ve nerede ne yaptıkları hakkında bilgi almak için kullanılmaktadır. Burada paylaşımlar bazı kullanıcılar tarafından özel yani sadece takip ettikleri kişilerin erişimine açık ya da herkesin görebileceği şekildedir (82).

Yeni arkadaşlar edinme ve iletişimde kalma amacı; sosyal medya ortamlarındaki arkadaşları ile sürekli iletişim kurabilmek için kullanılmaktadır. Ayrıca tanımadıkları kişilerin profillerine, paylaşımlarına ve içeriklerine bakarak yeni insanlar tanıma amaçlanmaktadır (82).

Videolar, resimler, fotoğraflar, müzikler, duygu ve düşünceleri içeren yazılı paylaşım amacı; bu amaç doğrultusunda hareket eden kullanıcılar bireysel sosyal medya profillerinden beğendikleri veya insanların görmesini istedikleri resimleri, müzikleri, fotoğraf ve videoları paylaşma amacı ile kullanılmaktadırlar (82).

Satış ve pazarlama kanalı olarak kullanım amacı; sosyal medya araçlarını kullanarak alışveriş yapma veya bu kanalları kullanarak ürün satma amacı ile kullanılmaktadır. Sosyal medya kanalları üzerinden reklam ve tanıtım çalışmaları ile gerek şirketler gerekse kişilerin çeşitli ürünleri ya da hizmetin satışını bu kanallar aracılığı ile gerçekleştirmektedir (82).

Siyasi içerikli paylaşımlar yapma amacı; çeşitli siyasi grupları temsil eden ya da savunan sosyal medya kanalları bulunabilmektedir. Bu gruplar aracılığı ile kişiler benimsemiş oldukları siyasi görüşlerin paylaşıldığı platformlarda yer alıp aynı ideolojik düşünceye sahip kişiler ile iletişim kurabilecekleri sanal ortamları oluşturmaktadır. Siyasi amaçları doğrultusunda sosyal medya kullananlar bu amacı benimsedikleri söylenebilir (82).

Sosyal medyanın eğitim amaçlı kullanımı; bilgiye ulaşımın internet aracılığı ile giderek kolaylaştığı günümüzde, insanların çeşitli video paylaşım siteleri üzerinden ilgi

alanlarına veya eksikliklerine göre eğitim alabilecekleri platformlar bulunmaktadır. Bu platformlar üzerinden kişiler eğitim kurumlarının ya da şahısları verdikleri eğitim videolarını izleyebilme amacı ile kullandıkları ifade edilebilir. Ayrıca eğitim videolarının kısa hallerini sosyal medya üzerinden paylaşan eğitim kurumları bu yolla reklam ve tanıtım çalışmalarını da yürütmektedir (82).

Teknolojik imkanların gelişmesi bununla birlikte bilgisayar ve akıllı telefonların yaşamın önemli bir parçası olması birçok kolaylığı da birlikte getirmektedir. Sosyal medya avantajlarından bir tanesi de kişiye özgü profiller oluşturulabilmesine imkân sağlamasıdır. Bununla birlikte kazandırmış olduğu avantajlar; sosyal medya aracılığı ile nerede ve kimle olduklarını, neler yiyip içtiklerini, ne yaptıklarını, duygu ve düşüncelerini anlık olarak insanlar ile paylaşabilmeleridir. Böylelikle zaman ve mekân sınırlılıkları olmadan her an etkileşim kurabilecekleri bir ortama sahip olmaktadır (83).

Günlük yaşantının bu denli içerisinde olup erişimin ve iletişimin son derece hızlı ve kolay olduğu sosyal medyanın olumlu yanları olduğu kadar hiç şüphesiz ki olumsuz etkileri de bulunmaktadır. Öncelikle sosyal medyanın doğru ve bilinçli kullanılmaması insanların özel hayatlarını doğrudan etkileyebilecek olan olumsuzluklara sebebiyet verebilmektedir. Bunun sebebi ise sosyal medya ortamlarının herhangi bir toplumsal kuralları bulunmayan çerçevesi geniş ve karmaşık olan bir yapıya sahip olmasından kaynaklanmaktadır (84). Sosyal medyanın olumsuz etkilerinden biri de insanlarda bağımlılık yaratabilme problemidir. Sosyal medya kanallarında çok fazla zaman harcamak konsantrasyonu ve odaklanmayı olumsuz yönde etkilemektedir. Ayrıca çocuklar ve ergenlik çağındaki gençler sosyal medyanın olumsuz etkilerine en çok maruz kalan gruplardan birini oluşturmaktadır (85).

Tablo 2.1. Sosyal Medyanın Olumlu ve Olumsuz Yönleri

Olumlu Yönleri	Olumsuz Yönleri
<i>“Hızlı, kolay ve ucuz ulaşılabilir olması</i>	<i>“Zamanın doğru kullanılamaması,</i>
<i>Sınırsız iletişim imkânı sunması</i>	<i>Kültürel değerleri olumsuz etkilemesi</i>
<i>Bilgiye ulaşılabilme ve paylaşılabilme imkânı sağlaması</i>	<i>İstenilen her şeye kolay ulaşılabilmesi nedeniyle ahlaki değerlerin olumsuz etkilenmesi</i>
<i>Eğlence ihtiyacını karşılaması</i>	<i>Bilginin ve bilginin kaynağının tekdüzeleşmesi</i>
<i>İhtiyaçların daha ekonomik giderilebilmesi</i>	<i>Toplumun yanlış yönlendirilmesine sebebiyet verebilmesi</i>
<i>Toplumun tüm taraflarının rahatça etkileşim sağlayabilmesi</i>	<i>Bilgi kirliliği oluşabilmesi</i>

<i>Sosyalleşme fırsatı sunması</i>	<i>Amacının dışında kötü niyetli kişiler tarafından kullanılabilmesi</i>
<i>Haber akışını sürekli takip ederek gündemi yakından izleme imkanı sunması</i>	<i>Kişilerin kendi kimlikleri dışında sahte hesaplarla insanları yanıltmaları</i>
<i>Kültürleri etkileyici ve belirleyici özelliğinin bulunması</i>	<i>Gerçek sosyal yaşamdan alıkoyarak asosyalleşmeye sebep olabilmesi</i>
<i>Eğitime yönelik aktivitelerin bulunması</i>	<i>Kişilik bozuklukları</i>

Tablo; Çalışkan ve Mencik,2015 ve Karakahraman, 2021 çalışmalarından oluşturulmuştur (85, 86).

2.3.3 Sosyal Medya Araçları

Sosyal medya araçları teknolojik gelişim sürecinin başlangıcından günümüze gelene kadar birçok farklı değişime ve gelişime uğramıştır. Öncelikli örnekleri blog odaklı olan “*Open Diary, Livejournal ve Xanga*” gibi araçlar ile birlikte gelişim ve değişim devam etmiştir (87). Sosyal medya araçlarının önde gelen örneklerinden biri olan bloglar Web 2.0 uygulamalarının en hızlı şekilde büyüme gösteren kategorilerinden birini oluşturmaktadır. Bloglar kullanıcıların belli bir teknik altyapıya sahip olmalarına gereksinim duymadan kendi istekleri doğrultusunda yazdıkları bir çeşit günlüğe benzemektedir (88).

İlk olarak 1997 yılında “*Six Degrees*” uygulaması açılması ile başlayan sosyal medya araçları sürecini “2002 yılında *Friendster* ve 2003’de açılan *MySpace*” takip etmiştir. Günümüze kullanılan sosyal medya araçlarına bakıldığında; “*Sosyal İşaretleme (Delicious), Microblog (Tumblr, Twitter), Wikiler (Wikipedia), Medya Paylaşım Siteleri (Flickr, Youtube), Podcast, Blog (Blogger, WordPress), Sosyal Ağlar (Myspace, Facebook, FriendFeed) ve Sanal Dünyalar (Secondlife)*” gibi sosyal medya araçlarının ön plana çıktığı görülmektedir (89).

Her geçen gün değişen ve gelişen sosyal medya araçlarında bazıları aşağıdaki gibi sıralanmaktadır;

- “*Facebook, MySpace, LinkedIn, Friendster, Hi5, Friendfeed, Formspringa, Xing* gibi sosyal ağlar,
- *Şirket blogları, Cnet, TheHuffington Post, BoingBoing, Techcrunch, Kottke* gibi bloglar,
- *Youtube, Dailymotion, Google Videos, Yahoo Video It’s on* gibi Video paylaşım ağları,

- *Ix, Flickr, Deviantart, photosig, Fotocommunity, Photo, Photodom gibi fotoğraf paylaşım ağları,*
- *Wikipedia, Intelipedia gibi Wiki tarzı bilgi paylaşım ağları,*
- *Twitter gibi mikroblogging paylaşım ağları gibi sitelerdir” (90).*

We Are Social 2022 Türkiye geneli sosyal medya kullanımına ilişkin yapılan istatistikler incelendiğinde, ocak ayı içerisinde yaklaşık 68.90 milyon kişinin sosyal medya araçlarını kullandığı tespit edilmiştir. Bu sayı Türkiye nüfusunun %80.8’lik kısmına eşittir. Türkiye’deki sosyal medya kullanıcılarının 2021 ile 2022 yılı arasında 8.9 milyon artış göstermiştir. Ayrıca 68.90 milyon kullanıcının %58.7’sini erkek %41.3’ünü ise kadın kullanıcılar oluşturmaktadır. Elde edilen istatistiklerden çıkan bir diğer sonuç ise gün içerisinde her bir kullanıcının neredeyse 3 saatini bu sosyal medya araçlarını kullanarak harcadığı görülmüştür (91). 68.90 milyon kullanıcının sosyal medya araçları kullanım yüzdeleri ile aşağıdaki gibi sıralanmaktadır (91);

Whatsapp %93.2, Instagram %92.5, Facebook %78.1, Twitter %69.6, Facebook Messenger %54.3, Telegram %53.7, TikTok %47.6, Pinterest %40.7, Snapchat %37.2, LinkedIn %28.2, Skype %26.2, Imessage %20.4, Discord %20.1, Tumblr %13.3, Reddit %11.1

Yukarıda verilen istatistikler incelendiğinde en çok kullanılan sosyal medya aracı Whatsapp olduğu görülse de gençler arasında en çok popüler olan aracın Instagram olduğu ifade edilebilir (91).

2.3.4 Bağımlılık

Türk dil kurumu bağımlılık kavramını “*bir şeye ya da bir kimseye maddi veya manevi yönden aşırı derecede bağlı olma durumu, özerkliği olmama durumu*” olarak tanımlamaktadır (92). Bu tanımdan da anlaşılacağı üzere bağımlılık bir nesneye, insana olabileceği gibi manevi bir şeye de olabilmektedir.

Bağımlı olunan şeyin kullanımında karar verme gücü ve yetisini kaybetmiştir, tüm maddi manevi imkanlarını ve hayati işleri dışında tüm zamanını bağımlı olduğu şeye ayırır ve bunun önüne geçememektedir. Özellikle dikkat çeken tarafı ise söz konusu olan maddenin kullanılması veya eylemin tekrarlanması durumunda kişinin hayatında sorunlar açsa dahi durdurulamaması ve azaltılmak veya bırakılmak istendiğinde yoksunluk belirtilerinin ortaya çıkması olarak görülmektedir (93). Kişi

bağımlı olduğu işi veya eylemi gerçekleştirdiğinde kendini mutlu ve rahat hisseder, engellendiğinde ise yoğun bir mutsuzluk ve öfke hissiyle birlikte tekrar eylemi yapmak için yoğun arzu duymaktadır (90).

Bağımlılık denince akla ilk gelen madde bağımlılığı yani; sigara alkol, uyuşturucu gibi maddelere bağımlı olunmasıdır ancak bunların yanında “*oyun bağımlılığı, seks bağımlılığı, bilgisayar bağımlılığı, internet bağımlılığı, sosyal medya bağımlılığı, alışveriş bağımlılığı, yeme bağımlılığı vb.*” gibi bağımlılık türleri de bulunmaktadır (94, 95). Bağımlılık çok sayı da madde/nesne kullanımını veya davranışı içerisinde barındırdığı için pek sayı da türü vardır. Bu çalışma da sosyal medya bağımlılığı üzerine çalışıldığı için sosyal medya bağımlılığı kavramı üstünde durulacaktır.

2.3.5 Sosyal Medya Bağımlılığı ve Ergenlik

TÜİK verileri gösteriyor ki internet en fazla %80.9 ile sosyal ağlara girmek için kullanılıyor. Büyük bir kullanım oranına sahip olan sosyal ağlar, iletişim kültürümüzü ve buna bağlı olarak da yaşayış şekillerimizde değişimler meydana getirmektedir. Ergenlik dönemindeki bireylerde bu değişim oldukça net olarak hissedilmektedir. İnternete erişimin daha kolay ve hızlı olması, teknolojik cihazlardaki gelişimlerin hızla yaşanması, artık dizi ve filmlerin internetten takip edilen platformlarının oluşması, oyunların birçoğunun online oynanması ve bu gibi hem internetin hem de sosyal ağların hızla gelişip yeni olanaklar tanınmasıyla birlikte ergenler arasında kullanımının hızla yaygınlaşmasına sebep olmaktadır (13, 96). OECD ülkelerinde 2015 yılında yapılan bir çalışmaya göre 15 yaşındaki bir ergen bireyin haftada ortalama 29 saatini internette geçirdiği görülmektedir (97). Yukarıda verilen araştırma sonucuna bakılarak gençlerin zamanlarının büyük bir bölümünü sosyal medyada geçirdiği ve hayatlarında önemli bir yere sahip olduğu söylenilebilmektedir.

Sosyal medya bağımlılığı bireylerin günlük yaşantısında, sosyal ilişkilerinde sıkıntı oluşturan, mental, duygusal, sosyal olarak bireyi etkileyen ve sorunlar meydana getiren psikolojik bir problemdir. Ergenlerin henüz gelişim sürecini tamamlayamadıklarından diğer yaş grupları ile karşılaştırıldığında bu problemde daha fazla etkilendiği görülmektedir (98, 99). Araştırmalar gösteriyor ki ergenlerin sosyal medyayı kullanım alanlarının ilki eğlence ve iletişim kurma, ikincisi ise herhangi bir bilgiye ulaşmak için tarama yapmak. Yapılan başka bir çalışma da ise internet ve sosyal

medya bağımlılığı ile internet kullanım davranış örüntüleri arasındaki ilişki incelenmiş ve bu iki etken arasında önemli bir ilişki bulunduğu görülmektedir. Ergenlerin ise özellikle bağımlılık geliştirme nedeni yukarıda da bahsedildiği üzere eğlenmek ve iletişim kurmak amacıyla meydana gelmektedir (100, 101).

Ergenler bu dönemde ergenliğinde beraberinde getirdiği benlik kavramındaki olumsuz düşünceler, duygu-durumunun uyumsuzluğuyla birlikte toplum tarafından kabul görme ve akran onayı ön planda yer almaktadır. Bu gibi durumlardan dolayı kontrolsüz internet kullanımına yönelebilmektedir (102, 103).

2.4. Halk Sağlığı Hemşiresinin Ergenlerde Sosyal Medya Bağımlılığını ve Duygusal İstismarı Önlemedeki Rolü

Son zamanlarda teknolojinin hızla gelişmesi ve erişilebilir olmasıyla birlikte iletişimin büyük bir kısmı sosyal medya araçları ile sağlanmaktadır. Gelişen ve değişen dünyaya hızla uyum sağlayan ergen bireyler arasında sosyal medya kullanımı ve sosyal medyanın aşırı kullanımına bağlı sosyal medya bağımlılığı yaygın olarak görülmektedir. Sosyal medyanın aşırı kullanımına iten sebepler; eğlenmek, iletişim kurmak, kendilerini daha rahat ifade edebilmeleri, beğenilme arzusu, kendini olduğundan farklı gösterme isteği gibi nedenler olabilmektedir (28).

Sosyal medya bağımlılığının bireyde meydana getirebilecek olumsuz etkilerinden kurtarmak için halk sağlığı hemşiresi sosyal medya bağımlılığının birey üzerinde oluşturabilecek olumsuz etmenler hakkına bilgi sahibi olmalı ve ergen bireyi bu olumsuz etkenlerden korumak ve uzaklaştırabilmek için yeterli bilgi ve donanıma sahip olmalıdır. Halk sağlığı hemşiresi holistik bakış açısıyla birlikte araştırmacı rolünü kullanarak birey, aile ve toplum boyutunda sorunları ve ihtiyaçları belirler, işbirlikçi rolünü kullanarak diğer sağlık personelleri ve kurum ve kuruluşlarla iş birliği yapar. Ergenlerle yapacakları görüşmelerde sosyal medya için risk faktörlerini belirlemeleri, korunma ve önleme için yapacakları girişimlerde son derece önemlidir. Varsa okul hemşiresi ya da rehber öğretmen ve aile ile birlik ve iletişim halinde olarak ergen bireyleri sosyal medyanın doğru kullanımı konusunda bilinçlendirmek, olumlu ve olumsuz yanları hakkında bilgi sahibi olmasını sağlamak, olumsuz yanlarından korunabilmek için bunlarla baş edebilme yollarını ile ilgili eğitimler vermek, ergen bireylere yeni ve farklı ilgi alanları (spor, gezi, kitap vs) oluşturarak sosyal medya

bağımlılığı ile mücadele edilebilmesine katkı sağlanmalıdır. Risk altında olan bağımlı ergen bireyin bu süreçte kendi sağlıklarının sorumluluğunu alma konusunda desteklemek, iletişim becerilerini geliştirme, özsaygıyı arttırıp kaygıyı azaltma konusunda destekleyici olmaktır. Halk sağlığı hemşiresi bağımlı veya risk altında ki birey ile ailesi arasında kişilerarası iletişimin etkin bir şekilde sağlanması, iletişim problemlerinin ve çatışmaların çözülmesi için gerekli hemşirelik girişimlerini planlayıp uygulayarak sosyal medya bağımlılığının ve zararlı etkilerinin önüne geçmeye çalışmaktadır.

Ergenlerde ebeveyn duygusal istismarını önlemek adına halk sağlığı hemşiresi aile ve ergenle karşılaşan ilk meslek üyesi olmasından dolayı ve diğer hemşire gruplarına nazaran aileyi ev ziyaretleri sırasında bir bütün olarak değerlendirme imkanına sahip olduğu için ergen bireyin/bireylerin fiziksel ve duygusal tepkisini hızlı bir şekilde tanıma, diğer ekip üyeleri ile iş birliği içinde bulunarak duygusal istismar olayını tanımlayabilmek konusunda önemli bir konumdadır. Hemşireler istismar veya ihmale maruz kalan veya risk altında ki bireyi mesleki bilgi ve yetkisini kullanarak belirleyebilmeli ve buna göre hareket etmelidir (104). 1976 yılında Amerikan Hemşireler Birliği (ANA) tarafından belirlenen hemşirelik kodlarından biri de hasta haklarının savunuculuğu rolüdür. Hasta hakları savunuculuğu rolü çocuk haklarının ihlal edildiği durumlarda haklarını savunarak onları şiddetten, ihmalden ve istismardan korumayı da içermektedir (105).

Halk sağlığı hemşiresinin istismar veya ihmali önleme de birincil girişimi toplumu ve meslek üyelerini bilgilendirmek ve bilinçlendirmektir. İkincil girişimi ise ihmal veya istismara uğrayan ergen bireyi erken tanıma, mağduriyeti yaşayan bireyin tepkilerini değerlendirmek, olayın gerçekleşmesinden sonra aileye yaklaşım ve istismar veya ihmal olayının tekrarlanmaması adına korunmasını içermektedir. Üçüncül girişim ise olayın gerçekleştiği ergen üzerinde olayın etkilerini en aza indirmeye çalışmayı kapsamaktadır (106).

Halk sağlığı hemşiresi okul hemşiresi veya rehber öğretmeni başta olmak üzere diğer meslek grupları ile işbirliği içinde olup duygusal istismar konusunda risk altında olan ergene ve ailesine eğitici rolünü kullanarak korumak veya doğru davranışları kazandırmak için eğitimler planlar/uygular, danışmanlık rolünü kullanarak aile ve bireyi sorunlarını fark etmek, düşünmek, nedenlerini bulmak ve sorunların çözümünü bulma

konusunda cesaretlendirir ve gerekli ise ilgili diğ er kurumlara y onlendirme konusunda yardımcı olur.

3. MATERYAL VE METOD

3.1. Araştırmanın Türü

Bu araştırma kesitsel olarak yapılmıştır.

3.2. Araştırmanın Yapılacağı Yer ve Zaman

Araştırma Malatya İl merkezinde Milli Eğitim Müdürlüğüne bağlı liselerden kura yöntemiyle seçilen beş lisede yapılmıştır. Bunlar; Akmercan Anadolu lisesi, Akıncı Anadolu Lisesi, Beydağı Anadolu Lisesi, Kernek Anadolu Lisesi, Mahmut Çalık Anadolu lisesi'dir. Ekim 2021 ile Mart 2023 tarihleri arasında yapılmıştır.

3.3. Araştırmanın Evren ve Örneklemi

Araştırmanın evrenini Malatya Yeşilyurt Akmercan Anadolu lisesi'nde 837 adölesan , Akıncı Anadolu Lisesi'nde 662 adölesan, Beydağı Anadolu Lisesi'nde 1274 adölesan, Kernek Anadolu Lisesi'nde 798 adölesan, Mahmut Çalık Anadolu Lisesi 1020'nde adölesan, olmak üzere öğrenim gören 4591 adölesandan oluşmaktadır. Araştırmanın örneklem büyüklüğü güç analizi ile %95 güven aralığında 0.05 yanılğı düzeyinde 0.25 etki büyüklüğünde 0.95 evreni temsil gücüyle 958 kişi olarak belirlenmiştir. Verilerin toplanması Covid-19 pandemi sürecine denk gelmiştir. Pandemi sürecine bağlı okullarda yüz yüze eğitim öğretime ara verilmesi ve ardından eğitim öğretime başlandığı süreçte okullarda devam zorunluluğu olmaması ile ilişkili olarak yeterli örneklem büyüklüğüne ulaşamamıştır. Adölesanlar sınıf listelerinden basit rastgele örnekleme yöntemi ile seçilmiştir. Liselerden basit rastgele örnekleme yöntemi ile alınan adölesanlar Yeşilyurt Akmercan Anadolu Lisesi 80 adölesan, Akıncı Anadolu Lisesi 74 adölesan, Beydağı Anadolu Lisesi 100 adölesan, Kernek Anadolu Lisesi 76 adölesan, Mahmut Çalık Anadolu Lisesi 98 adölesan katılım sağlamıştır. Toplam da 428 adölesana ulaşılmıştır.

3.4. Çalışmaya Katılma Kriterleri

- İletişime ve iş birliğine açık olmak,
- Okul kayıtlarında tanı konulmuş herhangi bir psikiyatrik rahatsızlığın olmaması.

3.5. Çalışmaya Alınmama Kriterleri

- Belirlenen liselerde okumuyor olmak.

3.6. Verilerin Toplanması

Veriler Kasım 2021 – Haziran 2022 tarihleri arasında toplanmıştır. Verileri toplamak için araştırmacı tarafından oluşturulan Tanıtıcı Özellikler Formu, Ergenler İçin Algılanan Duygusal İstismar Ölçeği Kısa Formu ve Ergenler için Sosyal Medya Bağımlılığı Ölçeği (ESMBÖ) kullanılmıştır. Veriler Malatya ili Yeşilyurt ilçesi Akmercan Anadolu lisesi, Akıncı Anadolu Lisesi, Beydağı Anadolu Lisesi, Kernek Anadolu Lisesi, Mahmut Çalık Anadolu Lisesi’nde öğrenim gören öğrencilerle yüz yüze araştırmacının kendisi tarafından hazırlanan anket formları doğrultusunda toplanmıştır. Bu anket formun doldurulma süresi yaklaşık olarak 15-20 dakikadır.

3.7. Uygulanan Anketler

Çalışmanın verileri araştırmacı tarafından hazırlanan Tanıtıcı Özellikler Formu, duygusal istismar düzeylerini belirlemek için Ergenler İçin Algılanan Duygusal İstismar Ölçeği Kısa Formu ve sosyal medya bağımlılığı düzeylerini ölçmek için Ergenler için Sosyal Medya Bağımlılığı Ölçeği kullanılmıştır.

3.7.1 Tanıtıcı Özellikler Formu

Tanıtıcı özellik formu araştırmacı tarafından literatür doğrultusunda hazırlanmış olup adölesanların sosyo-demografik özelliklerini (yaş, cinsiyet, sınıfı, anne-babanın eğitim durumu ve mesleği, ailenin aylık geliri, anne-babanın sağ olması, medeni durumları, günlük internet ve sosyal medya kullanımı) sorgulayan ve toplam da 14 sorudan oluşan anket formudur.

3.7.2 Ergenler İçin Algılanan Duygusal İstismar Ölçeği

Ergenler için Algılanan Psikolojik İstismar Ölçeğinin geliştirilmesi amaçlanarak birçok farklı çalışma yapılmıştır (54, 107- 109). İlk kısa form çalışması Erkman ve Görkem tarafından yapılan ölçeğin kinci kısa form çalışması ise Arslan ve Kabasakal tarafından yapılmıştır ve bu çalışmada ikinci yapılan kısa form çalışması yani Arslan ve Kabasakal tarafından yapılan kısa form kullanılmıştır. 32 maddeden oluşan bu ölçek anne ve baba formundan oluşmaktadır ve dörtlü Likert tipinde derecelendirme yapılmaktadır. Ölçek beş alt boyuttan oluşmaktadır, bunlar: şiddetli red, gizli red,

gerçekçi olmayan beklentiler, aşağılama, kabul/saygı. Ölçek 15-19 yaş aralığında ki bireylere uygulanabilmektedir. Ölçekten ne kadar yüksek puan alınırsa duygusal istismar düzeyinin de o kadar yüksek olduğunu göstermektedir (110, 111).

Bu çalışmaya katılan toplam 428 kişi için hesaplanan Cronbach Alfa güvenilirlik katsayısına bakılmıştır. Cronbach Alpha değeri anne formu için 0.94 ve baba formu için 0.95 bulunmuştur. Baba formu için alt ölçeklere ilişkin iç tutarlılık kat sayıları incelendiğinde şiddetli ret 0.81, gizli ret 0.78, gerçekçi olmayan beklentiler 0.81, aşağılama 0.91, kabul /saygı boyutu da 0.83 olduğu görülmüştür. Anne formu için alt ölçekler arası iç tutarlılığa bakıldığında şiddetli ret 0.82, gizli ret 0.77, gerçekçi olmayan beklentiler 0.79, aşağılama 0.90, kabul /saygı boyutunda ise 0.83, olduğu görülmüştür. Elde edilen sonuçlara göre; ölçek ergenlerin anne-babalarından algılamış oldukları duygusal istismarı değerlendirmede güvenilir ve geçerlidir.

3.7.3 Ergenlerde Sosyal Medya Bağımlılığı Ölçeği

Sosyal medya bağımlılığı ölçeği (SMBÖ) ilk olarak Van den Eijnden ve ark., tarafından geliştirilmiştir. Ölçek geliştirilirken DSM 5'te araştırılarak, kesinleşmemiş tanılar bölümünde yer alan İnternet oyun bağımlılığı tanı kriterleri dikkate alınarak tek boyutlu olarak geliştirilmiştir. İlk 27 madde olarak geliştirilen ölçeğin daha sonra 9 maddelik kısa formu Taş tarafından Türkçeye uyarlanmıştır. “Evet” ve “Hayır” şeklinde puanlandırılan ölçeğin puanlanması 0-9 puan şeklindedir ve kesme puanı 5'tir. Buna göre 9 maddeden 5 ve üstü maddeye “Evet” diyenler sosyal medya bağımlısı kabul edilmektedir (112).

Ölçeğin doğrulayıcı faktör analizi uyum indekslerinin iyi sonuçlar verdiği görülmektedir. Ölçeğin güvenilirliği Cronbach Alfa (0.82) ile ölçülmüş ve iyi bir güvenilirliğe sahip olduğu görülmüştür. Ölçeğin Taş tarafından yapılan Türkçe geçerlilik ve güvenilirlik çalışmasında Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayısı .76 olarak bulunmuştur. (112). Bu çalışmaya katılan toplam 428 kişi için hesaplanan Cronbach Alfa güvenilirlik kat sayısı 0.74 bulunmuştur.

3.8. Verilerin İstatiksel Analizi

Bu araştırma verilerinin değerlendirilmesinde (SPSS) 26.0 paket programı kullanılmıştır. Araştırmaya katılan ergenlerin tanıtıcı özellikleri frekans ve yüzde dağılımı değerleriyle; Sosyal Medya Bağımlılığı Ölçeği (SMBÖ) ve Algılanan

Duygusal İstismar Ölçeğinden (ADİÖ) aldıkları puanlar ise ortalama, standart sapma ve medyan değerleriyle ifade edilmiştir. Verilerin istatistiksel analizleri öncesinde veri setinin normallik varsayımı Kolmogorov-Smirnov ve Shapiro-Wilk testleriyle kontrol edilmiştir. Her iki ölçekten alınan puanların bağımsız değişkenlerin alt gruplarına göre yapılan incelemede karşılaştırılacak gruplara ait dağılımların birçok durumda normal dağılım göstermediği ($p < 0.05$) saptanmıştır. Ayrıca birçok bağımsız değişkenin alt gruplarındaki frekans sayılarının küçük olduğu (<30) görülmüştür. Buradan hareketle iki gruplu bağımsız değişkenler açısından yapılan karşılaştırmalarda parametrik olmayan testlerden Mann Whitney U; üç ve daha fazla gruplu bağımsız değişkenler açısından yapılan karşılaştırmalarda da Kruskal Wallis H testi kullanılmıştır. Kruskal Wallis H testi sonuçlarının önemli çıktığı durumlarda ikili gruplar arası farkın kaynağını saptamak amacıyla Dunn-Bonferroni çoklu karşılaştırma testinden faydalanılmıştır (113). Yapılan analizlerin devamında ayrıca etki büyüklüğü testleri yapılmıştır. Bu amaçla Mann Whitney U testlerin sonuçları r etki büyüklüğü değeriyle, Kruskal Wallis H testi sonuçları da Epsilon kare (ϵ^2) etki büyüklüğü değeriyle hesaplanmıştır. R etki büyüklüğü değeri 0.1 civarı küçük, 0.3 civarı orta ve 0.5 ve üzeri değerler için geniş etki büyüklüğü olarak yorumlanmaktadır (114). Epsilon kare (ϵ^2) değeri ise 0.01 civarında küçük, 0.09 civarında orta ve 0.25 ve üzeri için geniş etki büyüklüğü olarak yorumlanmaktadır (115). Ergenlerin SMBÖ ve ADİÖ'nün anne ve baba formundan aldıkları puanlar arasındaki ilişkinin incelenmesi amacıyla ise Spearman Brown korelasyon katsayısı hesaplanmıştır. Tüm analizler %95 güven aralığında ve $p < 0.05$ önemlilik düzeyinde yorumlanmıştır.

3.9. Araştırmanın Değişkenleri

Bağımlı değişken: Sosyal medya bağımlılığı

Bağımsız değişken: Ergenler için algılanan duygusal istismar, öğrencilerin sosyo-demografik özellikleri (yaş, cinsiyet, sınıfı, anne-babanın eğitim durumu ve mesleği, ailenin aylık geliri, anne-babanın sağ olması, medeni durumları, günlük internet ve sosyal medya kullanımı).

3.10. Araştırmanın Etik Boyutu

Araştırmanın yapılabilmesi için İnönü Üniversitesi Sağlık Bilimleri Bilimsel Araştırma ve Yayın Etik Kurulu'ndan onay (EK:7) ve çalışmanın yapılacağı liseler için Malatya İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nden kurumsal izin (EK:6) alınmıştır. Çalışmaya

katılan öğrencilerden bilgilendirilmiş onam alınmış olup gönüllülük esasına dikkat edilmiştir.

3.11. Araştırmanın Güçlükleri ve Genellenebilirliği

Bu araştırma da Basit rastgele örnekleme yönteminin kullanılması sonucu araştırmanın yapıldığı evrene genellenebilir. Bu araştırmanın sahip olduğu sınırlılık ise çalışma da ebevyenden algılanan duygusal istismar düzeyi ADİÖ ile sadece ergen bireyler tarafından toplanan verileri içermektedir, ebeveyn grubuna ait herhangi bir veriyi içermemektedir. Bu durum bu çalışmanın sınırlılığıdır.

4. BULGULAR

Bu bölümde, ergenlerin ebeveynleri tarafından maruz kaldığı duygusal istismar ile sosyal medya bağımlılığı arasındaki ilişkinin incelenmesi amacıyla toplanan verilerin analizleri ve tabloları gösterilmiştir.

Tablo 4.1. Araştırmaya Katılan Ergenlere Ait Sosyo-Demografik Özellikler (S=428)

Değişkenler		S	%
Yaş	13-15	125	29.2
	16-18	303	70.8
Cinsiyet	Kız	261	61.0
	Erkek	167	39.0
Yaşadığı yer	Evde aile ile birlikte	401	93.7
	Akrabalarının yanında	5	1.2
	Yurt vb.	18	4.2
	Diğerleri	4	0.9
Anne ve babanın sağ/ölü olma durumu	İkisi de sağ	406	94.9
	Annem sağ babam ölü	16	3.7
	Annem ölü, babam sağ	3	0.7
	İkisi de ölü	3	0.7
Anne ve babanın medeni durumu	Resmi nikâh ile evliler	377	88.1
	İmam nikâhı ile evliler	13	3.0
	Boşanmış	24	5.6
	Boşanmış ve yeniden evlenmiş	4	0.9
	Dul	10	2.3
Anne eğitim durumu	Okuryazar değil	28	6.5
	İlkokul mezunu	128	29.9
	Ortaokul mezunu	88	20.6
	Lise mezunu	127	29.7
	Önlisans- lisans mezunu	42	9.8
	Yüksek lisans ve üzeri	15	3.5
Baba eğitim durumu	Okuryazar değil	4	0.9
	İlkokul mezunu	62	14.5
	Ortaokul mezunu	96	22.4
	Lise mezunu	166	38.8
	Önlisans- lisans mezunu	70	16.4
	Yüksek lisans ve üzeri	30	7.0
Anne mesleği	Çalışmıyor	351	82.0
	Memur	25	5.8

Değişkenler		S	%
Baba mesleği	İşçi	25	5.8
	Serbest meslek	27	6.3
	Çalışmıyor	40	9.3
	Memur	112	26.2
	İşçi	107	25.0
Ailenin ortalama aylık geliri	Serbest meslek	169	39.5
	2500-3000 TL	70	16.4
	3001-4500 TL	107	25.0
	4501-6500 TL	119	27.8
	6500 TL ve üzeri	132	30.8
Yaşanan yerdeki internet imkânı	Evet	384	89.7
	Hayır	44	10.3
İnternete bağlanılan ortam	Evden	301	70.3
	İnternet kafeden	6	1.4
	Okuldan	4	0.9
	Cep telefonundan	112	26.2
	Diğer	5	1.2
İnternette geçirilen zaman	1 saatten az	32	7.5
	1-2 saat	136	31.8
	3-5 saat	179	41.8
	6 saatten fazla	81	18.9
İnternet kullanım amacı	Ödev hazırlamak	47	11.0
	Film- mp3 müzik indirmek	62	14.5
	İnternette gezinti yapmak	113	26.4
	Sohbet etmek	62	14.5
	Oyun oynama	37	8.6
	Sosyal paylaşım ağlarına bağlanmak	94	22.0
	Diğer	13	3.0

Tablo 4.1'deki verilere göre araştırmaya katılan ergenlerin %29.2'sinin 13-15 yaş arasında, %70.8'inin ise 16-18 yaş aralığında olduğu; %61'inin kız ve %39'unun da erkek olduğu görülmüştür. Yaşadıkları yer itibarıyla araştırmaya katılan ergenlerin çoğu (%93.7) evde aileleriyle birlikte yaşarken, %1.2'si akrabalarının yanında, %4.2'si yurt ve benzeri tesislerde, %0.9'u da bunların dışındaki diğer mekânlarda yaşamaktadır. Ergenlerin %94.9'unun anne ve babaları sağ olmasına karşın %3.7'sinin sadece annesi sağ, %0.7'nin sadece babası sağ ve %0.7'nin de hem annesi hem de babası vefat etmiştir. Anne ve babanın medeni durumuna göre katılımcıların %88.1'si anne ve

babasının resmi nikâhla evli olduğunu, %3'ü imam nikâhı ile evli olduğunu, %5.6'sı boşanmış olduğunu, %0.9'u boşanmış ve yeniden evlenmiş olduğunu ve %2.3'ü de dul olduğunu beyan etmiştir. Ergenlerin annelerinin %6.5'i okuryazar değilken, %29.9'u ilkokul mezunu, %20.6'sı ortaokul mezunu, %29.7'si lise mezunu, %9.8'i önlisans-lisans mezunu ve %3.5'i yüksek lisans ve üzerinde bir mezuniyet derecesine sahiptir. Ergenlerin babalarının ise %0.9'u okuryazar değilken, %14.5'i ilkokul mezunu, %22.4'ü ortaokul mezunu, %38.8'i lise mezunu, %16.4'ü önlisans-lisans mezunu ve %7'si de yüksek lisans ve üzerinde bir mezuniyet derecesine sahiptir. Ergenlerin annelerinin %82'si çalışmıyorken, %5.8'i memur olarak, %5.8'i işçi olarak çalışmakta ve %6.3'ü de serbest meslek icra etmektedir. Ergenlerin babalarının %9.3'ü çalışmıyorken, %26.2'si memur olarak, %25'i işçi olarak çalışmakta ve %39.5'i de serbest meslek icra etmektedir. Ergenlerin beyanları doğrultusunda ailenin ortalama aylık geliri %16.4'ü için 2500-3000 TL arasında, %25'ininki 3001-4500 TL arasında, %27.8'ininki 4501-6500 TL arasında ve %30.8'ininki 6500 TL ve üzerindedir. Ergenlerin %89.7'si yaşadıkları yerde internet imkânının olduğunu, %10.3'ü de bu imkânın olmadığını ifade etmiştir. Diğer taraftan ergenlerin %70.3'ü internete sabit ev hattından bağlandıklarını, %1.4'ü internet kafeden bağlandıklarını, %0.9'u okuldan bağlandıklarını, %26.2'si cep telefonundan bağlandığını ve %1.2'si de bunların dışındaki ortamlardan bağlandıklarını beyan etmiştir. İnternette geçirilen zaman açısından ergenlerin çoğunun (%41.8) günde ortalama 3-5 saat internete bağlandıkları, %31.8'inin 1-2 saat, %18.9'unun 6 saatten fazla ve sadece %7.5'inin günde 1 saatten az internette vakit geçirdikleri anlaşılmıştır. Son olarak ergenlere interneti kullanım amaçları incelendiğinde; ergenlerin %11'inin interneti öncelikli olarak ödev hazırlamak, %14.5'i Film- mp3 müzik indirmek, %26.4'ü İnternette gezinti yapmak, %14.5'i sohbet etmek, %8.6'sı Oyun oynamak, %22'si sosyal paylaşım ağlarına bağlanmak için kullandığını ve %3'ü de bunların dışındaki amaçlarla kullandıklarını belirtmişlerdir.

Tablo 4.2. Ergenlerin Sosyal Medya Bağımlılığı Ölçeği (SMBÖ) ve Algılanan Duygusal İstismar Ölçeği (ADİÖ) Puan Ortalamaları

Ölçek	Altboyut	Min-maks	$\bar{X} \pm SS$	M
Sosyal medya bağımlılığı (S=428)		0-9	5.68±2.40	6
Algılanan Duygusal İstismar Ölçeği (Anne formu) (S=422)	Şiddetli ret	0-20	7.39±3.25	6
	Gizli ret	0-20	8.43±3.38	8
	Gerçekçi olmayan	0-24	13.23±4.8	

	beklentiler			13
	Aşağılama	0-36	14.93±6.55	12
	Kabul/saygı	0-28	21.03±5.28	21
	Toplam	0-110	57.85±19.14	53.5
Algılanan Duygusal İstismar Ölçeği (Baba formu) (S=409)	Şiddetli ret	0-20	7.42±3.36	6
	Gizli ret	0-20	8.41±3.54	8
	Gerçekçi olmayan			
	beklentiler	0-24	12.3±4.97	12
	Aşağılama	0-36	14.41±6.62	12
	Kabul/saygı	0-28	19.93±5.73	21
	Toplam	0-124	56.98±20.09	53

Min-Maks: Minimum-Maksimum; $\bar{x} \pm SS$: Ortalama $\pm$ Standart Sapma; M=Medyan

Tablo 4.2’de ergenlerin Sosyal Medya Bağımlılığı Ölçeğinden ve Algılanan Duygusal İstismar Ölçeğinin anne ve baba formlarının toplamından ve alt boyutlarından alınan puanlar ilişkin betimsel analiz sonuçları verilmiştir. Buna göre katılımcıların SMBÖ’den aldıkları puanların ortalaması ve standart sapması 5.68 ± 2.40 ve medyanı 6 olarak bulunmuştur. Hesaplanan bu değerlerin ölçek için belirlenen kesme noktası olan 5 puanın üzerinde olması araştırmaya katılan ergenlerin sosyal medya bağımlılık düzeylerinin genel olarak eşik değerin üzerinde olduğunu göstermektedir (112).

Diğer taraftan annesi sağ olan 422 ergenin Duygusal İstismar Ölçeğinin Anne formuna verdikleri puanların ortalama ve standart sapması 57.85 ± 19.14 ve medyanı 53.5 bulunmuştur. Ölçeğin alt boyutlarından aldıkları puanların ortalama ve standart sapmaları ile medyan değerleri ise Şiddetli Ret boyutu için 7.39 ± 3.25 (medyan=6); Gizli Ret boyutu için 8.43 ± 3.38 (medyan=8); Gerçekçi Olmayan Beklentiler boyutu için 13.23 ± 4.8 (medyan=13); Aşağılama boyutu için 14.93 ± 6.55 (medyan=12) ve Kabul/Saygı boyutu için 21.03 ± 5.28 (medyan=21) olarak hesaplanmıştır.

Son olarak babası sağ olan 409 ergenin Duygusal İstismar Ölçeğinin Baba formuna verdikleri puanların ortalama ve standart sapması 56.98 ± 20.09 ve medyanı 53 bulunmuştur. Ölçeğin alt boyutlarından aldıkları puanların ortalama ve standart sapmaları ile medyan değerleri ise Şiddetli Ret boyutu için 7.42 ± 3.36 (medyan=6); Gizli Ret boyutu için 8.41 ± 3.54 (medyan=8); Gerçekçi Olmayan Beklentiler boyutu için 12.3 ± 4.97 (medyan=12); Aşağılama boyutu için 14.41 ± 6.62 (medyan=12) ve Kabul/Saygı boyutu için 19.93 ± 5.73 (medyan=21) olarak hesaplanmıştır.

Tablo 4.3. Ergenlerin Sosyal Medya Bağımlılık Düzeyleriyle Bağımsız Değişkenlerin Karşılaştırılması (S=428)

Bağımsız değişkenler		$\bar{X} \pm SS$	M
Yaş	13-15 yaş	5.76 $\pm$ 2.34	6
	16-18 yaş	5.65 $\pm$ 2.42	6
U	18460		
Z	-.413		
P	.680		
Etki büyüklüğü (r)	0.01		
Cinsiyet	Kız	3.34 $\pm$ 2.37	6
	Erkek	6.22 $\pm$ 2.34	7
U	17126.5		
Z	-3.767		
P	0.000*		
Etki büyüklüğü (r)	0.18 (zayıf)		
Yaşadığı yer	Evde aile ile birlikte	5.71 $\pm$ 2.37	6
	Akrabalarının yanında	3.6 $\pm$ 3.13	3
	Yurt vb.	5.61 $\pm$ 2.65	6
	Diğerleri	5.75 $\pm$ 2.87	6,5
KW	3.149		
P	0.369		
Etki büyüklüğü (ϵ^2)	0.007		
Anne ve babanın sağ/özü olma durumu	İkisi de sağ	5.69 $\pm$ 2.40	6
	Annem sağ babam özü	5.81 $\pm$ 2.04	5.5
	Annem özü, babam sağ	4.33 $\pm$ 3.21	3
	İkisi de özü	4.33 $\pm$ 3.51	4
KW	1.588		
P	0.662		
Etki büyüklüğü (ϵ^2)	0.003		
Anne ve babanın medeni durumu	Resmi nikâhı ile evliler	5.68 $\pm$ 2.40	6
	İmam nikâhı ile evliler	5.76 $\pm$ 2.38	6
	Boşanmış	5.5 $\pm$ 2.58	5.5
	Boşanmış ve yeniden evlenmiş	6.25 $\pm$ 2.21	7
	Dul	5.8 $\pm$ 2.34	6
KW	0.320		
P	0.988		
Etki büyüklüğü (ϵ^2)	0.000		
Anne eğitim durumu	Okuryazar değil	5.07 $\pm$ 2.77	6
	İlkokul mezunu	5.62 $\pm$ 2.23	6
	Ortaokul mezunu	5.81 $\pm$ 2.41	6
	Lise mezunu	5.77 $\pm$ 2.48	6
	Önlisans-Lisans mezunu	5.73 $\pm$ 2.46	6
	Yüksek lisans ve üzeri	5.6 $\pm$ 2.29	6
KW	2.159		

Bağımsız değişkenler		$\bar{X} \pm SS$	M
P	0.827		
Etki büyüklüğü (ϵ^2)	0.05		
Baba eğitim durumu	Okuryazar değil	4.5±0.57	4.5
	İlkokul mezunu	5.24±2.51	6
	Ortaokul mezunu	5.64±2.56	6
	Lise mezunu	5.81±2.23	6
	Önlisans-lisans mezunu	6.15±2.39	7
	Yüksek lisans ve üzeri	5.06±2.50	5.5
KW	8.409		
P	0.135		
Etki büyüklüğü (ϵ^2)	0.019		
Anne mesleği	Çalışmıyor	5.66±2.41	6
	Memur	4.92±2.66	5
	İşçi	6.36±1.8	6
	Serbest meslek	5.96±2.36	7
KW	4.116		
P	0.249		
Etki büyüklüğü (ϵ^2)	0.009		
Baba mesleği	Çalışmıyor	5.17±2.52	5
	Memur	5.87±2.49	6
	İşçi	5.69±2.27	6
	Serbest meslek	5.67±2.38	6
KW	2.478		
P	0.479		
Etki büyüklüğü (ϵ^2)	0.005		
Ailenin ortalama aylık geliri	2500-3000 TL	5.65±2.41	6
	3001-4500 TL	5.71±2.40	6
	4501-6500 TL	5.83±2.26	6
	6500 TL ve üzeri	5.54±2.52	6
KW	0.626		
P	0.891		
Etki büyüklüğü (ϵ^2)	0.001		
Yaşanan yerdeki internet imkanı	Evet	5.70±2.42	6
	Hayır	5.54±2.24	5
U	7990.5		
Z	-0.593		
P	0.553		
Etki büyüklüğü (r)	0.028		
İnternete bağlanılan ortam	Evden	5.67±2.42	6
	İnternet kafeden	3.33±1.63	3
	Okuldan	6.00±2.30	6
	Cep telefonundan	5.76±2.31	6
	Diğer	7.00±2.91	8
KW	7.810		

Bağımsız değişkenler		$\bar{X} \pm SS$	M
P	0.099		
Etki büyüklüğü (ϵ^2)	0.018		
İnternette geçirilen zaman	1 saatten az	6.46 $\pm$ 2.67	7
	1-2 saat	6.46 $\pm$ 2.12	7
	3-5 saat	5.55 $\pm$ 2.26	6
	6 saatten fazla	4.34 $\pm$ 2.41	4
KW	42.374		
P	0.000*		
Etki büyüklüğü (ϵ^2)	0.099 (orta)		
önemli fark (Dunn-Bonferroni çoklu karşılaştırma testi)	1 saatten az > 6 saatten fazla		
	1-2 saat > 6 saatten fazla		
	3-5 saat > 6 saatten fazla		
	1-2 saat > 3-5 saat		
İnternet kullanım amacı	Ödev hazırlamak	6.27 $\pm$ 2.32	7
	Film- mp3 müzik indirmek	5.82 $\pm$ 2.37	6
	İnternette gezinti yapmak	5.54 $\pm$ 2.39	6
	Sohbet etmek	4.98 $\pm$ 2.5	5
	Oyun oynama	6.10 $\pm$ 2.22	6
	Sosyal paylaşım ağlarına bağlanmak	5.63 $\pm$ 2.39	6
	Diğer	6.53 $\pm$ 2.14	7
KW	10.807		
P	0.095		
Etki büyüklüğü (ϵ^2)	0.025		

*p< 0.05

Min-Maks: Minimum-Maksimum; $\bar{x} \pm SS$: Ortalama $\pm$ Standart Sapma; M=Medyan

U: Mann Whitney U testi; KW: Kruskal Wallis H testi; r: Etki büyüklüğü değeri; ϵ^2 : Epsilon kare etki büyüklüğü değeri; p: önemlilik düzeyi

Tablo 4.3'te ergenlerin sosyal medya bağımlılık düzeylerinin sosyo-demografik özellikleri açısından karşılaştırılmasına ilişkin Mann Whitney U ve Kruskal Wallis analiz sonuçları verilmiştir. Ergenlerin yaşlarına göre sosyal medya bağımlılık düzeyleri incelendiğinde, 13-15 yaş grubunun bağımlılık düzeyi ($\bar{X}$ =5.76 $\pm$ 2.34; M=6) ve 16-18 yaş grubunun bağımlılık düzeyinin ($\bar{X}$ =5.65 $\pm$ 2.42; M=6) kesme noktası olan 5 puanın üzerinde olduğu ve istatistiksel olarak önemli düzeyde farklılaşmadığı saptanmıştır [U=18460; p> 0.05]. Buna göre her iki yaş grubunun sosyal medya bağımlılık düzeylerinin benzer düzeyde ve eşik değerin üzerinde olduğu söylenebilir.

Ergenlerin cinsiyetlerine göre sosyal medya bağımlılık düzeyleri incelendiğinde, kızların bağımlılık düzeyi ($\bar{X}$ =3.34 $\pm$ 2.37; M=6) ve erkeklerin bağımlılık düzeyinin ($\bar{X}$ =6.22 $\pm$ 2.34; M=7) kesme noktası olan 5 puanın üzerinde olduğu ve erkeklerin bağımlılık düzeylerinin istatistiksel olarak önemli düzeyde daha yüksek olduğu

saptanmıştır [$U=17126.5$; $p< 0.05$]. Ancak hesaplanan küçük etki büyüklüğü değerinden ($r=0.18$) hareketle bu farkın uygulamada önemli olmadığı söylenebilir.

Ergenlerin yaşadıkları yere göre sosyal medya bağımlılık düzeyleri incelendiğinde, evde aileleriyle birlikte ($\bar{X}=5.71\pm 2.37$; $M=6$), yurt vb. tesislerde ($\bar{X}=5.61\pm 2.65$; $M=6$) ve diğer kategorisine giren yerlerde ($\bar{X}=5.75\pm 2.65$; $M=6$) yaşayanların bağımlılık düzeyinin kesme noktası olan 5 puanın üzerinde olduğu, akrabalarının yanında yaşayanların bağımlılık düzeylerinin ise ($\bar{X}=3.6\pm 3.13$; $M=3$) eşik değer altında kaldığı saptanmıştır. Ancak yapılan Kruskal Wallis H testi sonuçlarına göre gruplar arasında istatistiksel olarak önemli düzeyde bir fark olmadığı belirlenmiştir [$KW=3.149$; $p> 0.05$]. Buna göre ergenlerin sosyal medya bağımlılık düzeylerinin yaşadıkları yerden bağımsız olarak benzer düzeyde olduğu söylenebilir.

Ergenlerin anne ve babalarının sağ ya da ölü olma durumuna göre sosyal medya bağımlılık düzeyleri incelendiğinde, anne ve babası sağ olan ($\bar{X}=5.69\pm 2.40$; $M=6$) ve annesi sağ babası ölü olan ($\bar{X}=5.81\pm 2.04$; $M=5.5$) ergenlerin bağımlılık düzeyinin kesme noktası olan 5 puanın üzerinde olduğu, diğer taraftan annesi ölü babası sağ olanların ($\bar{X}=4.33\pm 3.21$; $M=3$) ve anne ve babasının her ikisi de ölü olanların ($\bar{X}=4.33\pm 3.51$; $M=4$) bağımlılık düzeylerinin eşik değer altında kaldığı saptanmıştır. Ancak yapılan Kruskal Wallis H testi sonuçlarına göre gruplar arasında istatistiksel olarak önemli düzeyde bir fark olmadığı görülmüştür [$KW=1.588$; $p> 0.05$]. Buna göre ergenlerin sosyal medya bağımlılık düzeylerinin anne ve babalarının sağ ya da ölü olma durumundan bağımsız olarak benzer düzeyde olduğu söylenebilir.

Ergenlerin anne ve babalarının medeni durumuna göre sosyal medya bağımlılık düzeyleri incelendiğinde, anne babası resmi nikahla evli ($\bar{X}=5.68\pm 2.40$; $M=6$), imam nikahıyla evli ($\bar{X}=5.76\pm 2.38$; $M=6$), boşanmış ($\bar{X}=5.5\pm 2.58$; $M=5.5$), boşanıp yeniden evlenmiş ($\bar{X}=6.25\pm 2.21$; $M=7$) ya da dul olanların ($\bar{X}=5.8\pm 2.34$; $M=6$) bağımlılık düzeyinin kesme noktası olan 5 puanın üzerinde olduğu ve gruplar arasında istatistiksel olarak önemli düzeyde bir fark olmadığı görülmüştür [$KW=0.320$; $p> 0.05$]. Buna göre anne babasının medeni durumu farklı olan ergenlerin sosyal medya bağımlılık düzeylerinin benzer düzeyde ve eşik değer üzerinde olduğu söylenebilir.

Ergenlerin annelerinin eğitim durumuna göre sosyal medya bağımlılık düzeyleri incelendiğinde, annesi okuryazar olmayan ($\bar{X}=5.07\pm 2.77$; $M=6$), ilkokul mezunu ($\bar{X}=5.62\pm 2.23$; $M=6$), ortaokul mezunu ($\bar{X}=5.81\pm 2.41$; $M=6$), lise mezunu ($\bar{X}=5.77\pm 2.48$; $M=6$), önlisans-lisans mezunu ($\bar{X}=5.73\pm 2.46$; $M=6$) ya da yüksek lisans

ve üzeri bir diplomaya sahip olan ergenlerin ($\bar{X}=5.6\pm2.29$; $M=6$) bağımlılık düzeyinin kesme noktası olan 5 puanın üzerinde olduğu ve gruplar arasında istatistiksel olarak önemli düzeyde bir fark olmadığı görülmüştür [$KW=2.159$; $p> 0.05$]. Buna göre annesi okur yazar olamayan ya da farklı eğitim kademelerinden mezun olan ergenlerin sosyal medya bağımlılık düzeylerinin benzer düzeyde ve eşik değerin üzerinde olduğu söylenebilir.

Ergenlerin babalarının eğitim durumuna göre sosyal medya bağımlılık düzeyleri incelendiğinde, babası ilkokul mezunu ($\bar{X}=5.24\pm2.52$; $M=6$), ortaokul mezunu ($\bar{X}=5.64\pm2.56$; $M=6$), lise mezunu ($\bar{X}=5.81\pm2.23$; $M=6$), önlisans-lisans mezunu ($\bar{X}=6.15\pm2.36$; $M=7$) ya da yüksek lisans ve üzeri bir diplomaya sahip olan ergenlerin ($\bar{X}=5.06\pm2.50$; $M=5.5$) bağımlılık düzeyinin kesme noktası olan 5 puanın üzerinde olduğu, diğer taraftan babası okuryazar olmayan ergenlerin bağımlılık düzeylerinin ($\bar{X}=4.5\pm0.57$; $M=4.5$) kesme noktasının altında olduğu saptanmıştır. Ancak yapılan Kruskal Wallis H testi sonucuna göre gruplar arasında istatistiksel olarak önemli düzeyde bir fark olmadığı görülmüştür [$KW=8.409$; $p> 0.05$].

Ergenlerin annelerinin mesleğine göre sosyal medya bağımlılık düzeyleri incelendiğinde, annesi çalışmayan ($\bar{X}=5.66\pm2.41$; $M=6$), memur olan ($\bar{X}=4.92\pm2.66$; $M=5$), işçi olan ($\bar{X}=6.36\pm1.8$; $M=6$) ve serbest meslek icra eden ($\bar{X}=5.96\pm2.36$; $M=7$) ergenlerin bağımlılık düzeyinin kesme noktası olan 5 puan civarında ya da üzerinde olduğu saptanmıştır. Yapılan Kruskal Wallis H testi sonucuna göre de gruplar arasında istatistiksel olarak önemli düzeyde bir fark olmadığı görülmüştür [$KW=4.116$; $p> 0.05$]. Buna göre annesi çalışmayan ya da farklı meslekleri icra eden ergenlerin sosyal medya bağımlılık düzeylerinin benzer düzeyde olduğu söylenebilir.

Ergenlerin babalarının mesleğine göre sosyal medya bağımlılık düzeyleri incelendiğinde, babası çalışmayan ($\bar{X}=5.17\pm2.52$; $M=5$), memur olan ($\bar{X}=5.87\pm2.49$; $M=6$), işçi olan ($\bar{X}=5.69\pm2.27$; $M=6$) ve serbest meslek icra eden ($\bar{X}=5.67\pm2.38$; $M=6$) ergenlerin bağımlılık düzeyinin kesme noktası olan 5 puanın üzerinde olduğu saptanmıştır. Yapılan Kruskal Wallis H testi sonucuna göre de gruplar arasında istatistiksel olarak önemli düzeyde bir fark olmadığı görülmüştür [$KW=2.478$; $p> 0.05$]. Buna göre babası çalışmayan ya da farklı meslekleri icra eden ergenlerin sosyal medya bağımlılık düzeylerinin benzer düzeyde ve eşik değerin üzerinde olduğu söylenebilir.

Ergenlerin ailelerinin ortalama aylık gelirine göre sosyal medya bağımlılık düzeyleri incelendiğinde, aylık geliri 2500-3000 TL arası olan ($\bar{X}=5.65\pm2.41$; $M=6$),

3001-4500 TL arası olan ($\bar{X}=5.71\pm2.40$; M=6), 4501-6500 TL arası olan ($\bar{X}=5.83\pm2.26$; M=6) ve 6500 TL ve üzeri olan ($\bar{X}=5.54\pm2.52$; M=6) ergenlerin bağımlılık düzeyinin kesme noktası olan 5 puanın üzerinde olduğu ve yapılan Kruskal Wallis H testi sonuçlarına göre de gruplar arasında istatistiksel olarak önemli bir fark olmadığı görülmüştür [KW=0.626; $p> 0.05$]. Buna göre beyan ettikleri aylık ortalama geliri farklı olan ergenlerin sosyal medya bağımlılık düzeylerinin benzer düzeyde ve eşik değerin üzerinde olduğu söylenebilir.

Ergenlerin yaşadıkları yerde internet imkanının olup olmama göre sosyal medya bağımlılık düzeyleri incelendiğinde, yaşadıkları yerde internet imkanı olan ergenlerin ($\bar{X}=5.70\pm2.42$; M=6) ve bu imkana sahip olmayan ergenlerin bağımlılık puan ortalamalarının ($\bar{X}=5.54\pm2.24$; M=5) kesme noktası olan 5 puanın üzerinde olduğu ve istatistiksel olarak önemli düzeyde farklılaşmadığı saptanmıştır [U=7990.5; $p> 0.05$]. Buna göre yaşadıkları yerde internet imkanının olan ve olmayan ergenlerin sosyal medya bağımlılık düzeylerinin benzer düzeyde ve eşik değerin üzerinde olduğu söylenebilir.

Ergenlerin internete bağlandıkları ortama göre sosyal medya bağımlılık düzeyleri incelendiğinde, internete sabit ev hattından bağlanan ($\bar{X}=5.67\pm2.42$; M=6), okuldan ($\bar{X}=6.00\pm2.30$; M=6), cep telefonundan ($\bar{X}=5.76\pm2.31$; M=6) ve diğer ortamlardan ($\bar{X}=7.00\pm2.91$; M=8) bağlanan ergenlerin bağımlılık düzeyinin kesme noktası olan 5 puanın üzerinde olduğu; diğer taraftan internet kafeden bağlanan ergenlerin sosyal medya bağımlılık düzeylerinin ($\bar{X}=3.33\pm1.63$; M=3) kesme noktası olan 5 puanın altında kaldığı saptanmıştır. Ancak yapılan Kruskal Wallis H testi sonucuna göre gruplar arasında istatistiksel olarak önemli düzeyde bir fark olmadığı görülmüştür [KW=7.810; $p> 0.05$]. Buna göre internete farklı ortamlardan bağlanan ergenlerin sosyal medya bağımlılık düzeylerinin benzer olduğu ve internet kafeden bağlananlar dışında eşik değerin üzerinde olduğu söylenebilir.

Ergenlerin internette geçirdikleri süreye göre sosyal medya bağımlılık düzeyleri incelendiğinde, internette günlük ortalama 1 saatten az zaman geçiren ($\bar{X}=6.46\pm2.67$; M=7), 1-2 saat zaman geçiren ($\bar{X}=6.46\pm2.12$; M=7) ve 3-5 saat zaman geçiren ($\bar{X}=5.55\pm2.26$; M=6) ergenlerin sosyal medya bağımlılık düzeyinin kesme noktası olan 5 puanın üzerinde olduğu; diğer taraftan internette günlük ortalama 6 saatten fazla zaman geçiren ergenlerin sosyal medya bağımlılık düzeylerinin ise ($\bar{X}=4.34\pm2.41$; M=4) kesme noktası olan 5 puanın altında kaldığı saptanmıştır. Yapılan Kruskal Wallis H testi

sonucuna göre gruplar arasında istatistiksel olarak önemli düzeyde bir fark olduğu görülmüştür [KW=42.374; $p<0.05$]. Hesaplanan orta etki büyüklüğü değerinden ($\varepsilon^2=0.099$) hareketle ergenlerin internette geçirdikleri sürenin sosyal medya bağımlılık düzeylerine ait varyansın yaklaşık %10'unu açıkladığı söylenebilir. Farkın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla yapılan Dunn-Bonferroni çoklu karşılaştırma testi sonuçlarına göre internette günde ortalama 6 saatten fazla zaman geçiren ergenlerin sosyal medya bağımlılık düzeylerinin daha az zaman geçirdiğini beyan eden diğer tüm gruplara göre önemli düzeyde daha yüksek olduğu görülmüştür. Ayrıca internette günlük ortalama 1-2 saat geçiren ergenlerin bağımlılık düzeylerinin de günlük 3-5 saat zaman geçirenlere göre önemli düzede daha yüksek olduğu bulunmuştur.

Son olarak ergenlerin interneti öncelikli olarak hangi amaçla kullandıklarına göre sosyal medya bağımlılık düzeyleri incelendiğinde, internet öncelikli olarak ödev hazırlamak ($\bar{X}=6.27\pm2.32$; M=7), film-mp3 müzik indirmek ($\bar{X}=5.82\pm2.37$; M=6), internette gezinti yapmak ($\bar{X}=5.54\pm2.39$; M=6), sohbet etmek ($\bar{X}=4.98\pm2.5$; M=5), oyun oynamak ($\bar{X}=6.10\pm2.22$; M=6), sosyal paylaşım ağlarına bağlanmak ($\bar{X}=5.63\pm2.39$; M=6) ve bunların dışındaki amaçlar için kullanan ($\bar{X}=6.53\pm2.14$; M=7) ergenlerin sosyal medya bağımlılık düzeyinin kesme noktası olan 5 puanın civarında ya da üzerinde olduğu saptanmıştır. Yapılan Kruskal Wallis H testi sonucuna göre gruplar arasında istatistiksel olarak önemli düzeyde bir fark olmadığı görülmüştür [KW=10.807; $p>0.05$]. Buna göre internet farklı amaçlarla kullanan ergenlerin sosyal medya bağımlılık düzeylerinin benzer olduğu ve eşik değerin üzerinde olduğu söylenebilir.

Tablo 4.4. Algılanan Duygusal İstismar Ölçeğinin (ADIÖ) Anne Formundan Alınan Puan Ortalamaları ile Bağımsız Değişkenlerin Karşılaştırılması (S=422)

		Şiddetli ret		Gizli ret		Gerçekçi olmayan beklentiler		Aşağılama		Kabul/saygı		Toplam	
		$\bar{X} \pm SS$	M	$\bar{X} \pm SS$	M	$\bar{X} \pm SS$	M	$\bar{X} \pm SS$	M	$\bar{X} \pm SS$	M	$\bar{X} \pm SS$	M
Bağımsız değişkenler													
Yaş	13-15 yaş	7.43±3.38	6	8.23±3.42	7	13.94±4.58	13	14.91±6.32	13	22.04±4.92	23	57.48±18.79	52
	16-18 yaş	7.36±3.20	6	8.51±3.35	8	12.92±4.85	12	14.93±6.65	12	20.60±5.37	21	58.00±19.30	55
U		18238.000		17040.500		16124.000		18125.000		15620.000		18157.500	
z		-0.215		-1.270		-2.065		-0.309		-2.508		-0.279	
p		0.829		0.204		0.039*		0.757		0.012*		0.780	
(r)		-0.010	0.000	-0.062	0.000	-0.101	0,000	-0.015	0,000	-0.122	0,000	-0.014	
Cinsiyet	Kız	7.30±3.23	6	8.71±3.37	8	13.58±4.85	13	15.27±6.63	13	20.98±5.08	21	58.86±18.90	56
	Erkek	7.51±3.29	6	7.99±3.34	7	12.65±4.66	12	14.38±6.39	12	21.09±5.59	22	56.25±19.45	49.5
U		19996.500		18111.000		18757.000		19302.500		20499.500		19113.500	
z		-0.981		-2.517		-1.969		-1.526		-0.539		-1.673	
p		0.327		0.012*		0.049*		0.127		0.590		0.094	
(r)		-0.048		-0.123		-0.096		-0.074		-0.026		-0.081	
Yaşadığı yer	Evde aile ile birlikte	7.48±3,27	6	8.54±3,37	8	13.37±4,70	13	15.09±6,53	12	21.04±5,17	21	58.46±18,90	55
	Akrabalarının yanında	5.00±3.53	5	5.00±2.91	6	7.40±4.61	9	9.60±5.50	12	18.80±3.63	19	41.20±21.51	48
	Yurt vb.	6.27±2.51	6	7.00±2.93	7	12.00±5.99	10.5	13.88±7.07	12.5	21.55±7.60	24.5	50.66±22.35	46.5
	Diğerleri	5.75±0.95	5.5	8.25±2.50	8.5	11.00±4.24	10	10.00±1.41	9.5	20.00±5.88	19	50.00±11.86	50.5
KW		4.809		6.167		7.484		4.862		2.684		4.528	
p		0.186		0.104		0.058		0.182		0.443		0.210	
(ε ²)		0.011		0.015		0.018		0.012		0.006		0.011	
Anne ve babanın medeni durumu	Resmi nikâhı ile evliler	7.41±3.19	6	8.48±3.33	8	13.35±4.77	13	15.12±6.57	12	20.98±5.29	21	58.29±19.10	54
	İmam nikâhı ile evliler	7.00±3.53	5	8.61±4.25	8	13.30±5.05	11	14.38±7.42	11	21.23±4.43	21	57.07±18.67	55
	Boşanmış	6.91±3.82	6	7.13±3.09	6	11.39±4.62	11	11.60±4.43	11	22.43±4.41	23	49.17±17.16	47

		Şiddetli ret		Gizli ret		Gerçekçi olmayan beklentiler		Aşağılama		Kabul/saygı		Toplam	
		$\bar{X} \pm SS$	M	$\bar{X} \pm SS$	M	$\bar{X} \pm SS$	M	$\bar{X} \pm SS$	M	$\bar{X} \pm SS$	M	$\bar{X} \pm SS$	M
Bağımsız değişkenler													
KW	Boşanmış ve yeniden evlenmiş	9.25±2.21	9	13.00±3.36	11.5	15.50±3.41	16	21.25±8.30	23.5	17.75±6.07	19.5	76.25±18.37	78.5
	Dul	7.22±4.32	5	7.44±2.74	6	11.66±5.78	9	13.55±5.34	12	20.33±7.48	19	54.55±20.78	48
		6.316		9.582		5.212		8.157		2.671		7.768	
	p	0.177		0.048*		0.266		0.086		0.614		0.100	
	(ε²)	0.015		0.023		0.012		0.019		0.006		0.018	
Önemli fark (Dunn-Bonferroni çoklu karşılaştırma testi)				Boşanmış ve yeniden evlenmiş > Boşanmış									
Anne eğitim durumu	Okuryazar değil	7.35±2.55	6	8.96±3.38	8	12.67±4.41	12	14.03±6.18	11	20.00±4.95	19.5	58.03±17.30	57.5
	İlkokul mezunu	7.58±3.35	6	8.68±3.24	8	14.04±4.78	14	15.57±6.33	14	20.31±5.12	21	60.56±17.94	59
	Ortaokul mezunu	7.22±3.40	6	8.66±3.60	8	13.35±4.91	13	14.93±6.98	12	20.17±5.62	21	58.49±19.87	55
	Lise mezunu	7.52±3.21	6	8.12±3.37	7	12.52±4.58	11	14.52±6.23	12	21.63±5.25	23	56.06±19.33	51
	Önlisans-Lisans mezunu	7.09±3.48	6	7.92±3.03	7	12.60±4.17	12.5	15.19±7.56	11.5	23.21±4.63	24.5	55.21±21.57	46
	Yüksek lisans ve üzeri	6.46±2.38	5	8.00±3.35	6	12.60±4.17	12	13.93±6.45	11	22.66±5.12	23	53.33±18.56	45
KW		2.919		6.765		7.676		5.293		17.302		10.152	
p		0.712		0.239		0.175		0.381		0.004*		0.071	
(ε²)		0.007		0.016		0.018		0.013		0.041		0.024	
Önemli fark (Dunn-Bonferroni çoklu karşılaştırma testi)										Önlisans-Lisans > İlkokul ve Ortaokul			
Baba eğitim durumu	Okuryazar değil	10.00±5.29	9	13.5±5.25	15	17.00±5.59	18	20.25±10.87	19	18.00±5.88	17	77.75±21.45	79
	İlkokul mezunu	7.77±3.22	6	9.24±2.93	9	14.36±4.49	15	15.70±6.28	13	19.80±4.88	19	62.27±16.85	62
	Ortaokul mezunu	7.60±3.54	6	8.89±3.71	8	13.89±5.11	13	15.72±7.62	13	20.07±5.44	20	60.56±21.11	58
	Lise mezunu	7.09±2.98	6	7.83±2.99	7	12.42±4.34	11,5	14.14±5.59	12	21.56±5.22	22	54.93±16.93	50
	Önlisans-lisans mezunu	7.34±3.42	6	8.18±3.49	7	13.10±5.17	12	14.77±6.63	12	22.22±4.85	23	56.17±20.37	49
	Yüksek lisans ve üzeri	7.31±3.10	6	8.51±3.70	7	13.00±5.13	12	14.86±733	11	21.17±6.04	22	57.51±22.25	49

		Şiddetli ret		Gizli ret		Gerçekçi olmayan beklentiler		Aşağılama		Kabul/saygı		Toplam	
		$\bar{X} \pm SS$	M	$\bar{X} \pm SS$	M	$\bar{X} \pm SS$	M	$\bar{X} \pm SS$	M	$\bar{X} \pm SS$	M	$\bar{X} \pm SS$	M
Bağımsız değişkenler													
KW		5.482		19.077		13.339		5.394		14.700		16.918	
p		0.360		0.002*		0.020*		0.370		0.012*		0.005*	
(ϵ^2)		0.013		0.045		0.032		0.013		0.035		0.040	
Önemli fark (Dunn-Bonferroni çoklu karşılaştırma testi)				İlkokul > lise								İlkokul > Lise	
Anne mesleği	Çalışmıyor	7.27±3,14	6	8.39±3.28	8	13.21±4.77	13	14.86±6.47	12	20.99±5.34	21	57.6±18.76	54
	Memur	7.68±3,88	6	8.12±3.66	7	13.6±5.4	13	15.44±7.77	13	21.8±5.27	23	58.04±22.85	48
	İşçi	7.75±3,31	6.5	9.38±3.65	8.5	13.83±4.66	13.5	15.29±5.89	13	20.79±4.76	21	60.46±19.37	56.5
	Serbest meslek	8.31±3,98	6	8.5±4.09	7	12.58±5.1	12	15.08±7.28	12	20.92±5.22	20.5	58.54±21.09	53
KW		3.227		2.774		1.133		0.370		0.798		0.855	
p		0.358		0.428		0.769		0.946		0.850		0.836	
(ϵ^2)		0.008		0.007		0.003		0.001		0.002		0.002	
Baba mesleği	Çalışmıyor	7.92±3.76	6	8.92±3.36	8	13.62±5.06	14	15.03±6.45	12	20.97±5.7	22	59.51±19.5	57
	Memur	7.59±3.44	6	8.32±3.54	7	13.39±5.15	12	15.4±6.86	12	21.42±5.41	22	58.26±20.67	52
	İşçi	7.19±2.99	6	8.23±3.24	8	12.86±4.57	13	15.33±6.89	13	20.48±5.3	20	58.04±19.13	54
	Serbest meslek	7.26±3.17	6	8.53±3.36	8	13.26±4.66	12	14.35±6.15	12	21.12±5.1	21	57.07±18.11	53
KW		0.635		2.422		0.617		1.401		2.158		0.414	
p		0.888		0.490		0.893		0.705		0.540		0.937	
(ϵ^2)		0.002		0.006		0.001		0.003		0.005		0.001	
Ailenin ortalama aylık geliri	2500-3000 TL	7.2±3.22	6	8.79±3.53	8	13.04±4.72	13	14.54±6.57	12.5	21.4±4.8	21	57.03±18.43	55
	3001-4500 TL	7.33±2.96	6	8.23±3.11	7	13.5±4.71	12.5	14.42±5.92	12	20.7±5.55	21	57.77±17.81	54.5
	4501-6500 TL	7.5±3.5	6	8.52±3.19	8	13.44±4.84	13	15.96±6.88	13	21±5.12	21	59.42±19.88	55
	6500 TL ve üzeri	7.44±3.36	6	8.33±3.67	7	12.91±4.9	12	14.64±6.71	12	21.12±5.49	22	56.93±20	51
KW		0.473		2.120		1.089		3.261		0.731		0.837	
p		0.925		0.548		0.780		0.353		0.866		0.841	
(ϵ^2)		0.001		0.005		0.003		0.008		0.002		0.002	

		Şiddetli ret		Gizli ret		Gerçekçi olmayan beklentiler		Aşağılama		Kabul/saygı		Toplam	
		$\bar{X} \pm SS$	M	$\bar{X} \pm SS$	M	$\bar{X} \pm SS$	M	$\bar{X} \pm SS$	M	$\bar{X} \pm SS$	M	$\bar{X} \pm SS$	M
Bağımsız değişkenler													
Yaşanan yerdeki internet imkanı U z p (r)	Evet	7.24±3.15	6	8.36±3.4	8	13.19±4.86	12	14.8±6.55	12	21.12±5.25	21.5	57.36±19.22	52
	Hayır	8.64±3.9	7	9.05±3.17	9	13.57±4.27	13	16.07±6.53	14	20.25±5.58	20	62.07±18.08	61
		6481.5		7145.5		7778		7135.5		7552		6980	
		-2.476		-1.543		-0.704		-1.551		-1.000		-1.745	
		0.013*		0.123		0.481		0.121		0.317		0.081	
		-0.121		-0.075		-0.034		-0.075		-0.049		-0.085	
İnternete bağlanılan ortam	Evden	7.26±3.2	6	8.36±3.43	7	13.13±4.82	12	14.72±6.54	12	20.99±5.3	21	57.36±18.99	52
	İnternet kafeden	8.67±3.33	8.5	9.67±2.73	10.5	14.33±2.16	15	15.17±6.77	12.5	21.5±5.32	20	61.33±16.13	59
	Okuldan	9.75±5.19	8	10.5±3.7	12	13.75±5.56	14	16.5±5	17	20.25±7.5	21.5	65.25±20.89	72.5
	Cep telefonundan	7.61±3.37	6	8.36±3.13	8	13.44±4.91	13	15.41±6.68	13	21.2±5.1	22	58.53±19.78	53
	Diğer	7±1.87	7	11.2±4.97	8	12.4±3.29	13	15.6±6.95	13	19.2±7.92	22	62±20.8	59
KW		5.066		5.385		1.294		2.939		0.229		1.561	
p		0.281		0.250		0.862		0.568		0.994		0.816	
(ε ²)		0.012		0.013		0.003		0.007		0.001		0.004	
İnternette geçirilen zaman	1 saatten az	7.9±3.32	7	8.48±3.05	8	12.74±3.98	12	14.32±5.69	13	21.9±5.47	24	56.55±17.32	51
	1-2 saat	7.16±3.35	6	8.33±3.61	8	12.61±5	12	14.04±6.4	11	21.21±5.61	22	55.6±19.62	51
	3-5 saat	7.24±3.02	6	8.26±3.25	7	13.46±4.62	13	15.02±6.42	12	21.06±5.1	21	57.92±18.5	53
	6 saatten fazla	7.91±3.55	6	8.97±3.35	8	13.95±5.06	13	16.51±7.19	14	20.29±5.04	20	62.05±20.01	59
		3.590		3.282		4.188		7.152		3.543		4.834	
KW		0.309		0.350		0.242		0.067		0.315		0.184	
p		0.009		0.008		0.010		0.017		0.008		0.011	
(ε ²)													
İnternet kullanım amacı	Ödev hazırlamak	7.7±3.68	6	9.11±4.05	8	13.13±4.47	13	15.83±7.52	13	19.96±6.27	21	60.06±21.09	55
	Film- mp3 müzik indirmek	7.27±3.35	6	8.81±3.83	8	13.27±5.27	12	14.45±6.84	12	20.89±5.67	21.5	57.76±21.09	54
	İnternette gezinti yapmak	7.56±3.38	6	8.28±3.06	7.5	13.25±4.77	12	14.94±6.4	12	21.85±5.01	22	57.17±18.68	53
	Sohbet etmek	7.06±3.03	6	8.35±3.4	7.5	13.1±5.01	12	14.84±6.51	12	20.47±4.59	20	57.89±18.97	52.5

		Şiddetli ret		Gizli ret		Gerçekçi olmayan beklentiler		Aşağılama		Kabul/saygı		Toplam	
		$\bar{X} \pm SS$	M	$\bar{X} \pm SS$	M	$\bar{X} \pm SS$	M	$\bar{X} \pm SS$	M	$\bar{X} \pm SS$	M	$\bar{X} \pm SS$	M
Bağımsız değişkenler	Oyun oynama	7.05±2.7	6	7.84±2.93	7	13.95±4.71	14	14.22±5.62	12	21.57±5.04	22	56.49±17.09	54
	Sosyal paylaşım ağlarına bağlanmak	7.56±3.22	6	8.33±3.16	7	12.96±4.51	12	14.97±6.29	12	20.83±5.32	21	57.99±18.26	52
	Diğer	6.69±3.28	5	8.31±3.79	7	13.69±5.88	12	16.15±8.13	13	21.23±5.18	20	58.62±22.01	48
		4.662		3.462		1.096		1.281		5.166		1.445	
KW		0.588		0.749		0.982		0.973		0.523		0.963	
p		0.011		0.008		0.003		0.003		0.012		0.003	
(ε²)													

*p< 0.05

Min-Maks: Minimum-Maksimum; $\bar{x} \pm SS$: Ortalama $\pm$ Standart Sapma; M=Medyan

U: Mann Whitney U testi; KW: Kruskal Wallis H testi; r: Etki büyüklüğü değeri; ϵ^2 : Epsilon kare etki büyüklüğü değeri; p: önemlilik düzeyi

Tablo 4.4'te ergenlerin Algılanan Duygusal İstismar Ölçeğinin Anne formundan aldıkları puanların sosyo-demografik özellikler açısından karşılaştırılmasına ilişkin Mann Whitney U ve Kruskal Wallis analiz sonuçları verilmiştir. Ergenlerin yaşlarına göre annelerinden algıladıkları duygusal istismar düzeyleri incelendiğinde, 13-15 yaş grubu ve 16-18 yaş grubu ergenlerin Algılanan Duygusal İstismar Ölçeğinin Anne formunun Şiddetli ret [U=18238; $p > 0.05$], Gizli ret [U=17040.5; $p > 0.05$], Aşağılama [U=18125; $p > 0.05$] alt boyutları ve ölçeğin toplamından [U=18157.5; $p > 0.05$] aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak önemli bir fark saptanmamıştır. Buradan hareketle iki yaş grubundan ergenlerin annelerinden algıladıkları duygusal istismar düzeylerinin ölçeğin geneli ve bu alt boyutlar için benzer olduğu söylenebilir. Diğer taraftan 13-15 yaş grubu ergenlerin ölçeğin Gerçekçi Olmayan Beklentiler alt boyutu açısından annelerinden algıladıkları duygusal istismar düzeyinin ($\bar{X}=13.94 \pm 4.58$; M=13), 16-18 yaş grubuna göre ($\bar{X}=12.92 \pm 4.85$; M=12) istatistiksel olarak önemli düzeyde daha yüksek olduğu görülmüştür [U=16124; $p < 0.05$]. Ancak hesaplanan küçük etki büyüklüğü değerinden ($r=-0.101$) hareketle bu farkın uygulamada önemli olmadığı söylenebilir. Benzer şekilde 13-15 yaş grubu ergenlerin ölçeğin Kabul/Saygı alt boyutundan aldıkları puanın ($\bar{X}=22.04 \pm 4.92$; M=23), 16-18 yaş grubuna göre ($\bar{X}=20.60 \pm 5.37$; M=21) istatistiksel olarak önemli düzeyde daha yüksek olduğu görülmüştür [U=15620; $p < 0.05$]. Ancak hesaplanan küçük etki büyüklüğü değerinden ($r=-0.122$) hareketle bu farkın uygulamada önemli olmadığı söylenebilir.

Ergenlerin cinsiyetlerine göre annelerinden algıladıkları duygusal istismar düzeyleri incelendiğinde, kız ve erkek ergenlerin Algılanan Duygusal İstismar Ölçeğinin Anne formunun Şiddetli ret [U=19996.5; $p > 0.05$], Aşağılama [U=19302.5; $p > 0.05$], Kabul/Saygı [U=20499.5; $p > 0.05$] alt boyutları ve ölçeğin toplamından [U=19113.5; $p > 0.05$] aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak önemli bir fark saptanmamıştır. Buradan hareketle kız ve erkek ergenlerin ölçeğin geneli ve bu alt boyutları için annelerinden algıladıkları duygusal istismar düzeylerinin benzer olduğu söylenebilir. Diğer taraftan kız ergenlerin ölçeğin Gizli Ret alt boyutu açısından annelerinden algıladıkları duygusal istismar düzeyinin ($\bar{X}=8.71 \pm 3.37$; M=8), erkek ergenlere göre ($\bar{X}=7.99 \pm 3.34$; M=7) istatistiksel olarak önemli düzeyde daha yüksek olduğu görülmüştür [U=18111; $p < 0.05$]. Ancak hesaplanan küçük etki büyüklüğü değerinden ($r=-0.123$) hareketle bu farkın uygulamada önemli olmadığı söylenebilir. Benzer şekilde kız ergenlerin ölçeğin Gerçekçi Olmayan Beklentiler alt boyutundan

aldıkları puanın ($\bar{X}=13.58\pm4.85$; $M=13$), erkeklere göre ($\bar{X}=12.65\pm4.66$; $M=12$) istatistiksel olarak önemli düzeyde daha yüksek olduğu görülmüştür [$U=18757$; $p<0.05$]. Ancak hesaplanan küçük etki büyüklüğü değerinden ($r=-0.096$) hareketle bu farkın uygulamada önemli olmadığı söylenebilir.

Ergenlerin yaşadıkları yere göre annelerinden algıladıkları duygusal istismar düzeyleri incelendiğinde, farklı bağlamlarda ikamet eden ergenlerin Algılanan Duygusal İstismar Ölçeğinin Anne formunun Şiddetli Ret [$KW=4.809$; $p>0.05$], Gizli Ret [$KW=6.167$; $p>0.05$], Gerçekçi Olmayan Beklentiler [$KW=7.484$; $p>0.05$], Aşağılama [$KW=4.862$; $p>0.05$], Kabul/Saygı [$KW=2.684$; $p>0.05$] alt boyutları ve ölçeğin toplamından [$KW=4.528$; $p>0.05$] aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak önemli bir fark saptanmamıştır. Buradan hareketle farklı ortamlarda yaşanan ergenlerin annelerinden algıladıkları duygusal istismar düzeylerinin benzer olduğu söylenebilir.

Ergenlerin anne ve babalarının medeni durumuna göre annelerinden algıladıkları duygusal istismar düzeyleri incelendiğinde, ergenlerin Algılanan Duygusal İstismar Ölçeğinin Anne formunun Şiddetli Ret [$KW=6.316$; $p>0.05$], Gerçekçi Olmayan Beklentiler [$KW=5.212$; $p>0.05$], Aşağılama [$KW=8.157$; $p>0.05$], Kabul/Saygı [$KW=2.671$; $p>0.05$] alt boyutları ve ölçeğin toplamından [$KW=7.768$; $p>0.05$] aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak önemli bir fark saptanmamıştır. Buradan hareketle anne babasının medeni durumu farklı olan ergenlerin ölçeğin geneli ve bu alt boyutları için annelerinden algıladıkları duygusal istismar düzeylerinin benzer olduğu söylenebilir. Diğer taraftan yapılan Kruskal Wallis testi sonucunda anne ve babalarının medeni durumuna göre ergenlerin ölçeğin Gizli Ret alt boyutundan aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak önemli bir fark olduğu görülmüştür [$KW=9.582$; $p<0.05$]. Hesaplanan küçük etki büyüklüğü değerinden ($\epsilon^2=0.023$) hareketle anne babanın medeni durumunun ergenlerin annelerinden algıladıkları duygusal istismar ölçeğinin gizli red alt boyutu puanlarına ait varyansın %2.3'ünü açıkladığı söylenebilir. Farkın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla yapılan Dunn-Bonferroni çoklu karşılaştırma testi sonuçlarına göre ebeveylere boşanmış ve yeniden evlenmiş ergenler ($\bar{X}=13.00\pm3.36$; $M=11.5$), ebeveylere boşanmış ergenlere ($\bar{X}=7.13\pm3.09$; $M=6$) göre annelerinden istatistiksel olarak önemli düzeyde daha fazla gizli ret algıladıklarını beyan etmiştir. Ancak hesaplanan küçük etki büyüklüğü değerinden ($\epsilon^2=0.023$) hareketle bu farkın uygulamada önemli olmadığı söylenebilir.

Ergenlerin annelerinin eğitim durumuna göre annelerinden algıladıkları duygusal istismar düzeyleri incelendiğinde, ergenlerin Algılanan Duygusal İstismar Ölçeğinin Anne formunun Şiddetli Ret [KW=2.919; $p > 0.05$], Gizli Ret [KW=6.765; $p > 0.05$], Gerçekçi Olmayan Beklentiler [KW=7.676; $p > 0.05$], Aşağılama [KW=5.293; $p > 0.05$] alt boyutları ve ölçeğin toplamından [KW=10.152; $p > 0.05$] aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak önemli bir fark saptanmamıştır. Buradan hareketle annelerinin eğitim düzeyi farklı olan ergenlerin ölçeğin geneli ve yukarıda sayılan alt boyutlar itibarıyla annelerinden algıladıkları duygusal istismar düzeylerinin benzer olduğu söylenebilir. Diğer taraftan yapılan Kruskal Wallis testi sonucunda annenin eğitim durumuna göre ergenlerin ölçeğin Saygı/Kabul alt boyutundan aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak önemli bir fark olduğu görülmüştür [KW=17.302; $p < 0.05$]. Hesaplanan küçük etki büyüklüğü değerinden ($\epsilon^2=0.041$) hareketle annenin eğitim durumunun ergenlerin annelerinden algıladıkları duygusal istismar ölçeğinin Saygı/kabul alt boyutu puanlarına ait varyansın %4.1'ini açıkladığı söylenebilir. Farkın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla yapılan Dunn-Bonferroni çoklu karşılaştırma testi sonuçlarına göre annesi önlisans-lisans mezunu ergenler ($\bar{X}=23.21 \pm 4.63$; $M=24.5$), hem anneleri ilköğretim mezunu ($\bar{X}=20.31 \pm 5.12$; $M=21$) hem de ortaokul mezunu ($\bar{X}=20.17 \pm 5.62$; $M=21$) ergenlere göre annelerinden istatistiksel olarak önemli düzeyde daha fazla saygı ve kabul gördüklerini beyan etmiştir. Ancak hesaplanan küçük etki büyüklüğü değerinden ($\epsilon^2=0.041$) hareketle bu farkın uygulamada önemli olmadığı söylenebilir.

Ergenlerin babalarının eğitim durumuna göre annelerinden algıladıkları duygusal istismar düzeyleri incelendiğinde, ergenlerin Algılanan Duygusal İstismar Ölçeğinin Anne formunun Şiddetli Ret [KW=5.482; $p > 0.05$] ve Aşağılama [KW=5.394; $p > 0.05$] alt boyutlarından aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak önemli bir fark saptanmamıştır. Buradan hareketle babalarının eğitim düzeyi farklı olan ergenlerin ölçeğin bu iki alt boyutu için annelerinden algıladıkları duygusal istismar düzeylerinin benzer olduğu söylenebilir. Diğer taraftan yapılan Kruskal Wallis testi sonucunda babanın eğitim durumuna göre ergenlerin ölçeğin Gizli Ret [KW=19.077; $p < 0.05$], Gerçekçi Olmayan Beklentiler [KW=13.339; $p < 0.05$], Kabul/Saygı [KW=14.700; $p < 0.05$] alt boyutları ve ölçeğin toplamından [KW=16.918; $p < 0.05$] aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak önemli farklar saptanmıştır. Farkın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla yapılan Dunn-Bonferroni çoklu karşılaştırma testi sonuçlarına göre babası ilköğretim mezunu ergenler ($\bar{X}=9.24 \pm 2.93$; $M=9$), babası lise

mezunu ($\bar{X}=7.83\pm 2.99$; $M=7$) ergenlere göre annelerinden istatistiksel olarak önemli düzeyde daha fazla gizli redde maruz kaldıklarını beyan etmiştir. Benzer şekilde babası ilkokul mezunu ergenler ($\bar{X}=62.27\pm 16.85$; $M=62$), babası lise mezunu ($\bar{X}=54.93\pm 16.93$; $M=50$) ergenlere göre annelerinden istatistiksel olarak önemli düzeyde daha fazla duygusal istismara maruz kaldıklarını beyan etmiştir. Gerçekçi Olmayan Beklentiler ve Kabul/Saygı alt boyutları için yapılan Dunn-Bonferroni çoklu karşılaştırma testi sonuçlarına göre ise herhangi grup arasında önemli farka rastlanmamıştır. İstatistiksel fark bulunan alt boyutlar ve ölçeğin toplamı için hesaplanan etki büyüklüğü değerlerinin küçük olmasından ($\epsilon^2_{(\text{Gizli Ret})}=0.045$; $\epsilon^2_{(\text{Gerçekçi olmayan beklentiler})}=0.032$; $\epsilon^2_{(\text{Kabul/Saygı})}=0.035$ ve $\epsilon^2_{(\text{Toplam})}=0.040$) hareketle bu farkların uygulamada önemli olmadığı söylenebilir.

Ergenlerin annelerinin mesleğine göre annelerinden algıladıkları duygusal istismar düzeyleri incelendiğinde, annesi çalışmayan ya da farklı meslekleri icra eden ergenlerin Algılanan Duygusal İstismar Ölçeğinin Anne formunun Şiddetli Ret [$KW=3.227$; $p> 0.05$], Gizli Ret [$KW=2.774$; $p> 0.05$], Gerçekçi Olmayan Beklentiler [$KW=1.133$; $p> 0.05$], Aşağılama [$KW=0.370$; $p> 0.05$], Kabul/Saygı [$KW=0.798$; $p> 0.05$] alt boyutları ve ölçeğin toplamından [$KW=0.855$; $p> 0.05$] aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak önemli bir fark saptanmamıştır. Buradan hareketle anneleri çalışmayan ya da farklı meslekleri icra eden ergenlerin annelerinden algıladıkları duygusal istismar düzeylerinin benzer olduğu söylenebilir.

Ergenlerin babalarının mesleğine göre annelerinden algıladıkları duygusal istismar düzeyleri incelendiğinde ise, babası çalışmayan ya da farklı meslekleri icra eden ergenlerin Algılanan Duygusal İstismar Ölçeğinin Anne formunun Şiddetli Ret [$KW=0.635$; $p> 0.05$], Gizli Ret [$KW=2.422$; $p> 0.05$], Gerçekçi Olmayan Beklentiler [$KW=0.617$; $p> 0.05$], Aşağılama [$KW=1.401$; $p> 0.05$], Kabul/Saygı [$KW=2.158$; $p> 0.05$] alt boyutları ve ölçeğin toplamından [$KW=0.414$; $p> 0.05$] aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak önemli bir fark saptanmamıştır. Buradan hareketle babaları çalışmayan ya da farklı meslekleri icra eden ergenlerin annelerinden algıladıkları duygusal istismar düzeylerinin benzer olduğu söylenebilir.

Ergenlerin beyan ettikleri ortalama aylık gelir düzeyine göre annelerinden algıladıkları duygusal istismar düzeyleri incelendiğinde ise, aileleri farklı gelir düzeyine sahip ergenlerin Algılanan Duygusal İstismar Ölçeğinin Anne formunun Şiddetli Ret [$KW=0.473$; $p> 0.05$], Gizli Ret [$KW=2.120$; $p> 0.05$], Gerçekçi Olmayan Beklentiler

[KW=1.089; $p > 0.05$], Aşağılama [KW=3.261; $p > 0.05$], Kabul/Saygı [KW=0.731; $p > 0.05$] alt boyutları ve ölçeğin toplamından [KW=0.837; $p > 0.05$] aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak önemli bir fark saptanmamıştır. Buradan hareketle ortalama aylık gelir düzeyi farklı olan ergenlerin annelerinden algıladıkları duygusal istismar düzeylerinin benzer olduğu söylenebilir.

Ergenlerin yaşadıkları yerde internete erişim imkanlarının olup olmamasına göre annelerinden algıladıkları duygusal istismar düzeyleri incelendiğinde, bu imkanı olan ve olmayan ergenlerin Algılanan Duygusal İstismar Ölçeğinin Anne formunun Gizli Ret [U=7145.5; $p > 0.05$], Gerçekçi Olmayan Beklentiler [U=7778.000; $p > 0.05$], Aşağılama [U=7135.5; $p > 0.05$], Kabul/Saygı [U=7552; $p > 0.05$] alt boyutları ve ölçeğin toplamından [U=6980; $p > 0.05$] aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak önemli bir fark saptanmamıştır. Buradan hareketle yaşadıkları yerde internet imkanı olan ya da olmayan ergenlerin ölçeğin bu alt boyutları ve toplamı için annelerinden algıladıkları duygusal istismar düzeylerinin benzer olduğu söylenebilir. Diğer taraftan yaşadığı yerde internet imkanı olmayan ergenlerin ölçeğin Şiddetli Ret alt boyutu açısından annelerinden algıladıkları duygusal istismar düzeyinin ($\bar{X}=8.64 \pm 3.9$; $M=7$), internet imkanı olan ergenlere göre ($\bar{X}=7.24 \pm 3.15$; $M=6$) istatistiksel olarak önemli düzeyde daha yüksek olduğu görülmüştür [U=6481.5; $p < 0.05$]. Ancak hesaplanan küçük etki büyüklüğü değerinden ($r=-0.121$) hareketle bu farkın uygulamada önemli olmadığı söylenebilir.

Ergenlerin internete bağlandıkları ortama göre annelerinden algıladıkları duygusal istismar düzeyleri incelendiğinde, internete farklı ortamlardan bağlanan ergenlerin Algılanan Duygusal İstismar Ölçeğinin Anne formunun Şiddetli Ret [KW=5.066; $p > 0.05$], Gizli Ret [KW=5.385; $p > 0.05$], Gerçekçi Olmayan Beklentiler [KW=1.294; $p > 0.05$], Aşağılama [KW=2.939; $p > 0.05$], Kabul/Saygı [KW=0.229; $p > 0.05$] alt boyutları ve ölçeğin toplamından [KW=1.561; $p > 0.05$] aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak önemli bir fark saptanmamıştır. Buradan hareketle internete farklı ortamlardan bağlanan ergenlerin annelerinden algıladıkları duygusal istismar düzeylerinin benzer olduğu söylenebilir.

Ergenlerin günlük internette geçirdikleri zaman değişkenine göre annelerinden algıladıkları duygusal istismar düzeyleri incelendiğinde, internete farklı uzunluklarda zaman geçiren ergenlerin Algılanan Duygusal İstismar Ölçeğinin Anne formunun Şiddetli Ret [KW=3.590; $p > 0.05$], Gizli Ret [KW=3.282; $p > 0.05$], Gerçekçi Olmayan

Beklentiler [KW=4.188; $p > 0.05$], Aşağılama [KW=7.152; $p > 0.05$], Kabul/Saygı [KW=3.543; $p > 0.05$] alt boyutları ve ölçeğin toplamından [KW=4.834; $p > 0.05$] aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak önemli bir fark saptanmamıştır. Buradan hareketle internette farklı uzunluklarda zaman geçiren ergenlerin annelerinden algıladıkları duygusal istismar düzeylerinin benzer olduğu söylenebilir.

Ergenlerin öncelikli internet kullanım amaçlarına göre annelerinden algıladıkları duygusal istismar düzeyleri incelendiğinde, internet öncelikli olarak farklı amaçlarla kullanan ergenlerin Algılanan Duygusal İstismar Ölçeğinin Anne formunun Şiddetli Ret [KW=4.662; $p > 0.05$], Gizli Ret [KW=3.462; $p > 0.05$], Gerçekçi Olmayan Beklentiler [KW=1.096; $p > 0.05$], Aşağılama [KW=1.281; $p > 0.05$], Kabul/Saygı [KW=5.166; $p > 0.05$] alt boyutları ve ölçeğin toplamından [KW=1.445; $p > 0.05$] aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak önemli bir fark saptanmamıştır. Buradan hareketle internet farklı amaçlarla kullanan ergenlerin annelerinden algıladıkları duygusal istismar düzeylerinin benzer olduğu söylenebilir.

Tablo 4.5. Algılanan Duygusal İstismar Ölçeğinin (ADİÖ) Baba formundan alınan puan ortalamalarının bağımsız değişkenler ile karşılaştırılması (S=409)

		Şiddetli ret		Gizli ret		Gerçekçi olmayan beklentiler		Aşağılama		Kabul/saygı		Toplam	
		$\bar{X} \pm SS$	M	$\bar{X} \pm SS$	M	$\bar{X} \pm SS$	M	$\bar{X} \pm SS$	M	$\bar{X} \pm SS$	M	$\bar{X} \pm SS$	M
Bağımsız değişkenler													
Yaş	13-15 yaş	7.5±3.43	6	8.3±3.42	7	12.71±4.75	11.5	14.54±6.29	12	20.72±5.13	21	57.25±18.99	51
	16-18 yaş	7.38±3.33	6	8.45±3.59	8	12.13±5.06	12	14.35±6.77	12	19.6±5.95	20	56.86±20.57	54
U		16940.50		16805.50		16435.50		17048		15731.50		17249.50	
z		-0.533		-0.647		-0.982		-0.423		-1.626		-0.235	
p		0.594		0.518		0.326		0.672		0.104		0.814	
(r)		-0.026		-0.032		-0.049		-0.021		-0.080		-0.012	
Cinsiyet	Kız	7.44±3.51	6	8.68±3.61	8	12.6±5.2	12	14.67±6.93	12	19.52±5.86	20	58.15±20.89	56.5
	Erkek	7.38±3.11	6	7.96±3.38	7	11.83±4.54	11	13.98±6.09	12	20.61±5.48	21	55.1±18.64	49
U		19591		16983		18146		19140.5		17630		18047	
z		-0.169		-2.429		-1.410		-0.557		-1.854		-1.493	
p		0.866		0.015*		0.159		0.578		0.064		0.136	
(r)		-0.008		-0.120		-0.070		-0.028		-0.092		-0.074	
Yaşadığı yer	Evde aile ile birlikte	7.46±3.4	6	8.45±3.58	8	12.35±4.97	12	14.54±6.71	12	19.98±5.67	21	57.25±20.2	54
	Akrabalarının yanında	6.4±1.52	6	8.8±0.84	9	10.2±3.27	10	12.4±2.51	12	17.2±4.82	16	55.6±7.37	58
	Yurt vb.	6.67±3.2	5.5	7.28±3.1	7	12.11±5.66	11.5	12.83±5.92	12.5	20.33±7.49	23	51.61±21.69	49.5
	Diğerleri	7.75±0.96	7.5	9±3.46	8	11±3.37	11	11.25±2.87	10.5	17.5±4.93	18	56.5±12.79	56
KW		2.420		2.210		1.056		1.299		3.278		1.163	
p		0.490		0.530		0.788		0.729		0.351		0.762	
(ε ²)		0.006		0.005		0.003		0.003		0.008		0.003	
Anne ve babanın medeni durumu (N=408)	Resmi nikâhı ile evliler	7.49±3.24	6	8.55±3.42	8	12.54±4.73	12	14.65±6.37	12	20.4±5.18	21	57.73±18.84	54
	İmam nikâhı ile evliler	7.08±2.64	5.5	7.83±3.51	7	11.33±5.66	8.5	12.33±5.48	10.5	20±5,12	21.5	53.58±18.21	49.5
	Boşanmış	6.21±4.56	6	6.71±4.68	7.5	9.38±6.6	10	11.58±8.89	11	13.92±8.86	15.5	47.25±30.7	50

		Şiddetli ret		Gizli ret		Gerçekçi olmayan beklentiler		Aşağılama		Kabul/saygı		Toplam	
		$\bar{X} \pm SS$	M	$\bar{X} \pm SS$	M	$\bar{X} \pm SS$	M	$\bar{X} \pm SS$	M	$\bar{X} \pm SS$	M	$\bar{X} \pm SS$	M
Bağımsız değişkenler													
	Boşanmış ve yeniden evlenmiş Dul (tek kişi olduğu için kategori analizden çıkarılmıştır)	9.5±6.81	11	8±5.89	9	11.75±9.25	12.5	16.25±13.5	16	12.25±9.71	14	59.5±45.86	63.5
KW		3.174		2.920		6.239		4.916		15.442		2.700	
p		0.366		0.404		0.101		0.178		0.001*		0.440	
(ε ²)		0.011		0.005		0.004		0.012		0.014		0.008	
Önemli fark (Dunn-Bonferroni çoklu karşılaştırma testi)										Resmi nikâhla evliler> Boşanmış			
Anne eğitim durumu	Okuryazar değil	7.67±3.36	6	8.85±3.6	8	13.04±4.89	12	16.04±6.9	12	18.59±5.86	18	62±20.47	60
	İlkokul mezunu	7.62±3.48	6	8.76±3.57	8	12.71±4.86	12	14.78±6.71	13	19.06±5.74	19	59.25±19.96	58.5
	Ortaokul mezunu	7.21±3.01	7	8.41±3.45	8	12.73±5.01	12.5	14.1±6.23	12	19.34±5.83	20	57.13±18.36	56.5
	Lise mezunu	7.32±3.25	6	8.26±3.73	7	11.52±4.88	10	13.77±6.31	12	20.51±5.53	21	54.8±20.19	49
	Önlisans-Lisans mezunu	7.66±3.95	6	7.95±3.04	7	13.05±5.31	13	15.61±7.5	12	22.44±4.51	23	56.83±21.48	47
	Yüksek lisans ve üzeri	6.6±3.6	5	7.07±3.37	7	9.6±4.52	9	12±7.12	10	21.2±7.44	23	46.73±22.39	43
KW		2.241		5.667		11.920		7.581		17.399		12.297	
p		0.815		0.340		0.036*		0.181		0.004*		0.031*	
(ε ²)		0.005		0.014		0.029		0.019		0.043		0.030	
Önemli fark (Dunn-Bonferroni çoklu karşılaştırma testi)										Önlisans-lisans > İlkokul			
Baba eğitim durumu	Okuryazar değil	11±1	11	11±6	11	16.33±6.43	19	18±9.17	16	13.67±4.51	14	77.67±19.76	74

		Şiddetli ret		Gizli ret		Gerçekçi olmayan beklentiler		Aşağılama		Kabul/saygı		Toplam	
		$\bar{X} \pm SS$	M	$\bar{X} \pm SS$	M	$\bar{X} \pm SS$	M	$\bar{X} \pm SS$	M	$\bar{X} \pm SS$	M	$\bar{X} \pm SS$	M
Bağımsız değişkenler													
	İlkokul mezunu	7.44±3.62	6	9.03±3.91	8	12.54±5.44	13	15.34±7.35	15	17.28±6.51	17	60.2±22.95	61
	Ortaokul mezunu	7.98±3.83	7	9.23±4.08	9	13.32±5.14	12	15.48±7.4	13	18.95±5.59	19	61.29±20.77	59
	Lise mezunu	7.01±2.76	6	7.9±3.05	7	11.4±4.4	10	13.47±5.56	11	20.79±5.37	22	53.76±17.38	49
	Önlisans-lisans mezunu	7.48±3.66	6	8.06±3.32	7	12.78±5.24	11	14.48±6.88	11	21.68±4.77	22	56.12±21.24	46
	Yüksek lisans ve üzeri	7.28±3.27	6	7.72±3.02	7	11.86±4.85	11	13.48±6.41	12	20.55±6.04	21	53.59±19.14	56
KW		10.040		13.388		12.882		9.445		28.395		19.460	
p		0.074		0.020*		0.025*		0.093		0.000*		0.002*	
(ε²)		0.025		0.033		0.032		0.023		0.070		0.048	
Önemli fark (Dunn-Bonferroni çoklu karşılaştırma testi)						Ortaokul > Lise				Lise > İlkokul Önlisans-lisans > İlkokul Önlisans-lisans > Ortaokul		Ortaokul > Lise	
Anne mesleği	Çalışmıyor	7.33±3.15	6	8.37±3.44	8	12.29±4.76	12	14.35±6.45	12	20.04±5.5	21	56.96±18.99	53
	Memur	8.25±4.81	6	8.42±4.05	7	13.21±5.85	11.5	16.13±8.46	14	19.75±6.76	21,5	59.79±27.02	53
	İşçi	7.5±3.86	6	9.38±3.89	9	12.04±5.81	11.5	13.96±6.71	11.5	20.21±6.47	21,5	56.21±23.1	53
	Serbest meslek	7.71±4.03	7	7.92±4.05	7.5	11.88±6.13	12	13.88±7.05	12.5	18.33±7.13	19	55.13±24.78	56.5
KW		0.926		2.965		0.940		1.061		1.064		0.103	
p		0.819		0.397		0.816		0.787		0.786		0.992	
(ε²)		0.002	0.000	0.007	0.000	0.002	0.000	0.003	0.000	0.003	0.000	0.000	
Baba mesleği	Çalışmıyor	8.48±3.46	8	10.22±4.35	9	14.07±5.64	15	15.96±7.15	14	17.59±6.07	18	64.85±23.21	66
	Memur	7.53±3.46	6	8.01±3.1	7	12.53±4.79	11.5	14.43±6.39	12	21.32±5.12	22	55.85±19.08	52.5
	İşçi	7.53±3.04	6	8.43±3.16	8	12.1±4.63	11	14.96±6.8	12	20.06±5.36	20	57.97±19.06	52
	Serbest	7.1±3.44	6	8.36±3.82	7	11.99±5.15	11	13.79±6.56	11	19.32±6.11	21	55.81±20.69	51

		Şiddetli ret		Gizli ret		Gerçekçi olmayan beklentiler		Aşağılama		Kabul/saygı		Toplam	
		$\bar{X} \pm SS$	M	$\bar{X} \pm SS$	M	$\bar{X} \pm SS$	M	$\bar{X} \pm SS$	M	$\bar{X} \pm SS$	M	$\bar{X} \pm SS$	M
Bağımsız değişkenler													
meslek													
KW		8.059		7.946		4.971		3.546		12.186		5.911	
P		0.045*		0.047*		0.174		0.315		0.007*		0.116	
(ε ²)		0.020		0.019		0.012		0.009		0.030		0.014	
Önemli fark (Dunn-Bonferroni çoklu karşılaştırma testi)		Çalışmıyor > Serbest meslek		Çalışmıyor > Memur						Memur > Çalışmıyor Memur > Serbest meslek			
Ailenin ortalama aylık geliri	2500-3000 TL	7.3±3.65	6	8.66±3.93	8	12.06±5.29	12	14.03±6.93	12	19.07±6.41	20	56.4±21.09	55
	3001-4500 TL	7.47±3.28	6	8.47±3.85	7	12.52±5.06	12	14.27±6.44	12	18.83±6.28	19	58.08±20.37	55.5
	4501-6500 TL	7.41±3.13	6	8.48±3.27	8	12.43±4.87	12	15.17±6.93	12	20.33±5.36	21	57.85±20.07	54
	6500 TL ve üzeri	7.45±3.49	6	8.16±3.33	7	12.15±4.86	11	14.03±6.33	12	20.87±5.09	21	55.65±19.5	49
KW		0.320		1.514		0.690		1.499		7.416		1.898	
p		0.956		0.679		0.875		0.682		0.060		0.594	
(ε ²)		0.001		0.004		0.002		0.004		0.018		0.005	
Yaşanan yerdeki internet imkanı	Evet	7.28±3.34	6	8.26±3.53	7	12.14±5.05	11	14.23±6.59	12	20.1±5.75	21	56.11±20.25	51
	Hayır	8.6±3.3	8	9.71±3.4	9.5	13.71±3.97	13	15.98±6.8	13.5	18.5±5.46	18	64.5±17.07	60.5
U		5391.5		5762		5956.5		6674.500		6246		5508	
z		-3.281		-2.704		-2.418		-1.435		-2.017		-3.031	
p		0.001*		0.007*		0.016*		0.151		0.044*		0.002*	
(r)		-0.162		-0.134		-0.120		-0.071		-0.100		-0.150	
İnternete bağlanılan ortam	Evden	7.21±3.3	6	8.16±3.53	7	12.08±5.06	11	14.09±6.52	12	20.07±5.73	21	55.83±19.89	51
	İnternet kafeden	10.33±3.33	10.5	11.67±3.08	11	14.33±2.73	15.5	16.17±4.88	17	18.83±6.43	17	68.67±15.41	74
	Okuldan	8.75±1.26	9	11.25±2.5	11.5	13±4.55	13.5	15.75±5.38	16	18.75±6.13	21	65±15.12	70
	Cep	7.71±3.45	6	8.63±3.48	8	12.76±4.81	12	14.99±6.92	13	19.73±5.72	20	58.7±20.53	55

		Şiddetli ret		Gizli ret		Gerçekçi olmayan beklentiler		Aşağılama		Kabul/saygı		Toplam	
		$\bar{X} \pm SS$	M	$\bar{X} \pm SS$	M	$\bar{X} \pm SS$	M	$\bar{X} \pm SS$	M	$\bar{X} \pm SS$	M	$\bar{X} \pm SS$	M
Bağımsız değişkenler													
	telefonundan												
	Diğer	8.4±4.39	7	11.4±3.29	12	12.6±5.59	11	16.8±9.23	13	19±7.35	18	65.2±26.76	59
KW		11.010		15.138		4.710		3.514		0.898		6.272	
p		0.026*		0.004*		0.318		0.476		0.925		0.180	
(ε ²)		0.027		0.037		0.012		0.009		0.002		0.015	
Önemli fark (Dunn-Bonferroni çoklu karşılaştırma testi)													
İnternette geçirilen zaman	1 saatten az	7.83±3.16	6.5	8.37±2.72	8	11.87±3.38	12	14.1±5.45	12.5	20.4±4.67	21	56.77±13.85	54.5
	1-2 saat	7±3.23	6	8.11±3.49	8	12.03±5.17	11	13.43±6.44	11	20.14±6.4	21	54.11±20.78	50.5
	3-5 saat	7.18±2.98	6	8.25±3.45	7	12.33±4.68	11	14.52±6.2	12	20.12±5.2	20.5	57.1±18.68	51
	6 saatten fazla	8.51±4.15	8	9.27±4	9	12.88±5.72	12	15.95±7.94	14	19±6.04	20	61.7±23.16	59
KW		9.486		6.180		0.696		5.069		3.174		5.945	
p		0.023*		0.103		0.874		0.167		0.366		0.114	
(ε ²)		0.023		0.015		0.002		0.012		0.008		0.015	
Önemli fark (Dunn-Bonferroni çoklu karşılaştırma testi)		6 saatten fazla > 3-5 saat											
İnternet kullanım amacı	Ödev hazırlamak	7.7±3.39	7	8.8±3.61	8	12.52±4.54	12	14.87±7.12	12.5	18.7±5.94	18.5	59.43±20.26	57
	Film- mp3 müzik indirmek	7.24±3.76	6	8.43±4.41	7.5	11.83±5.59	11	13.26±7.35	11	18.98±7.17	20.5	54.79±23.45	51
	İnternette gezinti yapmak	7.27±3.36	6	8.24±3.31	7	12.47±5.04	11.5	14.42±6.57	12	21.01±5	22	56.06±19.56	50.5
	Sohbet etmek	7.18±2.62	6	8.62±3.42	8	12.25±4.79	11	14.16±5.9	12	19.9±4.94	21	57.31±17.69	52
	Oyun oynama	6.88±2.65	6	8.09±3.41	8	12.73±5.38	13	13.03±4.69	12	19.73±6.04	21	54.94±18.35	50
	Sosyal paylaşım ağlarına	7.99±3.75	6	8.45±3.37	7.5	12.27±4.79	11	15.52±6.86	13.5	19.97±5.81	20	58.88±20.57	55.5

		Şiddetli ret		Gizli ret		Gerçekçi olmayan beklentiler		Aşağılama		Kabul/saygı		Toplam	
		$\bar{X} \pm SS$	M	$\bar{X} \pm SS$	M	$\bar{X} \pm SS$	M	$\bar{X} \pm SS$	M	$\bar{X} \pm SS$	M	$\bar{X} \pm SS$	M
Bağımsız değişkenler													
bağlanmak													
	Diğer	6.85±3.13	5	7.77±3.32	7	11.69±4.84	10	14.54±7.43	11	20.23±5.17	20	55.62±21.4	45
KW		4.304		2.212		1.519		4.711		5.667		3.260	
p		0.636		0.899		0.958		0.581		0.462		0.776	
(ε²)		0.011		0.005		0.004		0.012		0.014		0.008	

*p< 0.05

Min-Maks: Minimum-Maksimum; $\bar{x} \pm SS$: Ortalama $\pm$ Standart Sapma; M=Medyan

U: Mann Whitney U testi; KW: Kruskal Wallis H testi; r: Etki büyüklüğü değeri; ϵ^2 : Epsilon kare etki büyüklüğü değeri; p: önemlilik düzeyi

Tablo 4.5'te ergenlerin Algılanan Duygusal İstismar Ölçeğinin Baba formundan aldıkları puanların sosyo-demografik özellikler açısından karşılaştırılmasına ilişkin Mann Whitney U ve Kruskal Wallis analiz sonuçları verilmiştir. Buna göre ergenlerin yaşlarına göre babalarından algıladıkları duygusal istismar düzeyleri incelendiğinde, 13-15 yaş grubu ve 16-18 yaş grubu ergenlerin Algılanan Duygusal İstismar Ölçeğinin Baba formunun Şiddetli ret [U=16940.5; $p > 0.05$], Gizli ret [U=16805.50; $p > 0.05$], Gerçekçi olmayan beklentiler [U=16435.50; $p > 0.05$], Aşağılama [U=17048.00; $p > 0.05$], [U=15731.50; $p > 0.05$] alt boyutları ve ölçeğin toplamından [U=18047; $p > 0.05$] aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak önemli bir fark saptanmamıştır. Buradan hareketle iki yaş grubundan ergenlerin de babalarından algıladıkları duygusal istismar düzeylerinin benzer olduğu söylenebilir.

Ergenlerin cinsiyetlerine göre babalarından algıladıkları duygusal istismar düzeyleri incelendiğinde, kız ve erkek ergenlerin Algılanan Duygusal İstismar Ölçeğinin Baba formunun Şiddetli ret [U=19591; $p > 0.05$], Gerçekçi olmayan beklentiler [U=18146; $p > 0.05$], Aşağılama [U=19140.5; $p > 0.05$], Kabul/Saygı [U=17630; $p > 0.05$] alt boyutları ve ölçeğin toplamından [U=18047; $p > 0.05$] aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak önemli bir fark saptanmamıştır. Buradan hareketle kız ve erkek ergenlerin ölçeğin geneli ve bu alt boyutları için babalarından algıladıkları duygusal istismar düzeylerinin benzer olduğu söylenebilir. Diğer taraftan kız ergenlerin ölçeğin Gizli Ret alt boyutu açısından babalarından algıladıkları duygusal istismar düzeyinin ($\bar{X}=8.68 \pm 3.61$; $M=8$), erkek ergenlere göre ($\bar{X}=7.96 \pm 3.38$; $M=7$) istatistiksel olarak önemli düzeyde daha yüksek olduğu görülmüştür [U=16983; $p < 0.05$]. Ancak hesaplanan küçük etki büyüklüğü değerinden ($r=-0.120$) hareketle bu farkın uygulamada önemli olmadığı söylenebilir.

Ergenlerin yaşadıkları yere göre babalarından algıladıkları duygusal istismar düzeyleri incelendiğinde, farklı bağlamlarda ikamet eden ergenlerin Algılanan Duygusal İstismar Ölçeğinin Baba formunun Şiddetli Ret [KW=2.420; $p > 0.05$], Gizli Ret [KW=2.210; $p > 0.05$], Gerçekçi Olmayan Beklentiler [KW=1.056; $p > 0.05$], Aşağılama [KW=1.299; $p > 0.05$], Kabul/Saygı [KW=3.278; $p > 0.05$] alt boyutları ve ölçeğin toplamından [KW=1.163; $p > 0.05$] aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak önemli bir fark saptanmamıştır. Buradan hareketle farklı ortamlarda yaşanan ergenlerin babalarından algıladıkları duygusal istismar düzeylerinin benzer olduğu söylenebilir.

Ergenlerin anne ve babalarının medeni durumuna göre babalarından algıladıkları duygusal istismar düzeyleri incelendiğinde, ergenlerin Algılanan Duygusal İstismar Ölçeğinin Baba formunun Şiddetli Ret [KW=3.174; $p > 0.05$], Gizli Ret [KW=2.920; $p > 0.05$], Gerçekçi Olmayan Beklentiler [KW=6.239; $p > 0.05$], Aşağılama [KW=4.916; $p > 0.05$] alt boyutları ve ölçeğin toplamından [KW=2.700; $p > 0.05$] aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak önemli bir fark saptanmamıştır. Buradan hareketle anne babasının medeni durumu farklı olan ergenlerin ölçeğin geneli ve bu alt boyutları için babalarından algıladıkları duygusal istismar düzeylerinin benzer olduğu söylenebilir. Diğer taraftan yapılan Kruskal Wallis testi sonucunda anne ve babalarının medeni durumuna göre ergenlerin ölçeğin Kabul/Saygı alt boyutundan aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak önemli bir fark olduğu görülmüştür [KW=15.442; $p < 0.05$]. Hesaplanan küçük etki büyüklüğü değerinden ($\epsilon^2=0.014$) hareketle anne babanın medeni durumunun ergenlerin babalarından algıladıkları duygusal istismar ölçeğinin Kabul/Saygı alt boyutu puanlarına ait varyansın %1.4'ünü açıkladığı söylenebilir. Farkın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla yapılan Dunn-Bonferroni çoklu karşılaştırma testi sonuçlarına göre ebeveylere resmi nikahla evli ergenler ($\bar{X}=20.4 \pm 5.18$; $M=21$), ebeveylere boşanmış ergenlere ($\bar{X}=13.92 \pm 8.86$; $M=15.5$) göre babalarından istatistiksel olarak önemli düzeyde daha fazla saygı ve kabul gördüklerini beyan etmiştir. Ancak hesaplanan küçük etki büyüklüğü değerinden ($\epsilon^2=0.014$) hareketle bu farkın uygulamada önemli olmadığı söylenebilir.

Ergenlerin annelerinin eğitim durumuna göre babalarından algıladıkları duygusal istismar düzeyleri incelendiğinde, ergenlerin Algılanan Duygusal İstismar Ölçeğinin Baba formunun Şiddetli Ret [KW=2.241; $p > 0.05$], Gizli Ret [KW=5.667; $p > 0.05$] ve Aşağılama [KW=7.581; $p > 0.05$] alt boyutları aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak önemli bir fark saptanmamıştır. Buradan hareketle annelerinin eğitim düzeyi farklı olan ergenlerin yukarıda sayılan alt boyutlar itibarıyla babalarından algıladıkları duygusal istismar düzeylerinin benzer olduğu söylenebilir. Diğer taraftan yapılan Kruskal Wallis testi sonucunda annenin eğitim durumuna göre ergenlerin ölçeğin Gerçekçi Olmayan Beklentiler [KW=11.920; $p < 0.05$], Saygı/Kabul [KW=17.399; $p < 0.05$] altboyutları ve genelinden [KW=12.297; $p < 0.05$] aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak önemli farklar olduğu görülmüştür. Farkın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla yapılan Dunn-Bonferroni çoklu karşılaştırma testi sonuçlarına göre annesi önlisans-lisans mezunu ergenler ($\bar{X}=22.44 \pm 4.51$; $M=23$), annesi

ilkokul mezunu ($\bar{X}=19.06\pm5.749$; $M=19$) ergenlere göre babalarından istatistiksel olarak önemli düzeyde daha fazla kabul ve saygı gördüklerini beyan etmiştir. Gerçekçi Olmayan Beklentiler alt boyutu ve ölçeğin geneli için yapılan Dunn-Bonferroni çoklu karşılaştırma testi sonuçlarına göre ise herhangi grup arasında önemli farka rastlanmamıştır. İstatistiksel fark bulunan alt boyutlar ve ölçeğin toplamı için hesaplanan etki büyüklüğü değerlerinin küçük olmasından ($\varepsilon^2_{(\text{Gerçekçi olmayan beklentiler})}=0.029$; $\varepsilon^2_{(\text{Kabul/Saygı})}=0.043$ ve $\varepsilon^2_{(\text{Toplam})}=0.030$) hareketle bu farkların uygulamada önemli olmadığı söylenebilir.

Ergenlerin babalarının eğitim durumuna göre babalarından algıladıkları duygusal istismar düzeyleri incelendiğinde, ergenlerin Algılanan Duygusal İstismar Ölçeğinin Baba formunun Şiddetli Ret [$KW=10.040$; $p> 0.05$] ve Aşağılama [$KW=12.882$; $p> 0.05$] alt boyutlarından aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak önemli bir fark saptanmamıştır. Buradan hareketle babalarının eğitim düzeyi farklı olan ergenlerin ölçeğin bu iki alt boyutu için babalarından algıladıkları duygusal istismar düzeylerinin benzer olduğu söylenebilir. Diğer taraftan yapılan Kruskal Wallis testi sonucunda babanın eğitim durumuna göre ergenlerin ölçeğin Gizli Ret [$KW=13.388$; $p<0.05$], Gerçekçi Olmayan Beklentiler [$KW=12.882$; $p<0.05$], Kabul/Saygı [$KW=28.395$; $p< 0.05$] alt boyutları ve ölçeğin toplamından [$KW=19.460$; $p<0.05$] aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak önemli farklar saptanmıştır. Farkın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla yapılan Dunn-Bonferroni çoklu karşılaştırma testi sonuçlarına göre babası ortaokul mezunu ergenler ($\bar{X}=13.32\pm5.14$; $M=12$), babası lise mezunu ($\bar{X}=11.4\pm4.4$; $M=10$) ergenlere göre babalarından istatistiksel olarak önemli düzeyde daha fazla gerçekçi olmayan beklentilere maruz kaldıklarını beyan etmiştir. Ölçeğin geneli itibariyle de babası ortaokul mezunu ergenler ($\bar{X}=61.29\pm20.77$; $M=59$), babası lise mezunu ($\bar{X}=53.76\pm17.38$; $M=49$) ergenlere göre babalarından istatistiksel olarak önemli düzeyde daha fazla duygusal istismara maruz kaldıklarını beyan etmiştir. Kabul/Saygı alt boyutu için yapılan Dunn-Bonferroni çoklu karşılaştırma testi sonuçlarına göre ise babası lise mezunu ($\bar{X}=20.79\pm5.37$; $M=22$) ya da önlisans-lisans ($\bar{X}=21.68\pm4.77$; $M=22$) mezunu olan ergenler, babası ilköğretim mezunu ($\bar{X}=17.28\pm6.51$; $M=17$) olan ergenlere göre babalarından önemli düzeyde daha fazla saygı ve kabul görmektedir. Benzer şekilde babası önlisans-lisans ($\bar{X}=21.68\pm4.77$; $M=22$) mezunu olan ergenler, babası ortaokul mezunu ($\bar{X}=18.95\pm5.59$; $M=19$) olan ergenlere göre babalarından önemli düzeyde daha fazla saygı ve kabul görmektedir. Gizli Ret alt

boyutu için yapılan Dunn-Bonferroni çoklu karşılaştırma testi sonuçlarına göre ise herhangi grup arasında önemli farka rastlanmamıştır. Genel olarak istatistiksel fark bulunan alt boyutlar ve ölçeğin toplamı için hesaplanan etki büyüklüğü değerlerinin küçük olmasından ($\epsilon^2_{(Gizli\ Ret)}=0.033$; $\epsilon^2_{(Gerçekçi\ olmayan\ beklentiler)}=0.032$; $\epsilon^2_{(Kabul/Saygı)}=0.070$ ve $\epsilon^2_{(Toplam)}=0.048$) hareketle bu farkların uygulamada önemli olmadığı söylenebilir.

Ergenlerin annelerinin mesleğine göre babalarından algıladıkları duygusal istismar düzeyleri incelendiğinde, annesi çalışmayan ya da farklı meslekleri icra eden ergenlerin Algılanan Duygusal İstismar Ölçeğinin Baba formunun Şiddetli Ret [KW=0.926; $p>0.05$], Gizli Ret [KW=2.965; $p>0.05$], Gerçekçi Olmayan Beklentiler [KW=0.940; $p>0.05$], Aşağılama [KW=1.061; $p>0.05$], Kabul/Saygı [KW=1.064; $p>0.05$] alt boyutları ve ölçeğin toplamından [KW=0.103; $p>0.05$] aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak önemli bir fark saptanmamıştır. Buradan hareketle anneleri çalışmayan ya da farklı meslekleri icra eden ergenlerin babalarından algıladıkları duygusal istismar düzeylerinin benzer olduğu söylenebilir.

Ergenlerin babalarının mesleklerine göre babalarından algıladıkları duygusal istismar düzeyleri incelendiğinde, ergenlerin Algılanan Duygusal İstismar Ölçeğinin Baba formunun Gerçekçi Olmayan Beklentiler [KW=4.971; $p>0.05$], Aşağılama [KW=3.546; $p>0.05$] alt boyutlarından ve ölçeğin genelinden [KW=5.911; $p>0.05$] aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak önemli bir fark saptanmamıştır. Buradan hareketle babaları çalışmayan ya da farklı meslekleri icra eden ergenlerin ölçeğin bu iki alt boyutu ve geneli için babalarından algıladıkları duygusal istismar düzeylerinin benzer olduğu söylenebilir. Diğer taraftan yapılan Kruskal Wallis testi sonucunda babanın mesleğine göre ergenlerin ölçeğin Şiddetli Ret [KW=8.059; $p<0.05$], Gizli Ret [KW=7.946; $p<0.05$] ve Kabul/Saygı [KW=12.186; $p<0.05$] alt boyutlarından aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak önemli farklar saptanmıştır. Farkın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla yapılan Dunn-Bonferroni çoklu karşılaştırma testi sonuçlarına göre babası çalışmayan ergenler ($\bar{X}=8.48\pm3.46$; M=8), babası serbest meslek icra eden ($\bar{X}=7.1\pm3.44$; M=6) ergenlere göre babalarından istatistiksel olarak önemli düzeyde daha fazla şiddetli ret gördüklerini beyan etmiştir. Diğer taraftan yine babası çalışmayan ergenler ($\bar{X}=10.22\pm4.35$; M=9), babası memur olan ($\bar{X}=8.01\pm3.1$; M=7) ergenlere göre babalarından istatistiksel olarak önemli düzeyde daha fazla gizli ret gördüklerini beyan etmiştir. Kabul/Saygı alt boyutu için yapılan Dunn-Bonferroni çoklu karşılaştırma testi sonuçlarına göre ise babası memur olan ($\bar{X}=21.32\pm5.12$; M=22)

ergenler, hem babası çalışmayan ($\bar{X}=17.59\pm6.07$; $M=18$) hem de babası serbest meslek icra eden ($\bar{X}=19.32\pm6.11$; $M=21$) ergenlere göre babalarından önemli düzeyde daha fazla saygı ve kabul gördüğünü beyan etmiştir. Ancak genel olarak istatistiksel fark bulunan alt boyutlar için hesaplanan etki büyüklüğü değerlerinin küçük olmasından ($\varepsilon^2_{(\text{Şiddetli Ret})}=0.020$; $\varepsilon^2_{(\text{Gizli Ret})}=0.019$; ve $\varepsilon^2_{(\text{Kabul/Saygı})}=0.030$) hareketle bu farkların uygulamada önemli olmadığı söylenebilir.

Ergenlerin beyan ettikleri ortalama aylık gelir düzeyine göre babalarından algıladıkları duygusal istismar düzeyleri incelendiğinde ise, aileleri farklı gelir düzeyine sahip ergenlerin Algılanan Duygusal İstismar Ölçeğinin Baba formunun Şiddetli Ret [$KW=0.320$; $p>0.05$], Gizli Ret [$KW=1.514$; $p>0.05$], Gerçekçi Olmayan Beklentiler [$KW=0.690$; $p>0.05$], Aşağılama [$KW=1.499$; $p>0.05$], Kabul/Saygı [$KW=7.416$; $p>0.05$] alt boyutları ve ölçeğin toplamından [$KW=1.898$; $p>0.05$] aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak önemli bir fark saptanmamıştır. Buradan hareketle ortalama aylık gelir düzeyi farklı olan ergenlerin babalarından algıladıkları duygusal istismar düzeylerinin benzer olduğu söylenebilir.

Ergenlerin yaşadıkları yerde internete erişim imkanlarının olup olmamasına göre babalarından algıladıkları duygusal istismar düzeyleri incelendiğinde, bu imkanı olan ve olmayan ergenlerin Algılanan Duygusal İstismar Ölçeğinin Baba formunun Şiddetli Ret [$U=5391.5$; $p<0.05$], Gizli Ret [$U=5762$; $p<0.05$], Gerçekçi Olmayan Beklentiler [$U=5956.5$; $p<0.05$], Kabul/Saygı [$U=6246$; $p<0.05$] alt boyutları ve ölçeğin toplamından [$U=5508$; $p<0.05$] aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak önemli farklar saptanmıştır. Buna göre yaşadığı ortamda internet imkanı olmayan ergenlerin babalarından algıladıkları şiddetli ret, gizli ret gerçekçi olmayan beklentiler ve genel duygusal istismar düzeyi internet imkanı olan ergenlere göre istatistiksel olarak önemli düzeyde daha yüksek bulunmuştur. Saygı/Kabul alt boyutunda ise yaşadığı yerde internet imkanına sahip olan ergenler babalarından daha fazla saygı/kabul görmektedir. Ancak hesaplanan küçük etki büyüklüğü değerlerinden ($r_{(\text{Şiddetli ret})}=-0.162$; $r_{(\text{Gizli ret})}=-0.134$; $r_{(\text{Gerçekçi olmayan beklentiler})}=-0.120$; $r_{(\text{Kabul/saygı})}=-0.100$ ve $r_{(\text{Genel})}=-0.150$) hareketle bu farkın uygulamada önemli olmadığı söylenebilir. Diğer taraftan yaşadığı yerde internet imkanı olan ve olmayan ergenlerin ölçeğin Aşağılama alt boyutu açısından babalarından algıladıkları duygusal istismar düzeyleri arasında istatistiksel olarak önemli düzeyde bir fark olmadığı görülmüştür [$U=-1.435$; $p>0.05$]. Ancak hesaplanan küçük etki

büyüklüğü değerinden ($r=-0.121$) hareketle bu farkın uygulamada önemli olmadığı söylenebilir.

Ergenlerin internete bağlandıkları ortama göre babalarından algıladıkları duygusal istismar düzeyleri incelendiğinde, internete farklı ortamlardan bağlanan ergenlerin Algılanan Duygusal İstismar Ölçeğinin Baba formunun Gerçekçi Olmayan Beklentiler [$KW=4.710$; $p> 0.05$], Aşağılama [$KW=3.514$; $p> 0.05$], Kabul/Saygı [$KW=0.898$; $p> 0.05$] alt boyutları ve ölçeğin toplamından [$KW=6.272$; $p> 0.05$] aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak önemli bir fark saptanmamıştır. Buradan hareketle internete farklı ortamlardan bağlanan ergenlerin bu alt boyutlar ve ölçeğin geneli itibariyle babalarından algıladıkları duygusal istismar düzeylerinin benzer olduğu söylenebilir. Diğer taraftan yapılan Kruskal Wallis testi sonucunda ergenlerin ölçeğin Şiddetli Ret [$KW=11.010$; $p< 0.05$] ve Gizli Ret [$KW=15.138$; $p< 0.05$] alt boyutlarından aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak önemli farklar saptanmıştır. Yapılan etki büyüklüğü analizinde bu farkın etki değerinin küçük olduğu ($\epsilon^2_{(\text{Şiddetli Ret})}=0.027$ ve $\epsilon^2_{(\text{Gizli Ret})}=0.037$) görülmüş; farkın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla yapılan Dunn-Bonferroni çoklu karşılaştırma testi sonuçlarına göre de herhangi grup çifti arasında önemli fark saptanmamıştır.

Ergenlerin günlük internette geçirdikleri zaman değişkenine göre babalarından algıladıkları duygusal istismar düzeyleri incelendiğinde, internete farklı uzunluklarda zaman geçiren ergenlerin Algılanan Duygusal İstismar Ölçeğinin Baba formunun Gizli Ret [$KW=6.180$; $p> 0.05$], Gerçekçi Olmayan Beklentiler [$KW=0.696$; $p> 0.05$], Aşağılama [$KW=5.069$; $p> 0.05$], Kabul/Saygı [$KW=3.174$; $p> 0.05$] alt boyutları ve ölçeğin toplamından [$KW=5.945$; $p> 0.05$] aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak önemli bir fark saptanmamıştır. Buradan hareketle internette farklı uzunluklarda zaman geçiren ergenlerin bu ölçeğin bu alt boyutları ve geneli itibariyle babalarından algıladıkları duygusal istismar düzeylerinin benzer olduğu söylenebilir. Diğer taraftan yapılan Kruskal Wallis testi sonucunda ergenlerin ölçeğin Şiddetli Ret [$KW=9.486$; $p< 0.05$] alt boyutundan aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak önemli farklar saptanmıştır. Farkın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla yapılan Dunn-Bonferroni çoklu karşılaştırma testi sonuçlarına göre internette günlük ortalama 6 saat ve daha fazla zaman geçiren ergenler ($\bar{X}=8.51\pm4.15$; $M=8$), günlük ortalama 3-5 saat geçiren ergenlere ($\bar{X}=7.18\pm2.98$; $M=6$) göre babalarından istatistiksel olarak önemli düzeyde daha fazla şiddetli ret gördüklerini beyan etmiştir. Ancak hesaplanan

küçük etki büyüklüğü değerinden ($\epsilon^2=0.023$) hareketle bu farkın uygulamada önemli olmadığı söylenebilir.

Ergenlerin öncelikli internet kullanım amaçlarına göre babalarından algıladıkları duygusal istismar düzeyleri incelendiğinde, internet öncelikli olarak farklı amaçlarla kullanan ergenlerin Algılanan Duygusal İstismar Ölçeğinin Baba formunun Şiddetli Ret [KW=4.304; $p> 0.05$], Gizli Ret [KW=2.212; $p> 0.05$], Gerçekçi Olmayan Beklentiler [KW=1.519; $p> 0.05$], Aşağılama [KW=4.711; $p> 0.05$], Kabul/Saygı [KW=5.667; $p> 0.05$] alt boyutları ve ölçeğin toplamından [KW=3.260; $p> 0.05$] aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak önemli bir fark saptanmamıştır. Buradan hareketle internet farklı amaçlarla kullanan ergenlerin babalarından algıladıkları duygusal istismar düzeylerinin benzer olduğu söylenebilir.

Tablo 4.6. Algılanan Duygusal İstismar Ölçeğinin (ADIÖ) anne ve baba formundan alınan puanlar ile Sosyal Medya Bağımlılığı (SMBÖ) puan ortalamaları arasındaki ilişki (S=406)

Algılanan Duygusal İstismar		Sosyal Medya Bağımlılığı
Şiddetli Ret (Anne)	r	-.202*
	p	0.000
Gizli Ret (Anne)	r	-.217*
	p	0.000
Gerçekçi Olmayan Beklentiler (Anne)	r	-.249*
	p	0.000
Aşağılama (Anne)	r	-.264*
	p	0.000
Kabul/Saygı (Anne)	r	.187*
	p	0.000
Duygusal İstismar Toplam (Anne)	r	-.285*
	p	0.000
Şiddetli Ret (Baba)	r	-.151*
	p	0.002
Gizli Ret (Baba)	r	-.186*
	p	0.000
Gerçekçi Olmayan Beklentiler (Baba)	r	-.198*
	p	0.000
Aşağılama (Baba)	r	-.192*
	p	0.000
Kabul/Saygı (Baba)	r	.206*
	p	0.000

Duygusal İstismar Toplam (Baba)	r	-.224*
	p	0.000

*p< 0.05

Tablo 4.6’da araştırmaya katılan ve her iki ebeveyni de sağ olan ergenlerin Algılanan Duygusal İstismar Ölçeğinin (ADİÖ) anne ve baba formundan aldıkları puanlar ile Sosyal Medya Bağımlılığı ölçeğinden aldıkları puanları arasında ilişkiyi hesaplamak için yapılan Spearman Brown korelasyon analizi korelasyon analizi sonuçları verilmiştir. Buna göre sosyal medya bağımlılığı ile anneden algılanan Şiddetli Ret ($r=-.202$), Gizli Ret ($r=-.217$), Gerçekçi Olmayan Beklentiler ($r=-.249$), Aşağılama ($r=-.264$) alt boyutları ve toplam duygusal istismar puanları ($r=-.285$) arasında negatif yönde, Kabul/Saygı alt boyutu ($r= .187$) ile ise pozitif yönde düşük düzeyde istatistiksel olarak önemli ($p< 0.05$) ilişkiler saptanmıştır. Benzer şekilde sosyal medya bağımlılığı ile babadan algılanan Şiddetli Ret ($r=-.151$), Gizli Ret ($r=-.186$), Gerçekçi Olmayan Beklentiler ($r=-.198$), Aşağılama ($r=-.192$) alt boyutları ve toplam duygusal istismar puanları ($r=-.224$) arasında negatif yönde, Kabul/Saygı alt boyutu ($r= .206$) ile ise pozitif yönde düşük düzeyde istatistiksel olarak önemli ($p< 0.05$) ilişkiler saptanmıştır. Negatif yönde ilişkiler için istismar arttıkça sosyal medya bağımlılığı azalıyor, istismar azaldıkça sosyal medya bağımlılığı artıyor, pozitif korelasyon için saygı/kabul arttıkça bağımlılık artıyor denilebilmektedir.

5. TARTIŞMA

Ergenlerin ebeveynleri tarafından maruz kaldığı duygusal istismar ile sosyal medya bağımlılığı arasındaki ilişkinin incelenmesi amacıyla yapılan bu araştırmadan elde edilen bulgular literatür bilgisi doğrultusunda değerlendirilmiştir.

Araştırmaya katılan katılımcıların sosyal medya bağımlılığı ölçeğinden aldıkları puanların ortalaması ve standart sapması 5.68 ± 2.40 ve medyanı 6 olarak bulunmuştur (tablo 4.2). Hesaplanan bu değerin ölçek için kesme noktası olan 5 puanın üzerinde olduğu görülmüştür (112). Bu durum araştırmaya katılan ergenlerinin çoğunluğunun sosyal medya bağımlılık düzeyinin eşik değerinin üstünde olduğunu göstermektedir.

Mardin il Milli eğitim müdürlüğüne bağlı beş liseden rastgele seçilen 599 öğrenciye sosyal medya bağımlılık ölçeği uygulanmıştır ve ölçekten aldıkları toplam puanın ortalaması ve standart sapması 6.21 ± 2.50 olduğu görülmüştür. Toplam puanın kesme puanının üzerinde olması 599 ergenin sosyal medya bağımlılık düzeyinin eşik değerinin üzerinde olduğunu ve bu yönüyle bu araştırma ile benzerlik gösterdiği görülmektedir (112, 28).

Başka bir çalışmada 200 ergene sosyal medya bağımlılık ölçeği uygulanmıştır. Sosyal medya bağımlılık ölçeğinden aldıkları toplam puan ve standart sapması 4.25 ± 1.74 olduğu görülmektedir. Yapılan çalışmaya katılan ergenlerin sosyal medya bağımlılık ölçeğinden aldıkları toplam puan kesme puanı olan 5 puanının altında kalmıştır ve ergenlerin sosyal medya bağımlılık düzeylerinin buna bağlı olarak eşik değerinin altında kaldığı söylenebilir (112, 115).

Sosyal medya bağımlılık ölçeğinin kullanıldığı başka bir çalışmada ölçek 132 ergen üzerinde uygulanmıştır. Ölçeğe verdikleri toplam puanın ortalama ve standart sapması 2.20 ± 2.07 olduğu görülmüştür. Yaptığımız ve tartışma bölümünde incelediğimiz tüm çalışmalar arasında sosyal medya bağımlılık düzeyi en alt seviye de olan çalışma grubu olduğu görülmektedir. Ölçekten alınan toplam puan kesme puanının altında kaldığı için sosyal medya bağımlılık düzeyleri eşik değerinin fazlasıyla altında kalmıştır denilebilmektedir (112, 116). Bu farkın çalışılan örneklem grubunun kültür farklılığı gibi değişkenlerden kaynaklandığı düşünülebilmektedir.

Araştırmaya katılan 428 katılımcıdan annesi sağ olan 422 ergenin Duygusal İstismar Ölçeğinin Anne formuna verdikleri puanların ortalama ve standart sapması 57.85 ± 19.14 ve medyanı 53.5 bulunmuştur. Ölçeğin alt boyutlarından aldıkları puanların ortalama ve standart sapmaları ile medyan değerleri ise Şiddetli Ret boyutu için 7.39 ± 3.25 ; Gizli Ret boyutu için 8.43 ± 3.38 ; Gerçekçi Olmayan Beklentiler boyutu için 13.23 ± 4.8 ; Aşağılama boyutu için 14.93 ± 6.55 ve Kabul/Saygı boyutu için 21.03 ± 5.28 olarak hesaplanmıştır. Araştırmaya katılan 428 katılımcıdan babası sağ olan 409 ergenin Duygusal İstismar Ölçeğinin Baba formuna verdikleri puanların ortalama ve standart sapması 56.98 ± 20.09 ve medyanı 53 bulunmuştur. Ölçeğin alt boyutlarından aldıkları puanların ortalama ve standart sapmaları ile medyan değerleri ise Şiddetli Ret boyutu için 7.42 ± 3.36 ; Gizli Ret boyutu için 8.41 ± 3.54 ; Gerçekçi Olmayan Beklentiler boyutu için 12.3 ± 4.97 ; Aşağılama boyutu için 14.41 ± 6.62 ve Kabul/Saygı boyutu için 19.93 ± 5.73 olarak hesaplanmıştır (Tablo 4.2).

Özyurt tarafından Türkiye’de 1254 ergen üzerinde yapılan başka bir çalışmada algılanan duygusal istismar ölçeği kullanılmış ve anne formuna verdikleri puanların ortalama ve standart sapması 62.67 ± 1.40 olarak bulunduğu görülmüştür. Ölçeğin alt boyutlarından aldıkları puanların ortalama ve standart sapmaları ise Şiddetli Ret boyutu için 6.78 ± 2.78 ; Gizli Ret boyutu için 7.97 ± 2.94 ; Gerçekçi Olmayan Beklentiler boyutu için 12.43 ± 4.35 ; Aşağılama boyutu için 13.69 ± 6.10 ve Kabul/Saygı boyutu için 21.80 ± 5.13 olduğu görülmektedir. 1254 ergen üzerinde yapılan bu çalışmada ergenlerin anneleri tarafından maruz kaldığı duygusal istismar toplam puanına bakıldığında istismara maruz kalma düzeyi bu araştırmaya nazaran daha yüksektir. Alt boyutlarını karşılaştıracak olursak tüm alt boyutlarında duygusal istismar düzeyi bizim yaptığımız çalışmaya nazaran daha düşük olduğu görülmektedir (117). Bu düşüklüğün yapılan çalışmalar arasında ki zaman farkı, örneklem grubunun farklı şehir kültürlerine ait olması olması sebep olabilmektedir.

Ergen bireyler üzerinde algılanan duygusal istismar ölçeğinde baba formuna verdikleri puanların ortalama ve standart sapması 61.54 ± 11.75 olarak bulunduğu görülmektedir. Ölçeğin alt boyutlarından aldıkları puanların ortalama ve standart sapmaları ise Şiddetli Ret boyutu için 7.06 ± 2.92 ; Gizli Ret boyutu için 8.33 ± 3.06 ; Gerçekçi Olmayan Beklentiler boyutu için 12.12 ± 4.28 ; Aşağılama boyutu için 13.68 ± 6.26 ve Kabul/Saygı boyutu için 20.35 ± 5.48 olduğu görülmektedir. Baba formuna verdikleri toplam puana bakacak olursak aldıkları toplam puan ortalamasının

araştırmamızdan daha yüksek olduğu ve dolayısıyla duygusal istismara maruz kalma düzeylerinin de daha yüksek olduğu söylenebilmektedir. Alt boyutlardan alınan toplam puan ortalamasını karşılaştıracak olursak kabul saygı boyutunda yapılan araştırmaya göre kısmen daha fazla puan alındığını, diğer boyutlarda ise araştırmadan alınan puanların daha yüksek olduğu görülmektedir. Ancak iki çalışmadan alınan toplam puan ortalamalarının çok yakın olduğu, sayısal anlamda küçük farklar olduğunu söylemek mümkündür (117).

Altunten tarafından 365 katılımcıya algılanan duygusal istismar ölçeği uygulanmıştır ve katılımcıların anne formuna verdiği puanların toplamının ortalama ve standart sapması 53.58 ± 14.64 olduğu görülmüştür. Ölçeğin beş alt boyutundan aldıkları puanların ortalama standart sapmaları ise Şiddetli Ret boyutu için 5.81 ± 2.61 ; Gizli Ret boyutu için 8.04 ± 3.02 ; Gerçekçi Olmayan Beklentiler boyutu için 12.25 ± 4.17 ; Aşağılama boyutu için 15.16 ± 5.37 ve Kabul/Saygı boyutu için 12.31 ± 4.99 olduğu görülmektedir. Anne formuna verilen toplam puanların ortalamasını yapılan araştırma ile karşılaştıracak olursak alınan puanın daha düşük olduğu ve bu çalışmaya katılan ergen bireylerin anneleri tarafından maruz kaldığı duygusal istismar düzeyinin daha düşük olduğu söylenebilmektedir. Alt boyutlardan alınan toplam puanların ortalamasında kabul/saygı boyutundan alınan puan dışında tüm alt boyutlarda araştırmamıza nazaran önemli ölçüde puanların düşük olduğu ve şiddetli ret, gizli ret, gerçekçi olmayan beklentiler, aşağılama boyutlarında anneleri tarafından duygusal istismara maruz kalma düzeylerinin daha düşük olduğu söylenebilmektedir (118).

Çalışmada baba formuna verdikleri puanların ortalama ve standart sapması 54.61 ± 15.68 olarak bulunduğu görülmektedir. Ölçeğin alt boyutlarından aldıkları puanların ortalama ve standart sapmaları ise Şiddetli Ret boyutu için 6.06 ± 2.83 ; Gizli Ret boyutu için 8.22 ± 3.19 ; Gerçekçi Olmayan Beklentiler boyutu için 11.85 ± 4.29 ; Aşağılama boyutu için 15.28 ± 5.82 ve Kabul/Saygı boyutu için 13.20 ± 5.01 olarak sonuç aldığı görülmektedir. Baba formuna verilen toplam puan ortalamasının araştırmamıza nazaran daha düşük olduğu söylenebilmektedir. Alt boyutlardan alınan toplam puan ortalamasını yapılan araştırma ile karşılaştıracak olursak şiddetli ret, gizli ret, gerçekçi olmayan beklentiler konusunda çalışma da ki ergen bireylerin maruz kaldığı duygusal istismar puanının daha düşük olduğu görülürken, aşağılama ve kabul saygı boyutunda daha yüksek olduğu söylenebilmektedir (118).

Can tarafından İstanbul ilinde liselerde okuyan 579 ergen üzerinde algılanan duygusal istismar ölçeği uygulanmıştır ve anne formuna verdikleri puanların ortalama ve standart sapması 52.34 ± 14.79 olduğu görülmüştür. Forma verilen puanların toplamının ortalaması çalışmamızdan daha düşük olduğu için anneleri tarafından daha düşük düzeyde duysal istismara maruz kaldıkları söylenebilmektedir. Bu çalışmada ölçeğin alt beş boyutu ile çalışmak yerine veriler toplam puanları ile değerlendirmeye alınmıştır. Baba formuna verdikleri puanların ortalama ve standart sapması ise 52.83 ± 14.43 olarak bulunduğu görülmektedir ve araştırmamıza nispeten babaları tarafından da daha düşük düzeyde duygusal istismara maruz kalmaktadırlar denilebilmektedir (119).

Çalışma kapsamına alınan ergenlerden toplanan yaş, cinsiyet, yaşanılan yer, anne ve babanın sağ/ölü olma durumu, anne ve babanın medeni durumu, anne eğitim düzeyi, baba eğitim düzeyi, ailenin aylık ortalama geliri, yaşanılan yerde internet imkânı, internete bağlanılan ortam, internetin öncelikli olarak hangi amaçla kullanıldığı öğeleri sosyal medya bağımlılığı için anlamsız olarak bulunurken; internette geçirilen süreye göre önemli bir fark olduğu görülmektedir. Bulgulara göre internette günde ortalama 6 saatten fazla zaman geçiren ergenlerin sosyal medya bağımlılık düzeylerinin, internette daha az zaman geçirdiğini beyan eden diğer tüm gruplara göre önemli düzeyde daha yüksek olduğu görülmektedir. Ayrıca internette günlük ortalama 1-2 saat geçiren ergenlerin bağımlılık düzeylerinin de günlük 3-5 saat zaman geçirenlere göre önemli düzede daha yüksek olduğu bulunmuştur (Tablo 4.3).

İlgili literatürü incelendiğinde ülkemizde yapılan bir araştırmaya göre ergenlerin sosyal medya bağımlılık düzeyi ile sosyo-demografik özellikleri karşılaştırıldığında baba eğitim düzeyi ile sosyal medya bağımlılığı ölçeğine verilen toplam puan arasında istatistiksel olarak önemli fark bulunduğu görülmüştür. Bu farkın eğitim düzeyi lisans ve üzeri olanlardan kaynaklı olduğu tespit edildiği görülmektedir. Aynı çalışmada Anne mesleği, Gelir düzeyini algılama durumu ile sosyal medya bağımlılığı arasında istatistiksel anlamda önemli bir fark bulunduğu görülmektedir. Farkın annesi serbest çalışanlardan ve gelir durumu kötü olanlardan kaynaklandığının saptandığı görülmüştür (28).

Yapılan başka bir çalışmaya göre ergen bireylerin sosyal medya bağımlılık düzeylerinin günlük internette geçirdiği ortalama süre ile arasında istatistiksel anlamda önemli bir fark bulunduğu görülmektedir. Çalışma bulgularına göre günlük sosyal

medya kullanma süreleri arttıkça sosyal medya bağımlılığı puanlarının da arttığı görülmüştür (116). Yapılan başka bir çalışmada ise ergen bireylerin sosyal medya bağımlılık düzeyleri ile cinsiyetleri arasında önemli bir fark olduğu ve bu farkın kız grubundan kaynaklandığı belirtilmiştir. Aynı çalışmada aile gelir durumu değişkeni ile sosyal medya bağımlılık düzeyi arasında önemli bir fark bulunmuştur, yapılan ileri analizler sonucunda bu fark aile gelir durumu iyi olan grubun, aile gelir durumu çok kötü olan gruptan daha fazla puan aldığı kaynakladığı görülmüştür (115).

Araştırma kapsamında olan örneklem grubundan toplanan yaş, cinsiyet, yaşanılan yer, anne babanın sağ/ölü olma durumu, anne mesleği, baba mesleği, ailenin aylık ortalama geliri, yaşadıkları yerde internet imkanı, internete bağlandıkları ortam, internette geçirdikleri ortalama zaman, interneti öncelikli olarak hangi amaçla kullandıkları ile ergenlerin anneleri tarafından algıladıkları duygusal istismar düzeyi ve alt grupları için anlamsız bulunmuştur. Ergenlerin anne ve babalarının medeni durumuna göre algıladıkları duygusal istismar düzeyi incelendiğinde algılanan duygusal istismar düzeyi anne formunun şiddetli ret, gerçekçi olmayan beklentiler, aşağılama, kabul saygı alt boyutları ve ölçeğin toplamından aldıkları puanlar ile arasında önemli bir ilişki bulunamamıştır. Bunun dışında Gizli ret alt boyutundan aldıkları toplam puan ile aralarında önemli bir fark olduğu görülmüştür. Farkın ebeveynleri boşanmış ve yeniden evlenmiş ergenler, ebeveynleri boşanmış ergenlere göre annelerinden istatistiksel olarak önemli oranda daha fazla gizli ret algıladıklarını beyan etmişlerdir ancak bu fark küçük etki büyüklüğü değerine sahiptir (Tablo 4.4, Tablo 4.5).

Ergenlerin annelerinin eğitim durumuna göre algıladıkları duygusal istismar düzeyi anne formunun şiddetli ret, gizli ret, gerçekçi olmayan beklentiler, aşağılama alt boyutları ve ölçeğin tamamından aldıkları puan ile önemli bir ilişki saptanamamıştır. Analizler sonucuna göre saygı/kabul alt boyutu ile aralarında önemli bir fark olduğu görülmüştür. Yapılan analizlerin sonuçlarına göre annesi önlisans-lisans mezunu ergenler hem anneleri ilkokul mezunu hem de ortaokul mezunu ergenlere göre annelerinden istatistiksel olarak önemli düzeyde daha fazla saygı ve kabul gördüklerini beyan ettikleri görülmüştür (Tablo 4.4, Tablo 4.5).

Yapılan başka bir çalışmada ise anneden algılanan gizli red ve aşağılama boyutunda kız ergenler daha fazla duygusal istismara maruz kalırken; şiddetli red, gerçekçi olmayan beklentiler ve kabul saygı boyutunda ise erkek ergenlerin daha fazla duygusal istismara maruz kaldığı görülmektedir. Babaları tarafından algıladıkları

duygusal istismar da ise gizli red alt boyutu dışında tüm alt boyutlarda erkek ergenler kız ergenlere nazaran daha fazla duygusal istismara maruz kalmaktadır. Aynı çalışma da anneleri ve babaları tarafından algılanan duygusal istismar da anneleri ve babaları ölen bireylerin boşanmış ve birlikte yaşayanlara nazaran daha az duygusal istimara maruz kaldıkları görülmektedir. Çalışma da algılanan duygusal istismarın gelir düzeyi ile bağlantısına bakacak olursak anne ve babadan algılanan duygusal istismar ile gelir düzeyi, anne ve baba eğitim düzeyi negatif yönlü ilişkilidir. Gelir düzeyi ve ebeveynlerin eğitim düzeyi arttıkça algılanan duygusal istismar oranı azalmaktadır (118).

Can tarafından yapılan ve algılanan duygusal istimsar ölçeğinin kullanıldığı çalışmada, anneden algılanan duygusal istismarın cinsiyete göre farklılaştığı ve kız ergenlerin erkek ergenlere nazaran daha fazla duygusal istismara maruz kaldığı görülmüştür. 15-16 yaş grubunun 17-18 ve 19-20 yaş grubuna göre, anne/baba vefat edenlerin sağ-birlikte olan ve sağ-ayrı olan gruba göre anneleri tarafından daha fazla duygusal istismara maruz kaldığı görülmektedir. Anneleri okur-yazar olmayan grubun anneleri tarafından daha fazla duygusal istismara maruz kaldığı, babalarının ise eğitim düzeyi arttıkça anneleri tarafından duygusal istismara maruz kalma düzeylerinin azaldığı görülmüştür. Aynı çalışmada ilk çocuk olanların anneleri tarafından daha fazla duygusal istismara maruz kaldığı ve ekonomik düzeyin düştükçe anneleri tarafından maruz kalınan duygusal istismar düzeyinin arttığı görülmüştür. Babaları tarafından ise erkek çocuklarının, 15-16 yaş grubunun, anne ve babası sağ-birlikte olanların babaları tarafından daha fazla duygusal istismara maruz kaldığı görülmektedir. Babası ilköğretim mezunu olanların ve son çocuk olanların babaları tarafından duygusal istismara maruz kalma düzeylerinin diğer gruplara nazaran daha yüksek olduğu görülmüştür (119).

Araştırmaya katılan ve her iki ebeveyni de sağ olan ergenlerin Algılanan Duygusal İstismar Ölçeğinin (ADİÖ) anne ve baba formundan aldıkları puanlar ile Sosyal Medya Bağımlılığı ölçeğinden aldıkları puanları arasında ilişkiyi sonuçlarına göre sosyal medya bağımlılığı ile anneden algılanan Şiddetli Ret, Gizli Ret, Gerçekçi Olmayan Beklentiler, Aşağılama alt boyutları ve toplam duygusal istismar puanları arasında negatif yönde, Kabul/Saygı alt boyutu ile ise pozitif yönde istatistiksel olarak anlamlı ilişkiler saptanmıştır. Benzer şekilde sosyal medya bağımlılığı ile babadan algılanan Şiddetli Ret, Gizli Ret, Gerçekçi Olmayan Beklentiler, Aşağılama alt boyutları ve toplam duygusal istismar puanları arasında negatif yönde, Kabul/Saygı alt

boyutu ile ise pozitif yönde istatistiksel olarak anlamlı ilişkiler saptanmıştır. Negatif yönde ilişkiler için istismar arttıkça sosyal medya bağımlılığı azalıyor, istismar azaldıkça sosyal medya bağımlılığı artıyor, pozitif korelasyon için saygı/kabul artıkça bağımlılık artıyor denilebilmektedir (tablo 4.6). Yani anneden ve babadan algılanan şiddetli ret, gizli ret, gerçekçi olmayan beklentiler, aşağılama alt boyutlarında duygusal istismar düzeyi arttıkça sosyal medya bağımlılık düzeyi azalmakta, duygusal istismar düzeyi azaldıkça sosyal medya bağımlılık düzeyi artmaktadır. Aynı şekilde anne ve babadan algılanan kabul/saygı boyutu arttıkça arttıkça sosyal medya bağımlılık düzeyi artmakta, algılanan kabul/saygı azaldıkça sosyal medya bağımlılık düzeyi de azalmaktadır (tablo4.6). Ülkemizde sosyal medya kullanımının gençler arasında yaygınlaşması sonucu, sosyal medya bağımlılığı riski de beraberinde artmaktadır. Sosyal medya bağımlılığına itici unsurların araştırılması gerekmektedir. Bu itici unsurlar araştırılırken ilk olarak yaşam alanına yani aileye yönelmek gerekmektedir (7). Literatürde ergenlerin ebeveynleri tarafından maruz kaldığı duygusal istismar ile sosyal medya bağımlılığı arasında ki ilişkinin incelendiği bir çalışmaya rastalanamadığı için bu çalışmanın ilgili literatüre bu yönüyle katkı sağlaması ve yeni çalışmalara ışık olması amaçlanmaktadır.

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

Ergenlerin Ebeveynleri Tarafından Maruz Kaldığı Duygusal İstismar ile Sosyal Medya Bağımlılığı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi amacıyla yaptığımız bu çalışmada aşağıdaki sonuçlar elde edilmiştir.

- Araştırma sonucunda Ergenlerin SMBÖ puanlarının eşik değerinin üzerinde olduğu görülmüştür.
- Ergenlerin anneleri ve babaları tarafından algılanan duygusal istismar düzeyi puanlarının yakın olduğu görülmüştür.
- Ergenlerin sosyal medya bağımlılık puanlarında kızların bağımlılık puanlarının eşik değerinin altında kaldığı, erkeklerin bağımlılık puanlarının ise eşik değerinin üzerinde kaldığı görülmüştür.
- Ergenlerin sosyal medya bağımlılık puanı akrabalarının yanında yaşayan ergenlerin diğer yaşam ortamında yaşayan ergenlere nazaran daha düşük olup, eşik değerinin altında kaldığı görülmüştür.
- Algılanan duygusal istismar düzeyi tüm alt boyutları ile sosyal medya bağımlılığı arasında negatif yönlü ilişki olduğu saptanmıştır. Algılanan duygusal istismar arttıkça sosyal medya bağımlılığının önemli düzeyde azaldığı, algılanan duygusal istismar azaldıkça sosyal medya bağımlılığın önemli düzeyde arttığı görülmüştür.
- Ergenlerin anneleri tarafından algıladıkları duygusal istismar puanlarında aşağılama alt ölçek puanının diğerlerinden daha yüksek olduğu, şiddetli ret boyut puanının da en düşük puana sahip olduğu görülmüştür.
- Ergenlerin babaları tarafından algıladıkları duygusal istismar puanlarında da aşağılama puanının diğer alt boyutlara nazaran daha yüksek olduğu, şiddetli ret boyutunun ise diğer alt boyutlara nazaran daha düşük olduğu görülmüştür.

Bu sonuçlar doğrultusunda;

- Ergenlerin ebeveynleri tarafından maruz kaldıkları duygusal istismar düzeyini azaltabilmek için toplumsal bazda eğitimler düzenlenip, ebeveynlerin farkındalık oluşturulması sağlanmalıdır.

- Okul sağlığı hemşireleri ve rehber öğreimenlerin ergenlerde sosyal medya bağımlılığına yönelik farkındalık oluşturup, korunma yollarına yönelik eğitimler vermeleri gerekmektedir.
- Ergenlerde ebeveyn duygusal istismarının sosyal medya bağımlılığı ile ilişkisi üzerine daha kapsamlı çalışmalar yapılmalıdır.

KAYNAKLAR

1. Yenibaş R, Şirin A. *Aile'de Çocuğun İstismarı ve Umutsuzluk*, 1.Baskı. Ankara, Nobel Yayın Dağıtım, 2007: 1-10.
2. Iwaniec D, Larkin E, Mcsherry D. Emotionally harmful parenting. *Child Care Pract* 2007, 13(3): 203-20.
3. Iwaniec D. *The Emotionally Abused and Neglected Child: Identification, Assessment and Intervention: A Practice Handbook*, 2th ed. England, John Wiley and Sons Ltd, 2006: 30-1.
4. UNICEF. Türkiye'de Çocuk İstismarı ve Aile İçi Şiddet Araştırması- Özet Raporu 2010, 1. Baskı, 2010: 29-32.
5. Baz FÇ. Sosyal medya bağımlılığı: üniversite öğrencileri üzerine çalışma. *1. Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi* 2018, 9: 278-95.
6. Uslu M. Türkiye'de sosyal medya bağımlılığı ve kullanımı araştırması. *Türk Akademik Araştırmalar Dergisi* 2021, 6: 370-96.
7. Douglas AC, Mills JE, Niang M, Stepchenkova S, Byun S, Ruffini C, Lee SK, Loutfi J, Lee JK, Atallah M, Blanton M. İnternet bağımlılığı: 1996-2006 yılları için nitel araştırmaların meta-sentezi. *İnsan davranışında bilgisayarlar* 2008, 24(6): 3027-44.
8. Kwon O, Wen Y. An empirical study of the factors affecting social network service use. *Comput Human Behav* 2010, 26(2): 254-63.
9. Datareportal. Digital 2021 in Turkey. <https://datareportal.com/reports/digital-2021-turkey?rq=turkey> Son Erişim Tarihi 17 Kasım 2021.
10. Savcı M, Ercengiz M, Aysan F. Ergenlerde sosyal medya bozukluğu ölçeği'nin Türkçe uyarlanması. *Nöropsikiyatri Arşivi* 2018, 55: 1-8.
11. Andreassen CS. Online social network site addiction: A comprehensive review. *Curr Addict Rep* 2015, 2: 175–84.
12. Prensky M. Digital natives, digital immigrants part 1. *OTH* 2001, 9: 1–6.
13. Türkiye İstatistik Kurumu. Hane halkı bilişim teknolojileri kullanım araştırması. [https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Survey-on-Information-and-Communication-Technology-\(ICT\)-Usage-in-Households-and-by-Individuals-2021-37437](https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Survey-on-Information-and-Communication-Technology-(ICT)-Usage-in-Households-and-by-Individuals-2021-37437) Son Erişim Tarihi 20.12.2021.

14. Deniz L, Ercan G. Lise öğrencilerinin sosyal medya bağımlılıkları. *I. Kastamonu Education Journal* 2018, 26(2): 355-67.
15. Young KS. Internet addiction: A new clinical phenomenon and its consequences. *Am Behav Sci* 2004, 48(4): 402-41.
16. Griffiths MD. Adolescent mobile phone addiction: a cause for concern?. *E&H* 2013, 31(3): 76-8.
17. Al-Yafi K, El-Masri M, Tsai R. The effects of using social network sites on academic performance: the case of Qatar. *JEIM* 2018, 31(3): 446–62.
18. Satici SA. Facebook addiction and subjective well-being: A study of the mediating role of shyness and loneliness. *Int J Ment Health Addict* 2019, 17(1): 41–55.
19. Blachnio A, Przepiorka A, Pantic I. Association between Facebook addiction, self-esteem and life satisfaction: A cross-sectional study. *Comput Human Behav* 2016, 55: 701–5.
20. Bilgin M, Şahin İ, Togay A. Ergenlerde sosyal medya bağımlılığı ve anne-baba ergen ilişkisi. *Eğitim ve Bilim* 2020, 45(202): 263-81.
21. Mevlüt K. Ailede anne-baba tutumlarının çocuğun kişilik ve benlik gelişimindeki rolü. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 1997, 9(9): 193-204.
22. Yavuzer H. *Çocuk Psikolojisi*, 9. Basım. İstanbul, Remzi Kitabevi A.Ş., 2003: 136-8.
23. Hacıaloğlu N. Adölesan (ergen) sağlığı. İçinde: Erci B. (editörler). *Halk Sağlığı Hemşireliği*, 3. Baskı. İstanbul, Anadolu Nobel Tıp Kitabevleri, 2020: 99-114.
24. Derman O. Ergenlerde psikososyal gelişim. *Adolesan Sağlığı II Sempozyum Dizisi* 2008, 63(1): 19-21.
25. T.C. Sağlık Bakanlığı. Ergen Sağlığı. <https://www.sagligim.gov.tr/ergen-sagligi> Son Erişim Tarihi 4 Aralık 2022.
26. Mabey J, Sorensen B. *Counselling For Young People*, 1thed. Buckingham, Open University Press, 1995: 7-10.
27. Santrock JW. *Adolesence*, 14. Basım, Ankara, Nobel Akademik Yayıncılık, 2020: 15-17.
28. Can SY. Adölesanlarda Sosyal Medya Kullanımının Depresyon ve Yalnızlığa Etkisi. Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Hemşirelik Anabilim Dalı. Yüksek Lisans tezi, Malatya: İnönü Üniversitesi, 2020.

29. Susman EJ, Rogol A. Puberty and psychological development. In: Lerner RM, Steinberg L (eds). *Handbook of Adolescent Psychology*, 2nded. Hoboken New Jersey, John Wiley&Sons Inc, 2004: 15-44.
30. Çiftçioğlu N. *Çocuk Gelişimi ve Ergenlik Dönemi*, 1. Baskı. İstanbul, Çıra Yayınları, 2007: 107.
31. Temel F, Aksoy AB. *Ergen ve Gelişimi Yetişkinliğe İlk Adım*, 1. Baskı. Ankara, Nobel Yayınları, 2010: 12.
32. Dolgin KG. Adolescence Psychology Development Relationships and Culture. Çeviri: Özen D. *Ergenlik Psikolojisi Gelişim, İlişkiler ve Kültür*, 1. Baskı. İstanbul, Kaknüs Yayınları, 2014: 35.
33. Parlaz EA, Tekgül N, Karademirci E, Öngel K. Ergenlik dönemi: fiziksel büyüme, psikolojik ve sosyal gelişim süreci. *Turkish Family Physician* 2012, 3(4): 10-16.
34. Gander MJ, Gardiner HW. Child and Adolescent Development. Dönmez A, Çelen HN, Onur B, (Çeviri editörleri). *Çocuk ve Ergen Gelişimi*, 7. Baskı. Ankara: İmge Kitabevi, 2010: 438-75.
35. Zarrett N, Eccles J. The passage to adulthood: challenges of late adolescence. *New Directions for Youth Development* 2006, 111: 13-28.
36. Sawyer SM, Azzopardi PS, Wickremarathne D, Patton GC. The age of adolescence. *Lancet Child Adolesc Health* 2018, 2 (3): 223-8
37. Furstenberg F, Kennedy S, McCloyd VC, Rumbaut R, Settersten R. Between adolescence and adulthood: expectations about the timing of adulthood. *Network on Transitions to Adulthood and Public Policy, Research Network Working Paper* 2004, 1: 22-43.
38. Taner Y, Gökler B. Çocuk istismarı ve ihmali: psikiyatrik yönleri. *Hacettepe Med. J.* 2004, 35: 82-6.
39. Topçu S. *Silinmeyen İzler*, 1. Baskı. Ankara, Phoenix Yayınevi, 2009: 1-8.
40. Arslan G. Ortaöğretimde Öğrenim Gören Ergenlerde Görülen Problem Davranışların Aile Sorunları ve Aile Yapısı Açısından İncelenmesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı. Yüksek Lisans tezi, Denizli: Pamukkale Üniversitesi, 2012.
41. İşmen AE, Aydın B. Duygusal istismarın liseli ergenlerin kendini kabul seviyelerine etkisi. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi* 1996, 8(8): 127-34.

42. Kaplan SJ, Pelcovitz D, Labruna V. Child and adolescent abuse and neglect research: A review of the past 10 years. Part I: physical and emotional abuse and neglect. *J Am Acad Child Adolesc Psychiatry* 1999, 10(38): 1214-22.
43. Livingston R. Sexually and physically abused children. *J Am Acad Child Adolesc Psychiatry* 1987, 26: 413-15.
44. Kendall-Tackett K. The health effects of child abuse: four pathways by which abuse can influence health. *Child Abuse Negl* 2002, 26: 715-29.
45. Green A. *Child Sexual Abuse and Incest. A Comprehensive Textbook*, 2th ed. Baltimore, MA: Williams&Wilkins. Child & Adolescent Psychiatry, 1996: 1041-8.
46. Bilir Ş, Arı M, Dönmez N, Güneysu S. 4-12 yaşları arasında 16.100 çocukta, örselenme durumları ile ilgili bir inceleme. İçinde: Konanç E, Gürkaynak İ (editörler). *Çocuk İstismarı ve İhmali*, 1. Baskı. Ankara, Gözde Repro Ofset. 1991: 45-3.
47. Yenibaş R, Şirin A. *Ailede Çocuğun İstismarı ve Umutsuzluk*, 1. Baskı. Ankara, Nobel Yayın Dağıtım, 2007: 7-14.
48. Polat O, *Tüm Boyutları ile Çocuk İstismarı*, 1. baskı. İstanbul, Seçkin Yayınları, 2007: 229-40.
49. Arıkan Ç. Ailede çocuğa yönelik şiddet. *Hacettepe Üniversitesi Sosyal Hizmetler Yüksek okulu Dergisi* 1988, 6: 77-81.
50. Kılıç Ö. Çocuk cinsel istismarının psikiyatrik yönleri *Noropsikiyatr. Ars.* 1993, 30(4):455.
51. O'Hagan KP. Emotional and psychological abuse-problems of definition. *Child Abuse Negl* 1995, 19(4): 449-61.
52. Eryigit S, Turkish Adolescents' Level of Psychological Adjustment; In Relation To Adolescents' Perception of Parental Psychological Maltreatment ve Physical Punishment. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı. Yüksek Lisans tezi, İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi, 2004.
53. Glaser D, Prior V. Is the term child protection applicable to emotional abuse?. *Child Abuse Rev* 1997,6(5): 315-29.
54. Kılınç H. The Partial Norm Study of The Perception of Psychological Maltreatment Inventory For Adolescents. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Boğaziçi üniversitesi, 1999.

55. Glaser D. Emotional abuse and neglect (psychological maltreatment): a conceptual framework. *Child Abuse Negl* 2002, 26(6): 697-714.
56. Miller-Perrin CL, Perrin RD. *Child Maltreatment: An Introduction*, 3thed. London, SagePublication, 2007: 13-209.
57. Güler N, Uzun S, Boztaş Z, Aydoğan S. Anneleri tarafından çocuklara uygulanan duygusal ve fiziksel istismar/işmal davranışı ve bunu etkileyen faktörler. *Cumhuriyet Üniv Tıp Fak Derg* 2002, 24(3): 128-34.
58. Arslan G. Ergenlikte Algılanan Duygusal İstismar ve Psikolojik Sağlamlık Arasındaki İlişki. Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı. Doktora tezi, İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi, 2015.
59. Hart SN, Brassard MR. A major threat to children's mental health: Psychological maltreatment. *Am Psychol* 1987, 42(2):160-5.
60. Hart SN, Binggeli NJ, Brassard MR. Evidence for the effects of psychological maltreatment. *Journal of Emotional Abuse* 1998, 1(1):27-58.
61. Öztep İC. Duygusal İstismar Algılayan ve Algılamayan Ergenlerin Kaygı Düzeyleri ve Denetim Odaklarının Karşılaştırılması. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Psikoloji Anabilim Dalı. Yüksek Lisans tezi, İstanbul: Maltepe Üniversitesi, 2010.
62. Shaffer A, Yates TM, Egeland B. The relation of emotional maltreatment to early adolescent competence: Developmental processes in a prospective study. *Child Abuse Negl* 2009, 33: 36-44.
63. Rodriguez CM, Price BL. Attributions and discipline history as predictors of child abuse potential and future discipline practices. *Child Abuse Negl* 2004, 28: 845-61.
64. Keskin G, Çam O. Çocuk cinsel istismarına psikodinamik bakış açısı ve hemşirelik yaklaşımı. *Ege Üniv Hemsire Yo Derg* 2005, 21(2): 191-208.
65. Duggan A, Fuddy L, Burrell L, Higman SM, McFarlane E, Windham A, Sia C. Randomized trial of a statewide home visiting program to prevent child abuse: impact in reducing parental risk factors. *Child Abuse Negl* 2004, 28: 623-43.
66. McGuigan WM, Katzev AR, Pratt CC. Multi-level determinants of retention in a home-visiting child abuse prevention program. *Child Abuse Negl* 2002, 27: 363-80.

67. Yalçın N. Türkiye’de çocuk istismarı ve çözüm önerileri. Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Yönetimi Anabilim Dalı. Yüksek Lisans Projesi, İstanbul: Beykent Üniversitesi, 2011.
68. Çalışkan Z, Sağlam M. Çocuklarda cinsel istismar ve etkileri. *Fırat Sağlık Hizmetleri Dergisi* 2007, 1: 13-22.
69. Cömert S, Güven G. Ebeveynlere göre çocukların bilgisayar ve internet kullanımının olumlu ve olumsuz yönlerinin incelenmesi. *Enderun Dergisi* 2018, 2(2): 1-10.
70. Cohen-Almagor, R. Internet history. In Luppigini R (eds). *Moral, ethical, and social dilemmas in the age of technology: Theories and practice*, 1nd ed. ABD, IGI Global, 2013: 19-39.
71. Bilgi İşlem Daire Başkanlığı. İnternet'in Tarihçesi. <https://bidb.itu.edu.tr/seyyir-defteri/blog/2013/09/07/internet'in-tarih%C3%A7esi> Son Erişim Tarihi 06 Haziran 2022.
72. Leiner BM, Cerf GV, Clark DD, Kahn RE, Kleinrock L, Lynch DC, Postel J, Roberts LG, Wolff SS. The past and future history of the Internet. *FUTECH* 1997, 40(2): 102-8.
73. Lexico. İngilizce’de İnternetin Anlamı. <https://www.lexico.com/definition/internet> Son Erişim Tarihi 6 Haziran 2022.
74. Güvenli web. Türkiye Dijital 2022. <https://www.guvenliweb.org.tr/dosya/5Zodg.pdf> Son Erişim Tarihi 6 Haziran 2022.
75. Türkiye İstatistik Kurumu. Hane Halkı Bilişim Teknolojileri (BT) Kullanım Araştırması. [https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Hanehalki-Bilisim-Teknolojileri-\(BT\)-Kullanim-Arastirmasi-2021-37437](https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Hanehalki-Bilisim-Teknolojileri-(BT)-Kullanim-Arastirmasi-2021-37437) Son Erişim Tarihi 15 Haziran 2022.
76. Tuncer N. İnternet: çocuklar ve yasalar. *Türk Kütüphaneciliği* 2001, 15(4): 427-35.
77. Türkiye İstatistik Kurumu. Çocuklarda Bilişim Teknolojileri Kullanım Araştırması. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Cocuklarda-Bilisim-Teknolojileri-Kullanim-Arastirmasi-2021-41132> Son Erişim Tarihi 15 Haziran 2022.
78. Yaman Z. Hemşirelik Öğrencilerine Uygulanan Roy Uyum Modeli Temelli Güçlendirme Programının Sosyal Medya Bağımlılığına Etkisi. Sağlık Bilimleri

- Enstitüsü, Hemşirelik Anabilim Dalı. Doktora tezi, Mersin: Mersin Üniversitesi, 2021.
79. Kuss, DJ, Griffiths MD. Online social networking and addiction-a review of the psychological literature. *Int J Env Res Pub He* 2011, 8(9): 3528-52.
80. Çetinkaya FÖ. Sosyal Medyada Gelişmeleri Kaçırma Korkusunun Kişinin Tatil Satın Alma Niyetine Etkisi. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Turizm İşletmeciliği Ana Bilim Dalı. Doktora tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi, 2019.
81. Çömlekçi, MF, Başol O. Gençlerin sosyal medya kullanım amaçları ile sosyal medya bağımlılığı ilişkisinin incelenmesi. *Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 2019, 17(4): 173-88.
82. Toprak, A, Yıldırım A, Aygöl E, Binark M, Börekçi S, Çomu T. *Toplumsal Paylaşım Ağı Facebook: "Görülüyorum Öyleyse Varım"*, 1. Baskı. İstanbul, Kalkedon Yayınları, 2009: 28-54.
83. Büyüksener E. Türkiye’de sosyal ağların yeri ve sosyal medyaya bakış. *XIV. Türkiye’de İnternet Konferansı Bildirileri* 2009: 12-3.
84. Özdemir S, Erdem R. Sosyal medyanın örgüt içi iletişimdeki rolü. *MJSS* 2016, 5(3): 247-70.
85. Siddiqui S, Singh T. Social media its impact with positive and negative aspects. *IJCATR* 2016, 5(2): 71-5.
86. Çalışkan M, Mencik Y. Değişen dünyanın yeni yüzü: sosyal medya. *Akademik Bakış Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler Dergisi* 2015, 50: 254-77.
87. Menteşe M. Sosyal Medya Ortam ve Araçlarının Eğitimde Kullanımına İlişkin Okul Yöneticilerinin ve Öğretmenlerin Görüşleri, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Yüksek Lisans tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi, 2013.
88. İli K. Sosyal Medya Ortam ve Araçlarının Öğrenci Davranışlarına Etkisi (Gaziçiiftliği Anadolu Lisesi Örneği), Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Yüksek Lisans tezi, Ankara: Hacettepe Üniveristesi, 2013.
89. Boyd, DM, Ellison NB. Social network sites: definition, history, and scholarship. *J Comput Mediat Commun* 2010, 38(3): 16-31.
90. Hazar M. Sosyal Medya Bağımlılığı-Bir Alan Çalışması. *İlet. Kuram Arast. Derg.* 2011(32): 151-75.

91. We Are Social 2022 Türkiye Sosyal Medya Kullanımı Verileri. <https://recrodigital.com/we-are-social-2022-turkiye-sosyal-medya-kullanimi-verileri/> Son Erişim Tarihi 12 Temmuz 2022.
92. Türk Dil Kurumu Sözlükler. Bağımlılık, <https://sozluk.gov.tr/> Son Erişim Tarihi 17 Haziran 2022.
93. Uğurlu TT, Şengül CB, Şengül C. Bağımlılık psikofarmakolojisi. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar* 2012, 4(1): 37-50.
94. Greenfield D. Psychological characteristics of compulsive internet use: a preliminary analysis. *Cyberpsychol Behav* 1999, 2(5): 403- 12.
95. Kim S, Kim R. A study of internet addiction: status, causes, and remedies- focusing on the alienation factor. *Int J Hum Ecol* 2002, 3(1): 1-19.
96. Akyazı E, Tutgun-Ünal A. İletişim fakültesi öğrencilerinin amaç, benimseme, yalnızlık düzeyi ilişkisi bağlamında sosyal ağları kullanımı. *Global Media Journal TR* 2013, 3: 1-24.
97. OECD (2018), *Bir Bakışta Eğitim 2018: OECD Göstergeleri* <https://doi.org/10.1787/eag-2018-en> Son Erişim Tarihi 18 Temmuz 2022.
98. ÜNAL TA. Sosyal Medya Bağımlılığı: Üniversite Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gazetecilik Ana Bilim Dalı. Doktora tezi, İstanbul: Marmara Üniversitesi, 2015.
99. Tsai C, Lin SJ. Analysis of attitudes toward computer networks and internet addiction of Taiwanese adolescents. *Cyberpsychol Behav* 2001, 4(3): 373- 6.
100. Bayraktar F, Gün Z. Incidence and correlates of internet usage among adolescents in North Cyprus, *Cyberpsychol Behav* 2007, 10(1): 191-7.
101. Chou C, Condrón L, Belland JC. A review of the research on internet addiction. *Educ Psychol Rev* 2005, 17(4): 363-88.
102. Lin SS, Tsai CC. Sensation seeking and internet dependence of Taiwanese highschool adolescents. *Comput Human Behav* 2002, 18(4): 411-26.
103. Griffiths M. A 'components' model of addiction within a biopsychosocial framework. *J Subst Use* 2005, 10(4): 191-7.
104. Koyun A, Taşkın L, Terzioğlu F. Yaşam dönemlerine göre kadın sağlığı ve ruhsal işlevler: hemşirelik yaklaşımlarının değerlendirilmesi. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar* 2011, 3: 72.
105. Özakar AS, Gözen D. Çocuk Hemşiresinin savunucu rolü. *Florence Nightingale J Nurs* 2013, 21(3): 213-8.

106. Gürhan N. Çocuk ihmalini ve istismarını önlemede hemşirenin görev ve sorumlulukları. 2. *Uluslararası Katılımlı Çocuk İstismarını ve İhmalini Önleme Sempozyumu Kongre Özet Kitabı* 2008, 23: 1-55.
107. Alantar M. Psychological maltreatment: An Attempt of Its Definition By Experts and Its Assessment Among a Group of Adolescents. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans tezi, İstanbul: Boğaziçi üniversitesi, 1989.
108. Vardar B. The Reliability and Validity Study of Perception of Psychological Maltreatment Inventory for Adolescents. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans tezi, İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi, 1994.
109. Çeşmeci M. Further Reliability and Validity Study of The Perception of Psychological Maltreatment Inventory for Adolescents. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans tezi, İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi, 1995.
110. Arslan G, Kabasakal Z. Ergenler için algılanan duygusal/psikolojik istismar ölçeği kısa formu-ı: geçerlilik ve güvenirlik çalışması. *Eğitimde Kuram ve Uygulama* 2014, 10(2): 491-510.
111. Erkman F, Görkem E. A Perceived Emotional Abuse Inventory: development of the short form (POPMIFA –Short form), *Paper presented Child Abuse and Neglect Prevention Conference in İstanbul*, 2012.
112. Taş İ. Ergenler için sosyal medya bağımlılığı ölçeği kısa formunun (smbö-kf) geçerlik ve güvenirlik çalışması. *OJTAC* 2017. 4(1): 27-40.
113. Dinno A. Nonparametric pairwise multiple comparisons in independent groups using Dunn's test. *SJ* 2015, 15(1): 292-300.
114. Field A. *Discovering Statistics Using SPSS*, 5th ed. London-UK, Sage publications Iacobucci, 2009: 264-315.
115. Kaplan Y. Ergenlerde Sosyal Medya Kullanımı ile Uyku Kalitesi ve Öz Yeterlilik Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Nörobilim Anabilim Dalı. Yüksek Lisans tezi, İstanbul: Üsküdar Üniversitesi, 2021.
116. Yılmaz NR. Ergenlerde Sosyal Medya Bağımlılığı ile Benlik Algısı ve Psikolojik Dayanıklılık Düzeyi Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Çocuk Gelişimi Bölümü. Yüksek Lisans tezi, İstanbul: Üsküdar Üniversitesi, 2021.

117. Özyurt ŞE. Ergenlikte Algılanan Duygusal İstismar ve Bağlanma Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı. Doktora tezi, İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi, 2016.
118. Altunten İ. Ergenlerde Algılanan Duygusal İstismar ile Problemlili İnternet Kullanımı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Aile Eğitimi ve Danışmanlığı Anabilim Dalı. Yüksek Lisans tezi, İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi, 2019.
119. Can ABK. Ergenlerde Duygusal Özerkliğin Yurtta Kalma, Algılanan Duygusal İstismar ve Aile Aidiyeti Bağlamında İncelenmesi. Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı. Yüksek Lisans tezi, İstanbul: İstanbul Üniversitesi, 2021.

EKLER

EK-1. Özgeçmiş

EK-2. Katılımcı Onam Formu

Bu çalışma, İnönü Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Hemşirelik Anabilim Dalı tarafından Ergenlerin Ebeveynleri Tarafından Maruz Kaldığı Duygusal İstismar ile Sosyal Medya Bağımlılığı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi başlıklı yüksek lisans tezi için planlanmıştır. Araştırma amacıyla yapılan bu çalışmada doğrudan kimliğinizi açık edecek herhangi bir soru bulunmamakta ve elde edilen bilgiler başka bir amaçla kullanılmayacaktır. Bu amaçla sizden istenen her soruyu rahatlıkla ve objektif olarak yanıtlatabilirsiniz. Ankette yer alan soruların eksiksiz cevaplanması çalışmanın güvenilirliği açısından önemlidir. Katılarınız için teşekkür ederim.

Şule Şeyma DENİZ
Yüksek Lisans Öğrencisi
İnönü Üniversitesi

EK-3. Tanıtıcı Özellikler Formu

1. Kaç yaşındasınız?

- a) 13-15 b) 16-18

2. Cinsiyetiniz?

- a) Kız b) Erkek

3. Nerede yaşıyorsunuz?

- a) evde aile ile birlikte b) akrabalarımın yanında c) yurt vb. d) diğerleri
(.....)

4. Anne ve babanız yaşıyor mu?

- a) İkisi de yaşıyor b) Annem yaşıyor, babam yaşamıyor c) Annem yaşamıyor, babam yaşıyor
d) İkisi de yaşamıyor

5. Anne ve babanızın medeni durumu nedir?

- a) Resmi nikah ile evli b) İmam nikahı ile evli c) Boşanmış d) Boşanmış yeniden evlenmiş e) Dul

6. Annenizin eğitim düzeyi nedir?

- a) Okur-yazar değil b) İlkokul c) Ortaokul d) Lise e) Ön lisans
ve Lisans f) Yüksek lisans ve üzeri

7. Babanızın eğitim düzeyi nedir?

- a) Okur-yazar değil b) İlkokul c) Ortaokul d) Lise e) Ön lisans
ve Lisans f) Yüksek lisans ve üzeri

8. Annenizin mesleği nedir?

- a) Çalışmıyor b) Memur c) İşçi d) Serbest Meslek

9. Babanızın mesleği nedir?

- a) Çalışmıyor b) Memur c) İşçi d) Serbest Meslek

10. Ailenizin Aylık Geliri ne kadar?

- a) 2500-3000 TL b) 3001-4500 TL c) 4501-6500 d) 6500 TL ve üstü

11. Yaşadığınız yerde (ev-yurt) internet bağlantınız var mı?

- a) Evet b) Hayır

12. Daha çok hangi ortamlardan internete bağlanırsınız?

- a) Evden b) İnternet kafeden c) Okuldan d) Cep Telefonumdan e) Diğer

13. İnternette, bir günde ortalama ne kadar zaman geçirirsiniz?

- a) 1 saatten az b) 1-2 saat c) 3- 5 saat d) 6 saatten fazla

14. İnterneti en çok hangi amaç için kullanırsınız?

- a) Ödev hazırlamak b) Film -MP3 müzik indirmek c) İnternette sörf yapmak
(internette gezinti yapmak)
d) Chat yapma (sohbet etmek) e) Oyun oynama f) Sosyal paylaşım ağlarına
bağlanmak(Facebook/ Twitter gibi) g) Diğer...

EK-4. Ergenlerde Sosyal Medya Bağımlılığı Ölçeği

Değerli öğrenciler, Elinizdeki form sosyal medyayı kullanma düzeyinizi belirlemeyi amaçlamaktadır. Aşağıda sıralanan ifadelere yönelik düşüncelerinizi “Evet” ve “Hayır” şeklinde karşılarında yer alan parantezlere (X) işareti koyarak belirtiniz. Lütfen her ifadeyi dikkatlice okuyup tüm maddeleri cevaplayınız. Katılımınız için teşekkür ederiz.

Son bir yılda,	Evet	Hayır
1. Sürekli olarak, kendinizi sosyal medyaya tekrar girebileceğiniz andan başka bir şey düşünemez halde buldunuz mu?		
2. Sürekli olarak, sosyal medyada daha fazla zaman geçirmek istediğiniz için kendinizi mutsuz hissettiniz mi?		
3. Sosyal medyayı kullanmadığınız zaman çoğu kez kendinizi kötü hissettiniz mi?		
4. Sosyal medyada daha az zaman geçirmeye çalıştığınız ancak bunda başarılı olamadığınız oldu mu?		
5. Sosyal medyayı kullanma istediğinizden dolayı diğer etkinliklerinizi (spor, hobiler vb.) sürekli olarak ihmal ettiniz mi?		
6. Sosyal medyayı kullanmanızdan dolayı diğer insanlarla sürekli olarak tartışmalarınız oldu mu?		
7. Sosyal medyada geçirdiğiniz süre hakkında ebeveynlerinize (anne-baba) veya arkadaşlarınıza sürekli olarak yalan söylediniz mi?		
8. Olumsuz duygularınızdan kaçmak için sık sık sosyal medyayı kullandınız mı?		
9. Sosyal medyayı kullanmanızdan dolayı ebeveynleriniz, kız veya erkek kardeşleriniz ile ciddi çatışmalarınız oldu mu?		

EK-5. Algılanan Duygusal İstismar Ölçeği: Anne-Baba Formu

Algılanan Duygusal İstismar Ölçeği: Anne-Baba Formu		ANNE				BABA			
Yetişkinlerin gençlere yönelik bazı davranışları hakkında bir araştırma yürütüyoruz. Hiçbir ifadenin doğru veya yanlış cevabı yoktur. Araştırmamızın sağlıklı olabilmesi için kendi özel konumuzu samimiyetle yanıtlamanız çok önemli. Her soruyu cevaplarken, anne ve babanızın ayrı ayrı; şimdi veya geçmişteki davranışlarını göz önünde bulundurun.		Hemen Hemen Hiçbir Zaman	Nadiren	Sık Sık	Hemen Hemen Her Zaman	Hemen Hemen Hiçbir Zaman	Nadiren	Sık Sık	Hemen Hemen Her Zaman
1	Sorunların çözümünde düşüncelerime önem vermez / vermezdi.	1	2	3	4	1	2	3	4
2	Arkadaşlarımla beraber olmamı, eğlenmemi engeller / engellerdi.	1	2	3	4	1	2	3	4
3	Kardeşlerimin benimle alay etmesine göz yumar / yumardı.	1	2	3	4	1	2	3	4
4	Aile kararlarında fikrimi sormaz / sormazdı.	1	2	3	4	1	2	3	4
5	Bana saygı gösterir / gösterirdi.	1	2	3	4	1	2	3	4
6	Aile dışında kimselerle beraber olmamı istemez / istemezdi.	1	2	3	4	1	2	3	4
7	Bana karşı bazen yumuşak, bazen çok sert davranır / davranırdı.	1	2	3	4	1	2	3	4
8	Başarısızlıklarında bana kardeş ve / veya arkadaşlarımı örnek göstererek eleştirir / eleştirirdi.	1	2	3	4	1	2	3	4
9	Onun koyduğu kuralları çiğnediğim zaman nankör olduğumu söyler / söylerdi.	1	2	3	4	1	2	3	4
10	Çeşitli konularda ne düşündüğümü sorar, fikirlerime saygı gösterir / gösterirdi.	1	2	3	4	1	2	3	4
11	Hak ettiğim ödüllerden beni mahrum eder / ederdi.	1	2	3	4	1	2	3	4
12	Benden yapabileceğimin ötesinde beklentileri var / vardı.	1	2	3	4	1	2	3	4
13	Beni haksız yere cezalandırır / cezalandırırdı.	1	2	3	4	1	2	3	4
14	Bana çirkin, kötü adlar takar / takardı.	1	2	3	4	1	2	3	4
15	Aşırı sert ve otoriter bir disiplin anlayışından yana/yanaydı.	1	2	3	4	1	2	3	4
16	Kız / erkek olduğum için benden beklentisi farklı/farklıydı.	1	2	3	4	1	2	3	4
17	Yaşıtlarım kadar başarılı olmadığımı söyler, beni onlarla kıyaslar/kıyaslardı.	1	2	3	4	1	2	3	4
18	Beni dövmekle veya öldürmekle tehdit eder /ederdi.	1	2	3	4	1	2	3	4
19	Ne yaparsam yapayım onu memnun edemem /edemezdim.	1	2	3	4	1	2	3	4
20	"Sen ne işe yararsın" diyerek aşağılar / aşağılardı.	1	2	3	4	1	2	3	4
21	Beni sevmediğini düşünürüm / düşündürdüm.	1	2	3	4	1	2	3	4
22	Kendimi evde gereksiz ve fazlalık gibi hissetmeme neden olur / olurdu.	1	2	3	4	1	2	3	4
23	Ailedeki kavgaların sebebinin "ben" olduğumu söyler / söylerdi.	1	2	3	4	1	2	3	4
24	Benim hakkımda kötü, utandırıcı sözler söyler / söylerdi.	1	2	3	4	1	2	3	4
25	Beni gerçekten dinlemez, eleştirir/eleştirirdi.	1	2	3	4	1	2	3	4
26	Ona yardım etmediğim zaman sinirlenir / sinirlenirdi.	1	2	3	4	1	2	3	4
27	Başarılarımı küçümser / küçümserdi.	1	2	3	4	1	2	3	4

EK-6. İl Milli Eğitim Müdürlüğü İzni

EK-7. Klinik Araştırmalar Etik Kurul İzni

EK-8. Ergenlerde Sosyal Medya Bağımlılığı Ölçeği Kullanım İzni

EK-9. Algılanan Duygusal İstismar Ölçeği Kullanım İzni

